

**Sadizm, Narsizm, Schadenfreude ve Takım Kimliği İlişkisi: Futbol Taraftarları
Araştırması**

Ahmet Ferdi KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı
Danışman:
Prof. Dr. Metin ARGAN

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

Sadizm, Narsizm, Schadenfreude ve Takım Kimliği İlişkisi: Futbol Taraftarları

Araştırması

Ahmet Ferdi KOÇ

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, 2020

Danışman: Prof. Dr. Metin ARGAN

Psikoloji alanında yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi spor alanını da etkileyerek yeni bir takım gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Birçok farklı ülkede psikoloji kavramları üzerine spor alanında çeşitli çalışmalar yapılmasına karşın Türkiye’de bu alandaki çalışmaların kısıtlı olmasından dolayı bu araştırmanın böylesi bir eksikliği giderme konusunda spor literatürüne katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı ülkemizde en çok taraftar kitlesine sahip olan Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş spor kulüpleri futbol taraftarlarının davranışları bağlamında sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerini ortaya çıkarmak; sadizm ile narsizm arasındaki ilişkinin, narsizm ile schadenfreude arasındaki ilişkinin ve schadenfreude ile takım kimliği arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliğinin demografik özelliklere ve müsabaka izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini 683 kadın ve erkek futbol taraftarı oluşturmaktadır. Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla, betimsel istatistiklerin yanında, ölçeklerde yer alan faktör yapılarının doğrulanması ve yapı geçerliliklerinin değerlendirilmesi için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yönteminden yararlanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özellikleri ve müsabaka izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu belirleyebilmek için T-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc testleri kullanılmıştır.

Sonuç olarak kavramlar arası ilişkiler incelendiğinde sadizm ile narsizm, narsizm ile schadenfreude, schadenfreude ile takım kimliği arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir durumu ve müsabaka izleme davranışları açısından anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sadizm, Narsizm, Schadenfreude, Takım kimliği

ABSTRACT

Sadism, Narcissism, Schadenfreude and Team Identity Relationship: Football

Fans Survey

Ahmet Ferdi KOÇ

Department of Sports Management

Anadolu University, Institute of Social Sciences, June, 2019

Supervisor: Prof. Dr. Metin ARGAN

The developments in the field of psychology affect the sports field as well as in all fields, leading to the emergence of new developments. Various studies have been conducted on the concepts of psychology in many different countries in the field of sports. However, due to the limited number of studies in this field in Turkey is intended to contribute to the research of sports literature.

The aim of this study is to reveal the sadism, narcissism, schadenfreude and team identity factors of the football fans' behaviors in Galatasaray, Fenerbahçe and Beşiktaş sports clubs, which have the most supporters in our country; It is aimed to examine the relationship between sadism and narcissism, the relationship between narcissism and schadenfreude, and the relationship between schadenfreude and team identity. In addition, sadism, narcissism, schadenfreude and team identity is to demonstrate the differentiation status according to demographic characteristics and competition watching behavior. The sample of the study consists of 683 female and male football fans. In order to test the hypotheses of the research, besides descriptive statistics, the confirmatory factor analysis (CFA) method was used to verify the factor structures in the scales and evaluate the construct validity. In addition, T-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to determine the differentiation status according to the demographic characteristics and competition monitoring behaviors of the participants, and Post Hoc tests were used to determine which groups the differences were.

As a result, when the relations between concepts are examined, it is determined that there is a positive relationship between sadism and narcissism, narcissism and schadenfreude, and schadenfreude and team identity. In addition, it has been stated that there are significant differences in terms of age, gender, marital status, educational status, income status, and competition monitoring behaviors.

Keywords: Sadism, Narcissism, Schadenfreude, Team identity

ÖNSÖZ

Bu çalışmada konunun ve araştırma yönteminin belirlenmesi esnasında bana farklı bakış açıları sunarak, her zaman destek ve fikir vererek yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Metin ARGAN'a teşekkürü borç bilir, kendisiyle çalışmaktan gurur duyar ve saygılarımı sunarım. Lisans ve yüksek lisans eğitim sürecinde birçok konuda destek aldığım, tecrübelerinden faydalandığım ve yönlendirmeleriyle her zaman yanımda olan değerli hocalarım Doç. Dr. Veli Onur ÇELİK ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KÖSE' ye teşekkürü borç bilirim.

Hem tez hem de tüm eğitim hayatıma şahitlik eden, bana rahat bir çalışma ortamı sağlayan eşim Eda KOÇ'a sabrından ve anlayışından dolayı en içten teşekkürlerimi sunarım. Hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen annem, babam ve kardeşime bu süreçte gösterdikleri özveriden dolayı teşekkür ederim.

05/06/2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ahmet Ferdi KOÇ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YÜKSEK LİSANS TEZİ	I
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	II
ÖZET	III
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Konusu.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Amacı.....	3
1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	3
2.1. Sadizm	5
2.1.1. Sadizm kişilik özellikleri	9
2.1.2. Sadizmin sınıflandırılması	11
2.1.3. Sadizm tanı ölçütleri	12
2.2. Narsizm.....	14
2.2.1. Narsizm kişilik özellikleri	16
2.2.2. Narsizm boyutları	19
2.2.3. Sosyal yaşamda narsizm.....	20
2.2.4. Narsizmin sınıflandırılması	22
2.3. Schadenfreude	26
2.3.1. Schadenfreude etkileyen faktörler	29
2.3.2. Gruplararası duygu olarak schadenfreude.....	33
2.5. Sadizm, Narsizm, Schadenfreude, Takım Kimliği Kavramları Arasındaki İlişki	42
2.5.5. Schadenfreude ve takım kimliği arasındaki ilişki.....	48
EKLER	
Özgeçmiş	

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. Katılımcıların cinsiyetleri	57
Tablo 4.2. Katılımcıların yaş grupları	57
Tablo 4.3. Katılımcıların eğitim durumları	58
Tablo 4.4. Katılımcıların meslek grupları	58
Tablo 4.5. Katılımcıların medeni durumları	59
Tablo 4.6. Katılımcıların aylık ortalama gelir durumları	59
Tablo 4.7. Katılımcıların stadyumda maç izleme durumu	60
Tablo 4.8. Katılımcıların deplasmanda maç izleme durumu	60
Tablo 4.9. Maçları takip etme durumu	61
Tablo 4.10. Taraftarı olunan takım	61
Tablo 4.11. Sadizm ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ve r^2 değerleri	65
Tablo 4.12. DFA fit değerlerine ilişkin sonuçlar	66
Tablo 4.13. Faktörlere ilişkin korelasyon matrisi ve aritmetik ortalamalar	67
Tablo 4.14. Sadizm ölçek ifadelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikle	68
Tablo 4.15. Sadizm ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik	69
Tablo 4.16. Sadizm ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ve R^2 değerleri	71
Tablo 4.17. DFA fit değerlerine ilişkin sonuçlar	73
Tablo 4.18. Faktörlere ilişkin korelasyon matrisi ve aritmetik ortalamalar	75
Tablo 4.19. Narsizm ölçek ifadelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler	76
Tablo 4.20. Narsizm Ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik	76

Tablo 4.21. Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ve r^2 değerleri	77
Tablo 4.22. DFA fit değerlerine ilişkin sonuçlar	79
Tablo 4.23. Faktörlere ilişkin korelasyon matrisi ve aritmetik ortalamalar	80
Tablo 4.24. Takım Kimliği ve Schadenfreude ifadelerine ilişkin tanımlayıcı İstatistikler	81
Tablo 4.25. Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenirlik	81
Tablo 4.26. Yapısal eşitlik modeli fit değerlerine ilişkin sonuçlar	83
Tablo 4.27. Önerilen modelin hipotelerine ait sonuçlar	84
Tablo 4.28. Sadizm ölçeği faktörlerinin stadyumda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu	85
Tablo 4.29. Sadizm ölçeği faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu	86
Tablo 4.30. Sadizm ölçeği faktörlerinin yaşa göre farklılaşma durumu	87
Tablo 4.31. Sadizm ölçeği faktörlerinin eğitim seviyesine göre farklılaşma durumu	89
Tablo 4.32. Sadizm ölçeği faktörlerinin meslek gruplarına göre farklılaşma durumu	91
Tablo 4.33. Sadizm ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu	92
Tablo 4.34. Narsizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında takımı takip etme durumuna göre farklılaşma durumu	93
Tablo 4.35. Narsizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında yaş gruplarına göre farklılaşma durumu	94
Tablo 4.36. Narsizm ölçeği faktörlerinin meslek gruplarına göre farklılaşma durumu	96
Tablo 4.37. Narsizm ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu	97

Tablo 4.38. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin stadyumda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu	98
Tablo 4.39. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin deplasmanda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu	99
Tablo 4.40. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin gelir durumuna göre farklılaşma durumu	100
Tablo 4.41. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu	101
Tablo 4.42. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu	102
Tablo 4.43. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin takımı takip etme durumuna göre farklılaşma durumu	103

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1. Araştırmanın hipotezleri	50
Şekil 4.1. Sadizm ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin faktör yükleri ve hata varyansları	63
Şekil 4.2. Narsizm ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin faktör yükleri ve hata varyansları	70
Şekil 4.3. Schadenfreude ve Takım Kimliği ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin faktör yükleri ve hata varyansları	76
Şekil 4.4. Yapısal Eşitlik Modeli	82

KISALTMALAR DİZİNİ

DFA	Doğrilyıcı Faktör Analizi
AGFI	Düzenlenmiş iyilik uyum indeksi
CFI	Karşılaştırmalı uyum indeksi
CR	Birleşik Geçerlilik
GFI	İyilik uyum indeksi
RMR	Artık ortalamaların karekökü
RMSEA	Yaklaşık hataların ortalama karekökü
HRTF	Head-Related Transfer Function
df	Serbestlik Derecesi
SRMR	Standartlaştırılmış artık ortalamaların karekökü
χ^2:	Ki-Kare

1. GİRİŞ

Günümüzde rekabet koşullarının hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Bu rekabet ortamında spor kulüplerinin de faaliyetlerini başarılı bir şekilde devam ettirebilmesi için güçlü bir kimlik oluşturabilmeleri gerekmektedir. Kimlik bir marka için yön, amaç ve anlam sağlamaktadır. Bu yönüyle, marka kimliği kavramı, markanın tüm yöntemlerini kuşatmakta, marka ile alakalı parçalardan çok bütünü önemsemektedir. Takım kimliği araştırmalarının da büyük bir kısmı bugüne kadar takımın etkilediği tutum ve davranışlara odaklanmıştır. Taraftarların tutum ve davranışları göz ardı edilmiştir. Ancak son yıllarda yaşanan gelişmeler ışığında taraftarların kişisel özelliklerine, tutum ve davranışlarına odaklanılmaya başlanmıştır. Bu alanında yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi spor alanını da etkileyerek yeni bir takım gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Birçok farklı ülkede psikoloji kavramları üzerine, spor alanında çeşitli çalışmalar yapılarak taraftarlarında da kişisel özellikleri dikkate alınmaya başlanmış ve bu doğrultuda pazarlama faaliyetleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bireylerin bir takım tutarak kazandıkları kimlik, onlara hem psikolojik bir tatmin sağlamakta hem de toplumsal olarak onlara bir makam ve statü kazandırmaktadır (Hickman, ve Ward, 2007).

Taraftar kimliği, insanın yaşamının sonuna kadar terk etmediği ve kolay kolay vazgeçemediği kimliklerden bir tanesidir. Bir insan için taraftar olmak, takımının başarılarıyla gururlanabileceği ve toplumda saygı görebileceği bir konum yaratması olanaklarını sağlayabilir. Bu durum o kişiyi tatmin eder. Bununla birlikte taraftar olmak aidiyet ve özdeşleşmeyi beraberinde getirdiği için, insanlar kimliklerinin bir parçası olarak gördükleri takımlarını değiştirme yoluna gitmezler (Murrell ve Dietz, 1992). Ancak takım kimliği üzerinde taraftarların kişilik özellikleri de etkili olmaktadır. Birey kendini bir gruba ait hissettiğinde başka gruplara karşı bir rekabet geliştirebilir. Böyle bir durumda karşı grubun üzüntüsüne sevinmesi (schadenfreude) de beklenebilir. Burada kişinin yaşadığı asıl durum daha üstteki grubun yaşadığı olumsuzluğa sevinme ile kendini onaylama tepkisini harekete geçirme ve bu şekilde kendi grubunun yaşadığı yenilgi hissini azaltma isteğidir (Feather ve Sherman, 2002). Kişilik bozukluğu olanlar ile aynı takım içerisinde yer almak oldukça zor bir durumdur. Bu kişiliğe sahip bireyler karşılarındakilere zarar vermektense zevk alırlar ve bundan rahatsız olmazlar.

Mağdurların rahatsız olması, sıkıntı çekmesi onları mutlu eder. Bu duygular aynı ortamda daha da problem haline dönüşecektir (Leach ve Spears, 2009). Bu bağlamda problemlili davranışların takım kimliği ile ilişkisini tespit etmek, spor kulüpleri ile sponsorların pazarlama stratejileri geliştirmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Takımların bir parçasına haline gelen taraftarların davranışları bağlamında sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerini ortaya çıkarmak; sadizm ve narsizm arasındaki ilişkiyi, narsizm ve schadenfreude arasındaki ilişkiyi, schadenfreude ve takım kimliği arasındaki ilişkiyi araştırmak önemli olacaktır. Ayrıca sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliğinin demografik özelliklere ve müsabaka izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.1.Araştırmanın Problemi

Tez kapsamında gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin genel problem şu şekilde ifade edilebilir. Bu çalışmanın kapsamlı araştırma problemi, futbol taraftarı davranışlarının temelinde sadizm, narsizm, schadenfreude, takım kimliği düzeyleri arasındaki ilişki var mıdır? Sadizm, narsizm, schadenfreude, takım kimliği faktörleri nelerdir? Sorusu bu tez kapsamındaki araştırma problemini ortaya koymaktadır. Bu genel probleme ilişkin oluşturulan alt problemler aşağıdaki gibidir;

- Sadizm ile narsizm arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Narsizm ile schadenfreude arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Schadenfreude ile takım kimliği arasında nasıl bir ilişki vardır?

1.2.Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu ülkemizde en çok taraftar kitlesine sahip olan Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş spor kulüpleri futbol taraftarlarının davranışları bağlamında sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerini ortaya çıkarmak; sadizm ve narsizm arasındaki ilişkiyi, narsizm ve schadenfreude arasındaki ilişkiyi, schadenfreude ve takım kimliği arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliğinin demografik özelliklere ve müsabaka izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Sadizm, narsizm, schadenfreude kavramları psikoloji literatüründe yaygın olarak kullanılan bir kavram olmakla birlikte son on yıl içerisinde çeşitli alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Birçok farklı ülkede spor alanında çeşitli çalışmalar yapılmasına karşın Türkiye’de bu alanda çalışma kısıtlı olmasından dolayı bu araştırmanın böylesi bir eksikliği giderme konusunda takım kimliği bağlamında spor alanında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş spor kulüplerinin taraftarı olan bireylerin sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliğinin düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, spor taraftarlarının narsizm, sadizm, schadenfreude ve takım kimliği davranışlarının belirlenmesi ve bunun akabinde aralarındaki ilişkinin saptanabilmesi açısından önemlidir. Elde edilen bulguların taraftarlar hakkında spor kulüplerine, yöneticilere, taraftar ilişkileri yönetimi sorumlularına ve sponsorlara katkı sağlayacak bilgiler sunmaya imkân tanıyacağı düşünülmektedir. Türkiye’de bu alandaki çalışmaların kısıtlı olmasından dolayı bu araştırmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş spor kulüplerinin taraftarı olan bireylerin sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerini ortaya koymak, bunların arasındaki ilişkinin incelemek ve bunun akabinde bu düzeylerin müsabaka izleme davranışları, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, aylık gelir durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

1.5.Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada ilgili literatür; araştırma modeli için sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği değişkenlerinin birbirleriyle ilgili pozitif ilişkilerini destekler niteliktedir. Araştırma kapsamında veri toplamak maksadıyla kullanılan ölçeklerin araştırmanın amacını yansıttığı ve anketi yanıtlayan katılımcıların verdikleri cevaplarda samimi oldukları varsayılmaktadır.

Bu araştırma sürecinde yer alan sınırlılıklar şunlardır: Bu araştırma bulguları, anket uygulamasına katılım gösteren katılımcılar ile sınırlıdır. Araştırma verilerinin toplanmış olduğu süreç (15 Eylül 2019– 5 Ocak 2020) ile sınırlıdır. Bu çalışma kapsamında, kolayda örneklem yöntemi kullanılarak İstanbul, İzmir, Eskişehir, Kütahya ve Hatay illerinde yaşayan Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş taraftarlarını kapsamaktadır. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemi olarak yaygın bir şekilde kullanılan bu örnekleme yönteminde önemli olan nokta, anketi yanıtlayan katılımcıların tümünün örneğe dahil edilmesidir (Altunışık vd., 2010). Araştırma kapsamında yer alan örneklemin taraftar kimliği düşük profil olan kişiler ile sınırlıdır. Yüksek profilli takım kimliğine sahip olan taraftarları içermemektedir. Taraftar kimliği özellikleri yüksek olan taraftar grupları ile uygulanabilir. Bu bağlamda Araştırmanın örneklemini oluşturan futbol taraftarlarından farklı bir örneklem ile yapılması oldukça büyük önem arz etmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Sadizm

İlk olarak 1834 yılında sözlükte yer alan sadizm kelimesi. Dictionnaire Universal (Evrensel Sözlük)'de şu şekilde tanımlanmıştır: “Zevkin korkunç ve sapkın bir şekli, doğaya karşı çıkan, canavarca ve anti sosyal bir düşünceler sistemi.” Bu terim sadizm ismini, yazar olan Marquis Donatien Alphonse Francois De Sade'den almıştır. Sadizm başkalarına ıstırap, acı, küçük düşürmekten zevk ve özellikle cinsel tatmin elde etme eğilimi olarak açıklanmıştır (Chuang, 2011). Meloy'a (1997) göre bir cinsel sapkınlık türü olan sadizm, adını 18. Yüzyılda orgazma ulaşabilmek için eşine ruhsal ve fiziksel acılar çektirmekten zevk alma biçimini ilk kez tanımlayan Marquis de Sade'dir. Fransız bir asilzade olan düşünür 1740-1814 tarihleri arasında yaşamıştır. Siyasetçi ve cinsel özgürlüğü savunan eserleriyle tanınan bir yazar olan Sade'in edebi eserlerinin başlıca konuları şiddet ve zulmün erotize edilmesi olarak oluşturmaktadır. Eserlerinde pedofili, tecavüz, nekrofil, zoofili gibi 18. yüzyılda dahi toplum tarafından oldukça tartışmalı bulunan konuları eserlerinde işleyen Sade cinsellikte ahlaki kısıtlamalardan yoksun, herhangi bir sınır olmadan mutlak özgürlüğü savunmuş, kendi hazlarının peşinden gitmeyi birincil ilkesi olarak dile getirmiştir. Cinsel patolojiler üzerine çalışan Iwan Bloch, Sade'in elyazmalarını düzenlemiş ve biyografisini yazmıştır. 1785 yılında yazılan “Sodom'un 120 Günü” isimli kitap 1904 yılında Iwan Bloch tarafından yayınlanmıştır. Erotik olarak tanımlanan kitapta cinsel doyumunu yaşamaya karar veren erkeklerin hikâyesini anlatır. Sadist bireyler işkence yapar ve kişide uyandırdığı acılardan zevk duyar. Kurbanlarının çığlarını onun zevkini artırır ve sadist bireye yoğun bir cinsel haz vermektedir. Hatta sadizm kurbanını öldürmeye kadar varabilmektedir (Spencer, 2001). 19. yüzyılda acının cinsel bir tatmin aracı oluşuna akademik dünyada ilk dikkat çeken kişi Alman Doktor Richard Von Krafft Ebing olmuştur. 1886'da Psychopathia Sexualist adıyla yayınlanan eserinde sadizm ve mazoşizm terimlerini kullanmıştır (Weinberg, vd., 1984). Krafft Ebing, eserinde sadizmi, “insanları aşağılamak, acı çektirmek ve yaralamaktan cinsel olarak zevk alma duygusu ve bu yolla cinsel olarak tatmin olma” diye tanımlamıştır (Berner, vd., 2003). Krafft-Ebing tarafından 19. yüzyılın sonlarında tanıtılan bir terim olan sadizm, başkalarına fiziksel veya psikolojik olarak acı vermektan kaynaklanan yoğun cinsel hazzı ifade etmek için

kullanılır. Tersine, mazoşizm acı yoluyla haz alma anlamına gelir. Sadizm ile mazoşizm neredeyse iç içe geçmiş iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Krafft Ebing sadizm ve mazoşizmi seksüel bir hastalık ve bir sapkınlık olarak birbirlerinden iki farklı kategori olarak ayırmıştır. Bazı araştırmacılar her ne kadar sadomazoşizmi nispeten sağlıklı bir fenomen olarak görseler de, tam tersine bazı araştırmacılar mazoşizmin hastalık olduğunu söylemektedir (Chuang, 2011).

Sadizm kelimesinin 19. yüzyıldaki kökenine bakacak olursak sadizm kelimesi, birçok farklı araştırmacının çeşitli gruplara bölündüğüne işaret etmektedir. Sadizm kelimesi birden çok grup tarafından ele alınmakta ve her grup için farklı anlamlar taşımaktadır. Krafft Ebing'i destekleyen araştırmacılar için sadizm, insanlığın barbarlıktan uygarlığa geçişinde önemlidir. Sadizmin oranı azaldıkça kişi daha uygar bir seviyeye gelecektir. Frankfurt Okulu düşünürlerinden olan Horkeimer ve Adorno'da sadizmin uygarlık karşıtı durumlara yönelik bir mücadele biçimi olduğunu söyleyerek Krafft Ebing'e destek vermişlerdir. Krafft Ebing, normal davranışlardan canice davranışlara kadar uzanan bir aralıkta sadizm terimi üzerine çalışmıştır. Sadizmin minimal boyutunun uygar Avrupa topluluğunda heteroseksüel erkeğin bir tercihi olarak düşünebilirken, ileri boyutlarında ise, modern çağda barbarlık, günden güne kötüleşen bir yozlaşma durumudur (Moore, 2009). Sadizm sadece bir davranış değil, aynı zamanda bir duygudur. Ayrıca sadist bireyler sadece kurbanın çektiği acılardan zevk almadığını, kurbanın acı çekmesine ve aşağılanmasına yönelik fantezilerden de haz aldığını belirtir (Berner, vd., 2003). Krafft Ebing, sadist ve mazoşist bireylerin beyinlerinde bir hasar olabileceğini, aile geçmişlerinde akıl hastası biri olabileceği düşüncesi üzerinde durur. Sadizm ortaya çıkma evresinde cinsel ilişki anında yaşanan bazı olasılıklardan bahseder. Cinsel ilişki yaşandıktan sonra, birey yeterince tatmin olmamışsa, cinsel gücün azaldığı durumlarda sadizm evresi başlar. Saldırgan ya da etkin davranış erkekten gelir. Kadın ise savunma ve edilgin durumdadır. Erkeğe kadını elde etmenin verdiği yoğun zevke karşılık, kadın savunma durumundan vazgeçip kendini erkeğe bırakmış olmanın zevkini yaşar. Erkeğin doğasında var olan engelleri aşma eğilimi erkeğe saldırgan bir boyut katar. Bu boyutun aşırı oranda gelişmesi durumunda koşullar ne olursa olsun arzulanan kadını elde etmenin önüne geçilemez bir dürtüye, kadına zarar verme hatta öldürme eylemlerine dönüşebilir. Kraft Ebing, normal davranan bazı insanların, cinsel isteklerinin en yoğun olduğu anlarda coşkuya kapılarak normalde kızgınlığın ifadesi olan tırmalama ya da ısırma eylemlerini

gerçekleştirebildiklerini belirtir. Cinsellikle acı verme arasında, bir kez bağ kurduktan sonra cinsel duygular acı verme isteğine yol açabildiği gibi, kötü davranma düşüncesi ya da eylemi de cinsel hazza yol açabileceğini belirtmiştir (Kılıç ve Balcıoğlu, 2012).

Psikanaliz literatüründe sadizm ile ilgili en önemli çalışmalar Sigmund Freud'un 1905 tarihli Cinsellik Üzerine isimli eserinde yer almaktadır. Kraft Ebing ile yaklaşık olarak aynı dönemlerde, Freud sadizmi çok daha farklı şekilde tanımlamıştır. Cinsel içgüdülerin temelinde yatan saldırgan unsurların abartılması olarak yorumlar. Ayrıca sadist etkenlerin davranışların geri kalanından bağımsızlaşarak daha ön plana çıkabileceğini belirtir. Çalışmalarının başlarında mazoşizmi sadizmin tersi olarak yorumlayan Freud, daha sonra bu görüşünden vazgeçmiştir. Mazoşist eğilimlerin sadist davranışların kökeni olduğu inancını geliştirmiştir. Sadizm ve mazoşizmin tek bir bireyde bulunabileceğini belirtmiştir. Sadomazoşizm terimi ilk defa Freud tarafından kullanılış olup psikoloji terminolojisi ve günlük dilde yerini almıştır (Tidefors ve Kordon,2009). Sadist tutumlardan sağlanan doyum, kurbanıyla özdeşleşme sonucu yaşanır ve mazoşist eğilimlerin herhangi başka kişiye yansıtılmasını simgeler. Mazoşizmde ve sadizmde zevk duygusunu yaratan acılar değildir. Zevk, acı duygusunu ortaya çıkaran uyarılma ile yaşanır (Kılıç ve Balcıoğlu, 2012). Freud, sadist bireyde aşağılamak ve dominant olmanın yanı sıra acı vermek düşüncesinin hâkim olduğunu söyler. Mazoşizmde ise verilen acı pasif mazoşist amaçlara erişilmesini sağlayacaktır. Eğer acı sadece mazoşist tatmin için isteniyorsa, sadistin acı verme isteği aynı oranda artacaktır. Freud zevk veren şeyin acının kendisi olmadığını, acıdan kaynaklı cinsel heyecan olduğunu söylemektedir. Freud sadizmi mazoşizmle aynı kaynaktan doğduğunu belirtmiştir. Sadizmi acıdan duyulan haz ya da Notzink gibi algolagni olarak tanımlamıştır. Freud sadizmin esasında ölüm duygusu başkaları üzerinde olan, sıklıkla da erotik bir tezahürle gerçekleştirilen bir dışavurum olarak belirtmiştir (Berner, vd., 2003). Schrenk Notzink için algolagni, acı, şehvet ve cinsel arzu kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Notzink'e göre cinsel uyarılma ile acı arasındaki ilişkiyi açıklayan bir kavramdır. Cinsel heyecan ve acı arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Aktif ve pasif algolagni olarak kavramlaştırmış, her iki durumda aynı bozukluğa dâhil olduğunu ortaya atmıştır. Aktif algolagniyi (sadistliği), edilgin algolagniden (mazoşistlikten) ayırıyordu. Notzink'in anlayışına göre sadistliğin temeli belirli bir cinsel etkenin söz konusu olup olmadığına bakılmaksızın acı verme arzudur. Algolagni terimi araştırmacı Havalock Ellis tarafından da tercih edilmiştir. Algolagni

teriminin ifade ettiği fiziksel acıya, psikolojik acı ve aşağılanmayı da dâhil etmiştir. Schrenk Notzink, Sade'in eserlerinin ifade etmek istediği anlamdan çok daha fazla bileşeni içerdiğini belirtmiştir (Hucker, 1997).

Sade ve Masoch eserlerinde benzer kaynaklardan beslenmişlerdir. Cinsel zevk eğilimleri ile öne çıkan aristokrat sınıfa mensup kişilerdir. Ancak toplumda birçok kişi, Sade ve Masoch'un akıl hastaları olabileceklerini düşünür. İki de fantezilerini dışa vurmuş ve bu fantezilerden imkânsız gibi görünen kurgular yaratmışlardır. Her iki düşünürde de hayal ve gerçek arasındaki sınır bulanıktır. Hikâyelerinin korkutucu bir gerçeğin yansımaları mı, yoksa daha sade bir gerçeğin tiyatral sunumu mu olduğu belirsizdir. Sade feodal sistemi teşhir amacıyla, soyluların ve kilisenin kadın bedeni üzerine yönelik şiddetlerini ayrıntılarıyla anlatmıştır. Eserlerinin yarattığı etkilere rağmen, Masoch' un eserlerinde ise kadın her zaman kural koyucu, efendi konumundaki kişidir. Aynı zamanda eserlerinde hatta yaşamında bile şiddeti, acıyı bir haz kaynağı olarak benimsemiştir. Masoch eserlerinde kadın kişiliğinin bir teşhir aracı olarak kullanılmasının ötesinde, kadının baskın tarafını vurgulamıştır (Biale, 1982). Genellikle Sade'in eserlerinde kavramlar sorgulanırken cinsellik içermeyen bölümler çok azdır. Sade felsefe yaparken cinsellik kavramını bütün boyutlarıyla ele almayı amaçlar. Kadınlar genelde Sade'in eserlerinde seç ve cinsel şiddetin kurbanı olarak görülmektedir. Sade'in yıkıcılığı sıradan cinsel oyunların ötesinde yoğun şiddet içeren düzeydedir. Cinsel haz düşkünlerinin dünyası, erkeklerin cenneti ve kadınların cehennemi değildir, güçlülerin cenneti ve güçsüzlerin cehennemidir. Sade'in eserlerinde erotik saplantıların cinsiyet ayrımı yapılmamaktadır. İstekler hakkında ayırım yapmamak adına cinsiyet farklılığı bir kenara bırakılmıştır. Bu felsefede zalimlik, müstehcenlik ve iktidar erkek ve kadın güçlerin elindedir (Tidefors ve Kordon,2009). Sade'in erotik sahnelerinde ayna merkezi bir rol oynamaktadır. Sadomazoşist bireylerin önde gelen fantezileri, aşırı aydınlık ya da karanlık mekânlar, göz bağlama, hızla yanıp sönen ışıklar, halüsinasyon gördüren ilaçlar gibi fanteziler eylem ve sonuç arasında ki mesafenin açılmasını sağlamaktadır. Burada ki amaç yaşananlara etkisi ve yaşananlardan etkilenişi arasına bir mesafe koyarak anlamaya çalışmasını hedefler. Sadistin tersine Mazoşist tabuların yıkılması, sınırların zorlanması ile ilgilenmez hatta sadistin yıkıcılığının cazibesine kapılır. Sapkınlık ve ahlaksızlık uç seviyelerde yaşanmasına rağmen sınırlar sadizm ve mazoşizmde aynı seviyede değildir. Sadistin haz alması sosyal tabuların dışına çıkabilmeye, sınırları ve kuralları yıkmak üzerine iken

mazoşistin haz alması her şeyin olduğu gibi kalmasına bağlıdır. Sadizm de yıkıcılığın seviyesi, mazoşizm de ise kuralların sabitliği ne kadar artarsa her ikisinin de aldıkları haz da o seviyede artacaktır (Tarhan, 2014).

2.1.1. Sadizm kişilik özellikleri

Freud ve Freud'u destekleyen düşünürler için sadizm, bireylerin çocukluktan yetişkinliğe kadar uzanan süreçte yaşadığı deneyimlere göre varlık kazanır. Bireylerde herhangi bir bastırılmadan kaynaklanan bir nevrozun belirli bir türü bireylerin üzerinde sadistik bir geri dönüş sağlayacaktır. Freud'a göre bastırılma azaldığında nevrozlarda azalacak toplumun sosyal yapısı ve uygarlık süreci için bir tehlike olmayacaktır (Moore, 2009). Stekel' de (2003) Freud gibi, mazoşizmin ve sadizmin aynı kişide bulunabileceğini belirtmiş ve ikisinin arasında ki güçlü bağa dikkat çekmiştir. Mazoşizmin suç, nekrofil, yamyamlık, oğlancılık, vampirizm gibi eğilimlerle bağlantılı olduğunu söylemektedir. Tüm sadistlerin ve aynı zamanda birer sadist olduğunu düşündüğü tüm mazoşistlerinde, katil olabileceğini belirtmiştir. Kişilik özelliklerine ilişkin literatür, sadist özellikleri ve ahlaki konular arasındaki ilişkiyi neredeyse göz ardı etmiştir. Kişilik özellikleri ve ahlaki konular arasında ki etkileşim neredeyse araştırılmamıştır.

Sınırlı sayıda ki araştırmalara göre sadizm, bazı insanların zulüm ve vahşilik gibi eğilimlerden yararlanmasını yansıtır. Başkalarına karşı uygulanan bu tür davranışları izlemenin keyfini çıkarır. Sadist kişi yaşamın efendisi olmak ister; bu nedenle de kurbanındaki yaşamının korunması gerekir. Sadisti yıkıp yok eden bir kişiden ayıran özellik de budur. Yıkıcı kişi, başka kişileri saf dışı bırakmak, ortadan kaldırmak ister; yaşamın kendisini yok etmek ister. Sadist kişi ise yaşamı denetleme duygusunun peşindedir. Sadisti, güçlüler değil, yalnızca umarsızlar kışkırtır; sadistin bir başka özelliği de budur. Birbirine denk kişiler arasındaki bir kavgada düşmanlardan birisinin yaralanması sadistçe hazza neden olmaz; çünkü bu durumda yaralama eylemi, sadistin denetimin bir anlatımı değildir. Sadist karakter için, hayranlık uyandıran tek nitelik güçlülüktür. Sadist, güce hayranlık duyar. Gücsüz olanları ise denetlemek ister. Eldeki sınırlı sayıda ki veriler sadizmin provoke edilmemiş saldırganlığın ortaokul öğrencilerinde antisosyal ve masum insanlara karşı zarar verme olasılığını artırdığını öngörmüştür (Mokros, vd., 2011).

Sadizmin patofizyolojisi tam olarak anlaşılmamıştır ancak bu insanlar arasında psikiyatrik bozukluk özellikleri kaydedilmiştir. Amerikalı psikiyatrist Benjamin Karpman sadist bireylerin kurbanlarında yarattıkları korku, öfke ve aşağılık duygusundan zevk aldıklarını belirtmiş; acı ve ıstırabın aslında sadizmin temel bileşeni olmadıklarını, acı çektirme arzusunun kontrol, güç ve iktidarı sembolize ifade ettiğini belirtmiştir. Kriminal popülasyonda ya da tutuklu popülasyonunda sadizm çalışmalarının öncüsü olan Robert Brittain'nin bulguları sadist katillerin genel özelliklerini içeren kriminal profilleme çalışmaları literatüre katkı sağlamıştır. Brittain'ın araştırmalarından elde ettiği sonuçlara göre katiller şiddet içerikli fantezi ve hayallerinde şiddet içerikleri barındıran pornografik materyalleri kullandıklarını belirtmiştir. Sadist cinsel katiller suç işledikleri esnada gösterdikleri yoğun duygunun yanı sıra obsesif özellikler taşımaktadır. Sadist katiller cinayetlerini dikkatli bir şekilde planlayıp başkalarına acı çektirmekten haz almakla birlikte kurbanının üzerinde güç ve kontrol sahibi olmaktan da zevk duymaktadır (Pitman, vd., 1991). Sadistik kişilik özellikleri çalışan araştırmacılardan olan Nicolas Groth'un tecavüz suçu işlemiş olan bireyler ile yaptığı çalışmalar büyük öneme sahiptir. Groth tecavüz eğiliminin altında öfke, sadizm ve güç olmak üzere üç temel faktör olduğunu belirtmiştir. Sadist cinsel suçlarda etkili olan etken acı ve saldırganlığın erotize edilmesidir. Sadist cinsel suçlara maruz kalan kurbanların bu yüzden genital bölgeleri genellikle işkenceye uğramaktadır. Aynı zamanda sadistik özellik taşıyan tecavüzcülerde cinsel uyarılma kurbanın korkularından ve çektiği acılardan sağlanmaktadır. Bu yüzden tecavüzler uzun sürmektedir. Ayrıca yoğun işkence ve eziyetin yanı sıra genital bölgeye veya vücudun farklı yerlerine cisim sokulması gibi bazı ritüelistik davranışlarda içerebilmektedir (Tidefors ve Kordon, 2009).

Mazoşizmin erkeklerde ve kadınlarda görülmesine rağmen kadınlara oranla erkeklerde daha yaygın olarak görülmekte olduğunu belirtmiştir. Sadomazoşistik eğilimin ne zaman ortaya çıktığı ve kişinin bu eğilimlerinin farkındalığını hangi yaşlarda ve nasıl kazandığı birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Çeşitli araştırmalara göre sadomazoşistik eğilim ilk farkındalık kazanma yaşı farklılık göstermektedir. Sandnabba'a vd. göre (1999) araştırmasında katılımcıların sadomazoşistik eğilimlerinin 18-20 yaşları arasında farklılık kazandıklarını ve ilk sadomazoşistik ilişkilerini 21-25 yaş arasında deneyimlediklerini ortaya koymuştur.

2.1.2. Sadizmin sınıflandırılması

Sadomazoşistler genel olarak başka şikâyetlerle uzmanlara başvurduklarından bu kişilerle ilgili edinilen bilgiler kısıtlı olabilmektedir. Bu alanda sınırlı çalışmalar olmasına rağmen bazı araştırmalar sadizmi kategorilere ayırmıştır. Krafft Ebing sadizmi kendi içerisinde sınıflara ayırmıştır; kadınların yaralanması, kadınların birçok şekilde aşağılanması, şehvet katili, farklı objelerle sadizm, ölü sevicilik, eyleme dökülmemiş sadistik fanteziler, hayvanlara karşı yapılan sadistik eylemler ve kadınların kirletilmesi olarak sekiz kategoriye ayırmıştır. Krafft Ebing 'in sadizm sınıflandırılması iki kısımda incelenmektedir. Birinci kategori rızaya dayalı sadizmdir. İkincisi ise büyük sadizm, kişinin isteği olmadan zorla yapılan cinsel ilişkiden, kişiye zarar vermeye kadar uzanan cinsel ilişki türüdür (Hucker, 1997).

2.1.2.1. Rızaya dayalı sadizm

Dominantlık ve boyun eğiş olarak adlandırılan sadizmdir. Bu tür sadizm davranışları genellikle büyük şehirlerde yaşayan homoseksüeller arasında çok yaygındır. Rol oyunu, ağız tıkaçları, göz bağları, kırbaç, kamçı, karşı cinsin kıyafetlerini giydirmek, dominant partnerin mazoşist partneri cezalandırması, mazoşist partnere hayvanmış gibi davranarak yerde süründürmek, bebek bezi giydirmek, kafese kapatmak, partnerin göğüslerine ve ya penisine mandal takmak gibi fanteziler rızaya dayalı sadistlerin tercih ettikleri fanteziler olarak belirtilmiştir. Birçok uzman tarafından rızaya dayalı sadizm boyun eğen bireyin dominant kişinin emirlerine uyarak heyecan algıladığı durum ile karakterize olan cinsel davranışlar olarak tanımlanır (Hucker, 1997).

2.1.2.2. Büyük sadizm

Büyük sadistler eşlerini yaralayabilir hatta öldürme derecesine kadar varabilirler. Büyük sadistler kurbanlarının üzerinde hâkimiyet kurar ve kurbanlarının duyduğu bu korkulardan zevk alırlar. Büyük sadistlerin genellikle tercih ettikleri fanteziler; işkence etmek, vücudu kesmek, dövmek, hançerlemek, kan emmek, ölü sevicilik, vücuda bıçak

saplamak hatta öldürmek bu bireylerin en çok tercih ettikleri fanteziler olarak belirtilmiştir (Sandnabba, vd., 1999).

2.1.3. Sadizm tanı ölçütleri

Sadizm hakkında psikiyatri ve psikoloji literatüründe yazılan, sayıları günden güne artan bu çalışmaların ışığında Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) 1987 yılında yayımlanmış olduğu Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı'nın güncellenmiş baskısında "Sadistik Kişilik Bozukluğu" tanı ölçütleri ile birlikte yer almıştır. Sadistik kişilik bozukluğu tanı ölçütlerinde sadizmle ilişkili olarak şiddet ve fiziksel eziyet, başkalarını küçük düşürüp aşağılama, başkalarının acılarından zevk alma, zarar vermek amaçlı yalan söyleme, diğer insanların özgürlüğünü kısıtlama gibi davranış kalıplarını sıralamış, bu davranışların tek bir kişiye yönelik ve cinsel amaçlı olması gerektiğini belirtmiştir (APA, 2013). En az 6 aylık bir süre boyunca, kişinin, başka birinin psikolojik ya da fiziksel olarak ıstırap çekmesi (hakaret etme de içinde olmak üzere) eylemi ile ilgili yoğun cinsel yönden uyarıcı fantezilerinin, cinsel dürtülerinin ya da davranışlarının yineleyici bir biçimde ortaya çıkması gerektiği belirtilmiştir (http-1). Sadistik kişilik bozukluğu kendini antisosyal kişilik bozukluğunun tanı ölçütlerinde de göstermektedir. Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı koymak için önerilen tanı ölçütleri arasında; saldırganlık, sık sık kavgalara katılmak, kendisinin ya da başkalarının güvenliğini umursamamak, başkasını incitmesi durumunda aldırmaçlık gösterme, pişmanlık duymama gibi maddelerde sadistik dürtüleri tespit etmek mümkündür (APA, 2013).

2.1.4. Sadizm, spor ve taratarlık

Sporda sosyalleşme süreci üzerine yapılan akademik çalışmalarda uluslararası atletlere ve yüzücülere odaklanmıştır. Dağcılar, ragbi oyuncularını, profesyonel hokey oyuncularını, vücut geliştiriciler, beyzbol oyuncularını hakkında az sayıda araştırma sporcuların sosyalleşme sürecine odaklanmıştır. Beckham, Ronaldo ve Zidane gibi profesyonel futbolcular medyada görünürlükleri konusunda küresel farkındalık kazanmış çağdaş kahramanlardır. Futbolcular yaşam tarzları, servet edinimi ve değişen ahlaki tutumları ile bir karmaşıklık sunar. Profesyonel futbolcuların göz alıcı ve zengin

yaşam tarzları ile ilgili olarak efsanelerin birçoğu medya tarafından anlatılır. Futbolculara karşı bu kadar fazla ilgi göz önüne alındığında, oyuncuların hakkında çok az şey anlaşılması gariptir. Futbolcuların çalışma hayatları ya da aslında nasıl profesyonel futbolcu olduklarını gerçekten biliyor muyuz? Üretken profesyonel futbolcuların neyin yönlendirdiğini hakkında ne biliyoruz. Şöhret ve şan gibi kültürel ikonlar kaçınılmaz bir süreç gibi görünüyor. Bu süreçte profesyonel futbolcu olmanın yolu çok kolay değildir. Sporcuların nasıl yetiştikleri spor psikologlarını etkilemiştir (Kelly, 2008).

Monk ve Russel' in (200) araştırmalarında genç sporcularda eğitim kültürü kimliği, otoriter tutumlar ve hakimiyet olarak ifade edilmiştir. Genç sporcuların günlük rutini hakkında açıklayıcı bir kavrayış sağlar ve belirli bir genç futbolcu grubunun yaşamlarındaki saldırgan yapının özelliklerini inceler. Bu çalışmalar faydalı olsa da, hiçbirisi profesyonel futbolda sosyalleşme sürecinin fiziksel şiddet, istismar ve gözdağı verme ile ilgili yönüne odaklanmaz (Monk ve Russel, 2000).

Sporun karakter oluşturmada önemli bir yeri olması sıklıkla duyulur ancak nadiren dikkatli bir incelemeye tabi tutulur. Kuzey Amerika'daki elit sporcu seviyelerinde sadizmin rolü düşünüldüğünde, spor sürecinin ahlaki mükemmelliği artırma anlamında karakter oluşturma becerisi konusunda ciddi şüphe duyulur; en azından boks, hokey ve futbolun temas sporlarında durum böyle görünüyor. Kuzey Amerika'nın tüm spor ortamında sadizm ile ilgili hakim tutumların daha fazla araştırılması ve tanımlanması gerekir; bunlar daha kesin olarak belirlendikten sonra, spor ve karakter oluşturma hakkında daha fazla varsayım yapılabilir (VanDyke, 1980). Shimotsukasa ve Oshio' nun (2018) araştırmalarında sadizmin yüksek rekabetçi performansla ilişkili olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Beden eğitimi alanında öğrenim gören 339 üniversite öğrencisinin sadizm ölçeklerine verilen cevaplar analiz edilmiştir. Sonuçlar, sadizmin yarışmalarda yüksek rekabet performansı ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir. Sadizmin olumsuz davranışlara sebep olmasına rağmen olumlu yönlerinin de olduğunu belirtmişlerdir.

2.2.Narsizm

Narsizmin kelime anlamı tam olarak bireylerin kendi bedensel ve ruhsal benliğine ya da karakterine aşırı bir bağlanma duyması ve kendini beğenmesi hatta kendi kendine hayran olması, empati yapmaması anlamına gelmektedir. Narsizm kavramının sözcük anlamı araştırıldığında kavramın, bireyin kendisine cinsel arzu duyması, kendine âşık olma, kendini büyük görme gibi anlamları olduğunu görülmüş, buna ek olarak Yunan mitolojisinden esinlenen bir takım hikâye ve anlatımlar narsizm kavramının oluşumunu ve değerlendirme sürecini etkilemiştir (Seward, 2007).

Narsizmin doğuşuna ve tarihsel açıdan incelenmesine bakmamız narsizmi, yukarıda tanımlanan kavramlar ve özellikleriyle değerlendirme açısından faydalı olacaktır. Narsizm kavramının araştırmalarda Yunan mitolojisinden kaynaklandığı açıklanmıştır. Şöyle ki; Yunan efsaneleri ve mitolojilerde anlatıldığı üzere Narkissos göl kenarında gezerken suyun yansımasıyla kendini gören ve kendine âşık olan bir kişidir ve o, bu yansımaya sarılmaya çalışırken suda boğularak ölür (İlkay, 2002). Anlatıma göre Yunan genci kendi simasını gölün üzerindeki yansımadan görür ve kendisine sarılmak isterken boğularak can verir. Buradan hareketle narsizm kavramı bireyin kendisine karşı olan heyecan ve yüksek ilgisi olarak tanımlanmış ve araştırmalara konu olmuştur (Seward, 2007). Yunan mitolojisinde, suyun üzerindeki yansımasına bakarak kendine âşık olan ve yaşamını hayatı boyunca ulaşamayacağı sevgiliyi seyrederek geçiren Narkisos karakterini Havelock Ellis psikolojik bir fenomeni açıklamak için ilk kullanan psikanalitik kuramcıdır. “Narcissuslike” terimini insanlarda cinsel duyguların neredeyse tümünün kendine hayranlık seviyesinde özümşenerek ortadan kaybolmasına neden olan bir eğilim olduğunu çalışmalarında kullandığı görülmektedir (Masterson, 2006). Yüzyıllar boyunca sanat ve edebiyatta böbürlenme, bencillik ve kibrin sembolü hâline gelen Narkissos’ un hikâyesi mitolojik anlatılardan farklı olarak 19. yüzyılın sonlarında bilim insanlarının da dikkatini çekmiştir. 1897 yılında doktor ve seksolog Havelock Ellis, otoerotizm konulu çalışmalarında kişinin kendi cinsel dürtülerinin hedefi hâline gelmesi ile yoğun masturbasyon durumunu tanımlarken ilk kez “Narkissos benzeri” ifadesini kullanır. Birkaç yıl sonra Alman psikiyatır Paul Näcke, kendi bedenine tıpkı başka bir insan, ya da partnermiş gibi cinsel yatırımda bulunan erkek vakalarındaki cinsel perversiyonu tanımlamak için kullandığı “narsisizm” terimini psikoloji literatürüne kazandırmıştır (Ellis, 1911). Bu çalışmalar Freud üzerinde büyük

bir etki yaratmıştır. Freud'un narsizmi çalışmalarının odak noktası yaptığı, 1914 yıllarında meta psikoloji kuramını çalışırken ve aynı zamanda klinik çalışmalarını yaparken narsizmi kullandığı anlaşılmaktadır.

Narsizmin Freud'un çalışmalarının merkezinde olduğu çoğu araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Narsizm bireyin kendini yüksekte görme, hayranlık beklentisi içinde olma, çevre ilişkilerinde duygudaşlık ilişkisinden yoksun, sürekli kabul görme isteği gibi özellikleri taşıyan bir duygu durum ve kişisel bozukluk sayılabilmektedir (Masterson, 2006). Narsist kişilikli bireyler beğenilme gereksinimi, üstünlük duygusu ve empati yoksunluğu olan bireylerdir. Kendisinin herkesten önemli olduğu duygusunu taşır. Bu bireyler sahip oldukları becerileri ve gösterdikleri becerileri olağanüstü olarak görüp abartmaktadırlar. Yeteri kadar başarı göstermemekle birlikte, kendilerinin diğer bireylerden üstün bir birey, değerli bir kişilik olarak kabul etmelerini beklerler. Narsist bireylerin yalan söyleme eğilimleri vardır. Kendisi hakkında verdiği bilgi, bir aldatmaca olabilir. Yetki kullanma ihtiyacı olduğu anda, kendisini tarihsel kimliklerden birinin sözleriyle desteklemeye çalışır. Ancak, ağızından çıkan o kelimeler, o kimliğin sözleri ve kastettiği içerik ile nadiren tutarlılık gösterir. Çünkü sözleri ya içeriği kendine uyacak şekilde değiştirir. İş hayatında başarı olmasını, kapsamı ve nesnelere bu şekilde kendine uyacak şekilde emsalsiz değiştirme özelliğine borçludur. Narsist bireylerin arası üstleri ile dengelidir. Çünkü üstleri kendisinin ulaşmak istedikleri hedeflerin temsilcileridir. Ancak narsist bireyler astları için bir kâbus olabilmektedir. Kendilerini yetenek, donanım ve vasıfları ile görüp görebilecekleri ilk ve son nimet olarak nitelerler (Yavuz, 2007).

Narsisizm ya da narsisistik kişilik bozukluğu söz konusu olduğu zaman gerçek psikanalitik kuram çerçevesinde, gerekse çağdaş klinik zeminde erken dönem çocukluk çağı travmaları ve yanlış ebeveyn tutumlarından bahsetmek mümkündür. Literatürde ihmalkâr, aşağılayıcı veya empati yoksunu bir tutum içerisindeki ebeveynlerin çocuklarının narsisistik örüntü geliştirme olasılığının daha yüksek olduğunu dile getiren kuramcılar olduğu gibi bunun tam tersine, gerçekdışı ve aşırı değer biçme eğilimindeki ebeveyn tutumlarının narsisizme kaynaklık edeceğini ifade edenler de bulunmaktadır. Tıpkı istismarcı ebeveynler gibi, "görünürde destekleyici" olan bu pohpohlayıcı ebeveyn tutumu da gerçek çocuklarını değil, idealize ettikleri gerçekdışı bir çocuğu görmekte ve duygusal yatırım yapmaktadır. İstismarcı ebeveynler, farklı olarak çocuklarını değersizleştiren bir çarpıtma yoluna gitmektedir (Muehlenkamp, 2005). Bu

noktadan hareketle narsisizmin kaynağını erken dönem çocukluk çağı ihmal ya da istismarı veya travmatik deneyimleri olarak belirtmek mümkündür. Narsisistik yapılanma, travmatizasyonun hem sebebi, hem de sonucu olarak karşımıza çıkabilmektedir (Van der Hart, vd., 2006). Bireyin bedeni, dış görünüşü, sağlığı, zenginliği vb. şeyler narsist kişilik bozukluğunda kişinin ortaya çıkardığı ya da ürettiği bir şey olmayıp sahip olduğu bir şeydir. Bu tür narsisizmin hastalıklı oluşu denetleyici ögenin bulunmamasındandır. “Başardığım bir şeyden ötürü değil de sahip olduğum bir nitelikten ötürü "büyük" isem o zaman, hiç kimseyle, hiçbir şeyle ilgilenmem, hiçbir çaba göstermem gerekmez” diye düşünen hastalıklı narsist, bu yüzden kendi kendine sınır koyamaz. Kendi beğenmişliği içine gün geçtikçe daha çok gömülerek kendini herkesten soyutlamaya başlar (Foster ve Campbell, 2007). Güncel araştırmalar özellikle narsisizm kişilik boyutu söz konusu olduğunda kendine zarar verme, saldırganlık ve risk alma ilişkisi hem kadınlarda hem de erkeklerde genel bir artış gözlemlendiğini, ancak kadınlardan elde edilen puanın daha büyük bir ivmeyle arttığını gözler önüne sermiştir. Yani kadınların ortalama narsisizm puanı, erkeklerinkinden daha hızlı artış göstermektedir. Son yıllarda narsizm üzerine çalışmaların arttığı belirtilmiştir. Ancak bu çalışmalar gibi narsist kişilik özelliklerine ilişkin literatürün sınırlı sayıda olduğu ifade edilmektedir (Twenge ve ark., 2008).

2.2.1. Narsizm kişilik özellikleri

Horney bir kişilik özelliği olarak narsisizm üzerine çalışmalar yapmıştır. Horney kişinin sahip olduğu özelliklere önem vermesinin değil, kendisinde sahip olmadığı hâlde bir kendisini yüceltip böbürlendiği özelliklerin narsisistik yapılanmalar olduğunu ifade etmektedir. Horney kişinin bakıcısına (ebeveyn) duyduğu ancak karşılıksız kalan sevginin kincil narsisizme yol açacağı düşüncesine katılmış, buna aşırı otoriter ya da aşırı izin verici bir ebeveyn tarzının yol açtığını öne sürmüştür. Narsisizm insan doğasında doğuştan var olan bir durum değildir. Horney’ye göre gerçek benlikleri üzerinden ebeveynlerinden sevgi göremeyen çocuklar, dikkat, sevgi ve takdir toplamak üzere sahte benlikler geliştirirler. Horney’nin narsisizm açıklamasında Freud’dan ayrıldığı bir nokta narsisistlerin tüm libidinal yatırımlarını kendilerine yaptıkları için başkalarını sevmeyeceği iddiası olmuştur. Horney’ye göre narsistler de başkalarını sevebilir, ancak hem kendilerine hem de başkalarına duydukları sevgide eksik olan

“gerçek benlikleri” sevmektir. Narsisistler kendilerinde de, başkalarında da yarattıkları sahte benlikleri sevebilirler. Kendilerine dair son derece gerçekdışı bir algıları olan narsisistler sürekli takdir ve beğeni almak üzere kurulmuş sığ ilişkilere girmekte, ancak bu tek taraflı ilgiyi sürekli sürdürecektir kimseleri bulmakta güçlük yaşadıkları için de kendilerinden ve başkalarından soyutlanmış bir tablo içerisinde karşımıza çıkmaktadırlar (Paris, 1996). Narsist bireyler dış dünyası farklı biçimde tanımlayabilmektedirler. Onlar fazla iletişim meraklısı insanlar değildirler. Buldukları sosyal çevrede ve konumda iletişimden kaçınabilirler. Sadece iç dünyalarında yaşadıklarına güvenir ve iç dünyalarındaki güdüleriyle hareket etmeye çalışırlar. Narsist bireyler iletişim içerisinde oldukları insanları kendilerinden aşağıda görür ve bir amaç edindiği takdirde etrafındaki kişileri bu amaçlara ulaşmada bir araç olarak kullanmaktan çekinmez ve bunu kendi dünyasında mantıklı açıklamalar yaparak gerçekleştirir. Narsist olan bireylerin duygudaşlık yeteneklerinin ve sosyal becerilerinin çok fazla olmadığını düşündüğümüzde etrafındaki bireylerle olan ilişkileri bir çıkara dayalı olabilir. O ulaşılması mümkün olmayan bir kişiliktir. İletişim içinde olduğu kişileri etkileyememesi veya amacına ulaşmaması halinde kendini kötü hisseder ve bu durumun sebebinin karşısındaki kişi veya kişiler olduğunu da içselleştirerek kendine savunma yapar. Bahsedildiği üzere narsist kişiliğin iç dünyası karmaşık duygulardan oluşmaktadır. Narsistik kişiliğe sahip olan bireylerin iş tatmini ve hırsı diğerlerine nazaran daha yüksek olabilmektedir. Yapılan araştırmalara göre liderlik ve motivasyon konularında iç dünyalarında yaşadıkları duygu durum bozukluklarına tezat olarak olumlu yönde hareket etmektedirler (Bolat, 2016). Yapılan araştırmalar narsist bireylerin iş hayatında zorlu ve stresli görevleri kabul etmekte istekli ve gerçekleştirmede diğer bireylere nazaran daha başarılı oldukları görülmüştür. Bir başka ifadeyle narsis bireyler, iş hayatında önemli görevlerde iş bitirici olmak ve fark edilmek isterler bu yüzden kendilerine uygun yüksek profilli yani başarının veya başarısızlığın sonuçlarının büyük olduğu görevlerde rol almak istemektedirler. Wallance’ın yaptığı araştırmaya göre, narsist bireylerin kendilerine duydukları güven ve tanınma uğraşı başarılı olamama ihtimalinden daha yüksek derecededir. Daha alt düzeyde narsist davranış gösteren, narsist boyut dereceleri görece düşük olan bireylerde ise bu durum farklılaşmakta ve başarılı olamama hali güven ve tanınma uğraşından daha yüksekte olmaktadır (Wallace, 2002). Aslında narsist bireyin stresli işleri başarılı bir şekilde gerçekleştirme yetenekleri işletme ve örgüt başarısına da olumlu yönde fayda sağlayabilmekle birlikte, başarısızlık

durumunda karşılaşılan sonuçlar ve değerlendirmeler sonucunda narsist bireyin hasmane tutum sergilemesine neden olacaktır. Bu tutum yöneticileri için öngörülemez ve risklidir. Buradan hareketle işe alım süreçlerinde başvurulan kişilik envanter testlerinin öneminin yadsınamaz olduğunu söyleyebiliriz. Ölçsüz bir başarının veya başarısızlık durumunun örgüt açısından hayati öneme sahip olması dolayısıyla narsist kişilik sergileyen bireylerin görevlendirmesinde özellikle dikkat etmek yerinde ve doğru bir seçenek olacaktır (Yavuz, 2007).

Narsist bireylerin özellikler listesi oluşturulmuştur, narsizmin kişilik bozukluğa sebep olabilecek kriterlerden oluştuğu görülmektedir.

1- Herhangi bir başarısızlık esnasında bu durumun sebeplerini diğer bireylere atmak, herhangi bir başarı esnasında ise var olan başarının tek sebebinin kendisinin olduğunu savunmak.

2- Olumlu özelliklerini abartmak ve bu niteliklerin sınırsızlığını istemek.

3- Narsist bireyler, iletişim halinde olmak istediği bireylerin kendisi gibi üstün ve belirli bir zekâ düzeyine sahip olmasını ister çünkü ancak bu şekilde anlaşılacağını düşünür.

4- Sürekli güzel bulunmayı istemek.

5- Narsist bireyin özellikle el üstünde tutulma istediği ve herkese uygulanan tanıtedavi şeklinin kendine uygulanmasını bekleme hali örneğin bir hastalıkta bile eşi bulunmaz bir rahatsızlık geçirdiklerini düşünürler ve bu hastalık sadece belirli kriterlere sahip olan bireylerce tecrübe edilebilir. Bu sebeple hastalıkla aynı önem derecesine sahip tedavi sürecinin içerisine girecekleri umudunu taşırlar.

6- Etraflarındaki bireylerin olumsuz özelliklerini kendi amaçları doğrultusunda kullanmaktan çekinmeme ve bu durumu normal karşılama durumu.

7- Çevrelerindeki kişilerin eksiklik özelliklerini öğrenirler ve bu olumsuz özellikleri gidermede arka planda dururlar.

8- Genel olarak bir kıskançlık hali yaşamaktadırlar bu kıskançlık durumu kendilerinin kıskançlığı ve karşı taraftan gelen kıskanılma durumunun varlığına inanma şeklinde gerçekleşir.

9- Sosyal çevrelerinde yaşanan günlük olaylarda dahi üstten bakma taraflarına akseden olumsuz yargı ve düşüncelere karşı içsel ve dışsal kızgınlık utanma hali ve şiddetli öfke durumu yaşarlar (Köroğlu, 1994).

2.2.2. Narsizm boyutları

Emmons'un (1987) yapmış olduğu çalışmaya göre narsizm 4 farklı boyutta incelenmiştir. Bunlar; liderlik, kendine hayranlık, kendini büyük görmek, hak elde etmek olarak tanımlanmıştır. Bu boyutlar Raskin ve Howard (1988)'nin yapmış olduğu çalışmalarda yeterli görülmemiş ve narsizm boyutları araştırmacılar tarafından 7 ye çıkarılmıştır.

Narsizm boyutlarını Raskin ve Terry'nin çalışmalarından hareketle aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

- *Otorite*: Hükmetmek, söz geçerliliği, önemlilik, haklılık,
- *Teşhircilik*: Duygu durumlarını kontrol edememe, gösteriş merakı,
- *Sömürücülük*: Uyum göstermeme, hasetlik etmek, diğer bireylere karşı hoşnutsuzluk,

- *Hak iddia Etme*: Empati eksikliği,

- *Kendine Yeterlilik*: Bağımlı olmama, söz geçerlilik, başarı isteği,

- *Üstünlük*: Diğer bireylerin aleyhine kendini yukarıda görmek,

- *Kendini Beğenmek*: diğer bireylerin narsist kişiye hayran oluşu ve birey tarafından bu durumun içselleştirilmesi (Raskin ve Howard, 1988). Narsist kişilerde bu boyutların her birinin derecesi birbirinden farklı olabilmektedir. Kişilik, bireye özel değişken olmayan özellikler olmakla birlikte kişinin hissi ve kendisine çevresi tarafından etki eden tepkilerin de dâhil olduğu sürekli ve durağan bir durumdur. Kişilik tanımına ters olarak kişilik bozukluğu ise kişilikten sapma olarak tanımlanmaktadır. Bu duruma birçok sebep etki edebilir. Örneğin içinde yaşanan toplum, kültürel farklılar ve bunlara gösterilen tepki ile görüş ve fikir farklılıkları gibi. Bu etkenler yaşanan toplum ve bu toplum içerisindeki birçok spesifik özelliğe göre değişebilmektedir (Özçetin, vd., 2008). Narsist kişi araştırmalara konu olan tanımı itibariyle hedefleri istikametinde etrafındaki bireyleri kullanır. Zihinlerinde sergiledikleri durum itibariyle kendilerini yüksekte görürler ve çevrelerinden de aynı doğrultuda ve şiddette değer beklerler. Fakat söz konusu değer bekleme hali tek taraflı olarak sergilenir. Narsist bireyler beklenen değer ölçütünde karşısındaki kişi veya topluluğa değer göstermemektedir. Ülkemizde ve birçok farklı coğrafyada iş adamı, yönetici ve siyasi vasa sahip olan kişilerde bu kişilik hali görülmektedir. Bilhassa tüketici yönü güçlü topluluklarda narsist bozukluk diğer toplumlara nazaran üst seviyededir (Sayar, 2003). Hem narsistik kişilik bozukluğu,

hem de subklinik narsisizm üzerine yapılan çalışmaların sonuçlarına göre narsisistler risk alma, saldırganlık, öfke ve düşmanlık gibi sosyal istenirliği düşük özelliklerde yüksek skorlar elde etmektedir. Narsisizmin aynı zamanda düşmanlık, saldırganlık, büyülenmecilik, teşhircilik gibi özelliklerle anlamlı derecede pozitif korelasyon gösterdiği belirtilmiştir. Narsist kimselerin saldırgan tavırlara kolayca girebildikleri de araştırmalardan elde edilen sonuçlara yansımıştır. Şiddet suçu işlemiş olan tutuklar arasında yüksek narsisizm puanının aile içi şiddet ile ilişkili olduğu, dahası gelecekte yaşanması muhtemel aile içi şiddetin yordayıcısı olarak ele alınabileceği literatürdeki bulgulardandır (Dutton ve Hart, 1992).

2.2.3. Sosyal yaşamda narsizm

Narsist kişiliğin ortaya çıkma sebepleri arasında, birbirlerine karşı zıt davranışlar içerisinde bulunan ve bunu sergilemekten kaçınmayan anne, baba yer almaktadır. Ebeveynlerden biri çocuğun istek ve ihtiyaçlarının büyük öneme sahip olduğunu vurgulayarak gerekli yönlendirme girişimini çocuğa karşı yapmazken, diğeri çocuğun isteklerine her zaman karşı, ciddi, sert ve yönlendirici bir tavır takınmaktadır. Özetle narsizmin kaynaklarından birini, çocuk açısından duygusal boşluk ve üzüntü ile rahat ve özgürlük yanlısı tavrın birleşim karmaşıklığı oluşturmaktadır (Hasanoğlu, 2013). Narsist bozukluğa sahip bireyler her zaman odak noktasının kendileri olacağını düşünmektedirler ve bunu büyük bir yetenek ve gayret ile elde ettiklerine inanırlar. Hayatın başında, doğum öncesi ve sonrasında çocuk anneyle bir bütündür. Doğumdan önce anneden fizyolojik ihtiyaçlarını giderir ve sonrasında çocuk ve anne fiziksel olarak ayrılmaktadırlar. Bu evreden sonra çocuk göz bebeği, biricik olarak görülür. Freud'a göre bu hal 1. Narsizm halidir. İhtiyaçları sınırlı olan çocuk bu ihtiyaçlarını gidermede annesini hemen yanında bulur, acıktığında doyurulur, istekleri anında cevaplanır ve çocuk her şeye ulaşabileceği algısını kazanmaya başlar (Freud, 1914). Hayatını bütünü ele aldığımızda kısa bir zaman dilimine yayılan bu hal çocuğun aşamalı olarak etrafını anlamasıyla şiddetini azaltabilir ve nihayetinde gereksinimlerden doğan ihtiyaçlarını, çevresindekilerden elde edebilme isteği, becerisiyle kazanma yoluna girer. Fiziksel ve psikolojik sağlıklı bir gelişim evresinde, ebeveynlerin çocuğun bu gereksinimlerinden doğan ihtiyaçlarını giderme şekli ve becerisi çocuğa yaklaşım biçimi çok önemli yer tutmaktadır (Spencer, 2001). Narsist bireylerin çocukluk

çağlarında aile ve yakın ilişkiler kurduğu diğer bireyler ile tecrübe ettikleri olumsuz anılar doğrudan iş yaşamı ve sosyal hayatlarına yansımaktadır. Böylelikle çevrelerindeki diğer insanlar tarafından önemsenip önemsenmediğini, takdir edilip edilmediğini sorgulama eğilimi başlar. Bu tutum hali narsist bireyde sürekli bir duygusal karmaşa haline dönüşür ve bireyin yukarıda narsist boyutlar kapsamında sayılan özelliklerinin derecesine etki ederler. Çevrelerindeki diğer bireylerden pozitif geri dönüşler almak maksadı ile iletişimlerini bilfiil baskı altında tutarlar, aile yaşamı ve yetişme/çocukluk dönemlerindeki tecrübeler diğer bireyleri gerçek anlamda sevmeme, umursamama ve kendilerini yukarıda görme şeklinde netice ile son bulmaktadır. Narsist kişiliğe sahip olan bireylerin yakın veya dolaylı ilişkilerinin bulunduğu diğer bireyleri hedeflerine ulaşmada bir basamak olarak görmeleri, olumlu ve gerçek etkileşimler kurmalarına mani olmaktadır (Morf ve Rhodewalt, 2001). Ebeveynlerin yetişme çağında olan çocuk üzerinde bir başka olumsuz etkisi de hedef koymada çocuğun üzerine fazla yük bindirilmesidir. Çocuk kendisini üstesinden gelemeyeceği birçok zorlu konu içerisinde bulur. Çocuktan istenen hedefler ebeveynler tarafından belirlenmiş olmakla birlikte, bir proje gibi sonuçlandırılması beklenmektedir. Bu durumun ardından yetişme-ergen dönemlerini yaşamakta olan çocuk kendisi gibi olmak yerine bir başkası gibi görünür. Bu durum bir süreçtir ve sancuları sürecin en başından itibaren devam eder. Beklentiler ve yapılması istenen görevler çocuğu olduğundan farklı güçlü, başarılı, kendinden emin bir tavır almaya iter. Diğer yandan çocuğun aile fertleri tarafından, çocuğun çevresine ve kendine karşı olduğundan daha üstün bir ifadeyle anlatılması, amiyane tabiri ile pohpohlanması çocukta abartılı bir özgüvene ve empati yoksunluğuna sebep olmaktadır (Tarhan, 2014). Narsizmin anlaşılmasına başlanması sonucunda örgütler narsizmin zararlı taraflarını bertaraf ederek faydalı yönlerinden yararlanmayı amaç edinmişlerdir. Narsist bireylerin üst pozisyonlarda görev yapmalarının bazı olumlu taraflarının olduğu gibi olumsuz yönleri de olabilmektedir. Narsist davranış sergileyen yönetici ve çalışanların kendilerinden taviz vererek başarıya odaklandıkları görülmüştür. Bu kişilerin işyerinde gösterdikleri üstün beceri, çaba ile diğer çalışanlar arasında lider konumuna getirilmekle birlikte, örgütsel bağlılık düzeyleri açısından da diğer çalışanlar üzerinde olumlu etkileri olmaktadır. Narsist davranış bozukluğu bulunan kişilerin örgüt içerisinde bazı olumsuz özellikleri olmaktadır. Bunlar diğer pozitif yönlerine zıt olarak adaptasyon problemleri, diğer çalışanlar üzerinde baskı kurma arayışı, yaptıklarını dikte etme, mobbing olarak

sayılabilir. Bunlara ilaveten zihin dünyasında yaşamış olduğu karma karışık sahnede bireyler tarafından önemsenmiyormuş düşüncesi olabilir. Kendini adeta korumaya alabilirler ta ki belirli bir strateji ile saldırgan tavır sergileyene kadar bu durum böyle devam eder (Wallace ve Baumesister, 2002).

Örgütte orta düzey ve üst düzey yönetici kademelerinde bulunan narsist bireylerde ise durum çok daha önemli bir hale gelebilmektedir. Personelin ruh halinden ziyade kendi zihin dünyaları ile uğraşmaktadırlar. Bu ise koordinasyon bozuklukları ile birlikte çeşitli analiz ve teknik konularda duygusal kararlar, diğer bir deyişle içinde bulunduğu ruh hali durumuna göre değişkenlik gösteren kararlar alabilirler. Daha alt seviyede çalışan narsist bireyler nazarında görece bertaraf edilebilecek bir hata orta ve üst düzey kademelerde görev yapan yöneticilerde düzeltilemeyecek ve hatta sistemsal bir takım arıza olarak organizasyonun tamamına sirayet edebilecektir. Bireylerde görülen narsizm, gruplar için de geçerli olabilmektedir. Bireysel narsizm, kişinin kendine dair abartılı bir imaja sahip olmasıyla ilgilidir. Diğerlerinden daha iyi, daha akıllı ve daha önemli olduklarını ve özel muameleyi hak ettiklerini düşünürler (Kemelgor ve Zurada, 2007).

2.2.4.Narsizmin sınıflandırılması

2.2.4.1. Normal narsizm

Normal narsizm, Spencer'e göre (2001) "kişinin kendisi ve etrafındaki bireyler ile dolaylı yolla iletişim halinde bulunduğu bireylerin olumlu etkileşimi veya olumsuz yönden iletişim halinde olduğu kişilerin isteklerini olumlu şekilde tecrübe etmesi halidir." Farklı bireylerden gelen eleştiriler ve düşünceler bireyde herhangi bir özgüven veya öz saygı azalması olduğunu göstermez. Birey etrafındaki kişilerin kendisiyle alakalı geri bildirimlerini kullanmadan kendi zihinsel sahnesindeki düşünceleri ile ilgilenir ve öz saygısını bu çerçevede geliştirir. Bireyin sosyal çevresi tarafından kendisine gelen olumlu geri bildirimler çoğu kişiyi olumlu şekilde etkiler. Aslında söz konusu durum kendini sosyal çevresine kabul ettirmekten öte bir durum değildir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinden hatırladığımız üzere 5 basamaklı piramidin 3. ve 4. basamakları sırasıyla ait olma, sevgi ihtiyacı ile saygı ihtiyacı olarak belirlenmiştir. Normal narsizmde kastedilen ve tüm bireylere atfedilen durum 3. ve 4. basamakların

olağan durumudur ve olağan dışı durumlar normal narsizm içerisinde incelenmemektedir (Spencer, 2001).

2.2.4.2. Patolojik narsizm

Patolojik narsizm, birey açısından açık bir şekilde ifade edilmemekle birlikte başkalarının duygu, düşünce ve görüşlerine muhtaç olma halidir. Bu durumun tersine patolojik narsizme sahip olan birey kendinden abartılı bir şekilde emin ve güçlü görünür. Buna ek olarak başkalarına karşı umursamaz hareketler bile sergiler. Açık bir şekilde etmek gerekirse dışarıdan gözlemlendiğinde kendinden fazlasıyla emin ve güçlü görünürler. İçten gözlemlendiğimizde ise kendine güvenmeyen ve zayıf bir kişilik yapısına sahip olmaktadır. Burada dikkate değer ve patolojik narsizmin en önemli etkeni olan kavram bireyin dışarıdan gelen geri bildirimlere ihtiyacı olmasıdır. Buna ek olarak patolojik narsizm sahibi bireyler zihinsel dünyalarında kendileri adına hoş görmedikleri, sevmedikleri özellikleri, değerli olmadıkları düşüncesini etraflarına aktararak söz gelimi bir bahane uydurarak sıkıntılarını uzaklaştırırlar. Bir suçlu arayıp ve bu suçluyu etraflarından bulmaktadır. Doğrudan veya dolaylı yolla taraflarına gelen görüş ve düşüncelere hassasiyet gösterir ve tepki koyarlar (Kernberg, 1975). Araştırmalara göre son 25 yılda görülen boşanma davalarında sıklıkla karşılaşılan psikolojik problemlerin başında patolojik narsizm gelmektedir. Söz konusu araştırmaya göre patolojik narsizm tanısı konan bireylerin çocuklarıyla yeteri kadar iletişim kuramadıkları, bu durumun ise kişilerin empati kuramama problemine bağlı olduğu ifade edilmektedir. Boşanma kaynaklı cinayet ve intihar vakalarını tetikleyici bir unsur olarak narsistik kişilik bozukluğu öne sürülmektedir. Bu durumun nedeni olarak bireylerin evlilikte kontrolü kaybetme kaygısı, partner ile yaşanan iletişim problemleri ve toplum baskısı gibi durumlarla baş edememe gibi etmenler sıralanmaktadır (Eddy, 2018).

2.2.5. Narsizm savunma mekanizması

Kernberg, narsistik kişilik problemlerine sahip olan bireylerin benlik bütünlüklerini eksiltmemek için çoğunlukla sınırsız güç sahibi olma, yansıtımlı özdeşleşme, inkâr savunma düzeneklerini kullandıklarını belirtmektedir. İnsan

özellikleri ve biyolojisi itibarıyla dış çevreden herhangi bir tehlike geldiğinde kaçabilmekte ya da tam tersi savaşıma yolunu seçebilmektedir. Ancak insanın içinden gelen ve ne olduğunun anlamına varılamayan tehlikelere karşı savunma mekanizmaları tehditle uyumlu olarak bilinç dışı bir yanıt geliştirir. Freud, bireyin küçüklüğünden itibaren kişilik özelliklerini korumak, problemlerden, iç ve dış çatışmalardan olası en az seviyede etkilenmek için farklı biçimlerde savunma mekanizmaları geliştirdiğini öne sürmüştür. Bunların arasında olan narsistik savunma mekanizmaları ilkel mekanizmalar olarak kabul edilip daha çok çocuklar ve patolojik bozukluğu bulunan bireylerce kullanılmaktadır. Narsistik kişilik bozukluğunda narsistik savunmalar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu savunmalar esnek olmamaları ile bir taraftan psikolojik sorunlara sebep olacaklar ve narsizm arasındaki ilişkiyi derinleştireceklerdir (Hacıoğlu, 2019).

2.2.6. Toplumda Narsizm

Yaşamımızın her alanında narsist bireylere rastlamak mümkündür. İşyerlerinde, okullarda, suçlularda vb. farklı yerlerde görülmektedir. Kişilik bozuklukları birkaç kriter ile ruh sağlığı uzmanları tarafından tanımlanmaktadır. Ancak toplumsal hayatımızın içerisinde görüntüsü, fiziksel bir belirtisi olmamasından dolayı durum karmaşıklaşmaktadır. Narsist kişilik bozukluğu insan ilişkilerimizde, iş ortamında ve ailede büyük problemlere sebebiyet verebilmektedir. Narsist kişilik bozukluğu probleminin 1990'lı yıllarda %1 den daha düşük bir seviyede olduğu tespit edilmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde, 2001-2005 yıllarında ABD'de patolojik narsist kişilik bozukluğunun yaygınlığını tespit etmek amacıyla yapılan bir araştırmada kolayda örneklem yöntemiyle seçilmiş 35000 kişinin %6.2 sinde patolojik narsistik kişilik bozukluğunun görüldüğü sonucuna varılmıştır. Narsist kişilik bozukluğunun yapılan araştırmalarda geçen 10 yılda yükseliş göstermesinin sebebi olarak söz konusu iki araştırmanın benzer örneklemelerden oluşmaması ya da 1990'lu yıllarda yapılan araştırmada mevcut örneklemin ulaşılması amaçlanan evreni yeteri kadar temsil etmediği şeklinde yorumlar geliştirilmiştir. Ancak 2013 yılında daha büyük ölçekli araştırmalar geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda narsistik kişilik bozukluğu görülme oranı %6.2 olarak saptanmıştır. Gerçekleştirilen tüm araştırmalar göstermektedir ki narsist kişilik bozukluğu problemi zaman içerisinde artış göstermeye devam etmekte ve

göz önüne alınması gereken bir toplum sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmalarda da ikili ilişkilerde, işyerlerinde ve suçların temelinde narsist kişilik bozukluğunun olduğu doğrultusunda ifadeler bulunmaktadır. Bu kapsamda yaşadığımız toplum içerisinde narsist kişilik bozukluğunu belirlemeyi amaçlayan çalışmalar geliştirilmektedir (Eddy, 2018). İş yaşamında mobbingin artması, patronların narsist davranışlar sergilemesi, iş arkadaşları arasında sorunların sıklıkla yaşanır olması kişilik problemleri konusunda farkındalık çalışmalarının yapılması gerekliliğini doğurmaktadır.

Günümüz siyaset ve iş dünyasında geçmişe göre çok sayıda çok sayıda sosyopat ve narsistik lider bulunmaktadır. 2008 yılında yaşanan büyük buhranda narsistik bozukluk sergilediği düşünülen yönetici ve patronların çalışanlara yaşattığı çok sayıda meşakkatli bir süreç bulunmaktadır. Toplumda suç oranının giderek azalmasına rağmen tecrübe edilen birçok intihar vakası görülmekte ve ortaya çıkan seri katillerde psikolojik problemlerin sıklıkla görüldüğü ifade edilmektedir. Toplumda narsistik ve sosyopatik bozuklukların bilinirliğinin düşük olması söz konusu bozukluklar görülen kişilerin tanınmamasına, onların yanıltıcı, baştan çıkarıcı ve büyüklenmeci tavırlarıyla kamufle olmasına sebebiyet verebilmektedir. Seri katiller ve intihar saldırıları vakaları, bunların failleri medyanın her zaman gündeminde olsa da önemli olan söz konusu katillerin eylemlerinden önce herhangi bir psikolojik bozukluk sinyali verip vermemesidir. Bu durum araştırılması ve gündeme alınması gereken konuların başında gelmektedir. Toplumların eğitim araçlarıyla kişilik bozuklukları konusunda bilgilendirilmesi, farkındalık çalışmaları ve kamu spotlarıyla bilinçlendirilmesi bireylerin bu gibi problemleri sezmesine, zarar görmemesine olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir (Eddy, 2018).

2.2.7. Narsizm, spor ve taraftarlık

Sporcunun psikolojisini anlamak için araştırmacılar, sporcular ile sporcu olmayanlar ve çeşitli sportlardaki sporcular arasındaki kişilik farklılıklarını ortaya koymuştur. Sporcular genellikle sporcu olmayanlardan daha fazla dışa dönük, duygusal olarak kararlı, sert fikirli, iddialı ve kendinden eminler. Sporcular içinde, takım oyuncuları genellikle bireysel sporculardan daha fazla dışa dönük, daha endişeli, daha bağımlı ama daha az duyarlı-yaratıcıdır (Cox ve Yoo, 1995). Futbolcuların benmerkezci, kendini ağırdan satan ve özel tedavi talep ettikleri belirtilmiştir. Bu

davranışlar kendi yansımasına aşık olan Narkissos' un adını taşıyan narsizm belirtisidir. Narsizm üzerine yapılan çalışmalarda yüzücülerin, sporcu olmayanlardan daha iddialı, daha dışa dönük ve rekabetçi olarak tespit edilmiştir. Sporcularda ölçülen narsizm araştırmaları sınırlı olsa da, vücut geliştiricilerin, sporcu olmayanlardan ve başka branş ile uğraşan sporcularından daha fazla puan aldığını ortaya koymuştur (Rathvon ve Holstrom, 1996). Spor bilimi literatüründe narsisizm kavramı birçok farklı çalışmanın konusu olmuştur. Çalışmalar incelendiğinde sporcuların narsisistik düzeylerinin psikolojik performanslarını olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir. Narsisistik bireylerin özgüvenlerini arttırdığı için aşırı egzersize bağımlı olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca narsisizmin aktif vücut geliştiricilerin vücut memnuniyeti üzerinde bir etkisi olduğu da belirtilmiştir (Argan, vd., 2019).

Narsisizmin aşırı değerlendirilmeye bir cevap olarak geliştiren sosyal öğrenme hipotezi ile tutarlı olarak, bir oyuncunun egosu hayran kitlesi ve tanınırlığı ile artabileceği saptanmıştır. Oyuncular, maç oynamanın ödülllerinden birinin iyi bir imaj olduğunu bildirmişlerdir. Erkek lise öğrencileri bile spor sayesinde yüksek sosyal statü elde edebilmektedir. Özellikle üniversite ortamında, futbolun öğrencilerin, yerel toplulukların ve mezunların güçlü desteği sayesinde yüksek bir profili vardır. Sporcu kamuoyu ve medya gündemindeyken narsizme teşvik edilebilir. Üniversite futbolunda sporcuların yüksek narsizm bulgusu olduğu belirtilmiştir. Özellikle de ilgi odağında olmak sporcularda fiziksel saldırganlık davranışında değişiklik gösterebilmektedir (Elman ve McKelvie, 2003). Nelson'a (1994) göre futbol, katılımcılar tarafından "maç" sporu olarak görülüyor. Bu kısmen doğru olabilmektedir, çünkü sahada korkutucu bir oyuncu ilgi görmekte ve saygı kazanmaktadır.

2.3. Schadenfreude

Araştırmacılar son zamanlarda bu kavram üzerine durmakta ve araştırmalarını sürdürmektedir. Filozoflar arasında schadenfreudenin ahlaki doğası üzerine tartışmalar devam etmektedir. Kelimenin tam anlamıyla "zarar sevinç" anlamına gelen "Schadenfreude" kelimesi Alman kültüründe yaygın olarak 'başkalarının talihsizliğinden zevk almak' olarak kullanılmasına rağmen birçok kültürde hatta ABD kültüründe bile bu terim resmi bir terime sahip değildir (Feather, 2002). Temelleri çok eskilere dayanan bu kavramın İngilizcede karşılığı bulunmamaktadır. Bu yüzden

Almanca orijinal ismini korumuş ve schadenfreude kavramı olarak literatürde yerini almıştır. Schaden ve freude kelimelerinin birleşimi ile oluşan kavramda, schaden İngilizcede “harm”, freude ise “joy” kelimesine karşılık gelmektedir. Fakat iki kelime birleştiğinde diğer dillerde orijinal kavramını vermemektedir (Combs vd., 2009). Türkçede ise bu kelimelerin karşılığı zarar ve sevinç kelimelerine karşılık gelmektedir. Bu nedenle mevcut araştırmada kavramın Türkçe karşılığı olarak, Almandaki anlamına denk düşen “başkasının üzüntüsüne sevinme” ifadesi kullanılmıştır. Başkasının üzüntüsüne sevinme, gruplar arası ilişkilerde önemi yadsınmaması gereken bir duygu durumudur; çünkü söz konusu olan, birinin başına gelen şanssız olayın, bir başka birey için mutluluk kaynağı olmasıdır (Combs vd., 2009; Hareli ve Weiner, 2002; Kramer, Yucel-Aybat ve Lau-Gesk, 2011; Leach, Spears, Branscombe ve Doosje, 2003). Schadenfreude Smith vd.,’ e göre (1996) başkalarının talihsizliklerinden zevk almak başka bir deyişle başkalarının yaşadığı olumsuz deneyimlerin kendisinde olumlu bir duygu doğurmasıdır. İnsanların kendilerini olumlu görme motivasyonu dikkate alınır birçok çağdaş psikolog tarafından schadenfreude davranışı başkalarının talihsizliklerinin endişeyi giderebileceği görüşünü desteklemek üzere, daha olumlu bir görüşe yönelik olası bir yolun kendi şansını daha az şanslı olanlarla karşılaştırmayı içerdiği öne sürülmüştür. İnsanlar sosyal karşılaştırma avantajları sağladığı için başkalarının talihsizliklerinden memnun olabilirler.

Başkasının üzüntüsüne sevinme davranışı (Greitemeyer vd., 2010) kötü niyetli, kişilerarası ve gruplar arası ilişkilere zarar veren bir davranış biçimidir. En sade tanımıyla başkasının talihsizliğine memnun olma durumudur. Günümüzde bazı programlarda format gereği katılımcı gruplar kötü pozisyonlara düşerler. Bu durum izleyen kişileri eğlendirir ve birçok insan bu durumlara güler. Aslında bu durum da başkalarının talihsizliklerinden keyif almak anlamına gelen schadenfreude teriminin tanımıdır. Herkesçe deneyimlenen bir tepki olmasına rağmen, başkasının zararına sevinme, esasen insanın kötü duygularıyla ilişkilendirilen bir kavramdır. Ünlü düşünürlerden Platon, Philebus adlı eserinde başkalarının zayıflıklarına gülmeyi ‘insafsızca’ ve ‘kötü niyetli’ olarak nitelendirmiştir. Schopenhauer ise, bunu tamamen kötücül bir yaklaşım olarak kabul ederken Kant ise insanoğlunun içinde barındırdığı kini ortaya çıkarması olarak kabul etmektedir. Freud ise bu durumu çocukça bulmuştur. Psikolog Heider ’e göre başkasının zararına sevinme, kişinin, başkasının içinde bulunduğu duruma karşı geliştirdiği uyumsuz bir duygusal tepkidir. Diğer bir deyişle,

başkasının yaşadığı olumsuz deneyimler bu tepkiyi gösteren kimseler için olumlu bir duygu durumuna yol açar. Portmann (2000) ise, bu duyguyu sadece sınırları ihlal eden kişilerin düştüğü kötü durumları izlerken kişinin aldığı haz olarak ifade eder. Haz alan kişiler acı çektirmeye yönelik bir eylemde bulunmazlar.

Nietzsche (1967)'e göre ise insanlar her zaman en asil yaratıklar değillerdir. İnsanlar başkalarının acı çektiğini görürken kendilerini kötü hissetmeleri gerekse de, bazen memnun olurlar hatta bu kötü durumdan zevk alırlar. Almanca schadenfreude kelimesi, bu kötü zevki, schadenfreude' un kötü niyetli olduğunu iddia etti çünkü zevk, başkalarının talihsizliğine karşı uyumsuz bir tepkidir. Kötü hissetmenin uyumlu tepkisinden farklı olarak, schadenfreude talihsiz öteki ile antagonistik bir ilişki kurar. Bu nedenle Heider, schadenfreude' u sosyal ilişkilere zararlı olarak gördü. Schadenfreude aslında sosyal ilişkiler için özellikle sinsi bir tehdit oluşturabilir. Doğrudan rekabet yoluyla bir başkasının aktif yenilgisinde “gurur” veya “övünme” duygularının aksine, schadenfreude başkalarının talihsizliğinde etkinleştirilir. Bu yüzden Nietzsche, başkalarının acı çekmesini zevkle karşılaştırdı. Başkalarının acı çektiğini görmenin daha sinsi ve dolayısıyla gayri meşru bir zevk sağladığını, çünkü doğrudan rekabet yoluyla aktif olarak kazanılmadığını savundu.

Bazı araştırmacılar ise, kişilerin içinde buldukları durumdan memnun olmamaları halinde bu kişilerin kendilerini başkaları ile kıyaslaması ve kendilerini iyi hissedecek şekilde insanların zayıf yönleri ile kendilerini kıyaslamaları aslında onlara sevinmekten ziyade içinde buldukları kendi durumları konusunda kendilerini teselli etmektir (Van Dijk vd., 2011). Bir başkasının talihsizliği, kişinin kendi görüşünü koruma veya geliştirme fırsatı verirse hoş olabilir çünkü kendini koruma veya kendini geliştirme konusunda daha fazla motivasyonu olan kişiler, başkalarının talihsizliğinden sonra daha fazla olumlu duygu yaşarlar. Gerçekten de son araştırmalar, durumsal bir öz değerlendirme tehdidi yaşayan ve bu nedenle kendi görüşlerini korumaya daha fazla ihtiyaç duyan insanların, başkalarının talihsizliklerinin ardından, böyle bir tehdit yaşamamış olanlardan daha fazla schadenfreude hissettiklerini göstermektedir. Ayrıca, gruplar arası bağlamda yapılan araştırmalar, grup içi aşağılık tehdidinin, gruplar arası schadenfreude' u şiddetlendirdiğini ve bireylerin grup içi yetersizliği hakkındaki acılarının başarılı bir dış grubun başarısız olmasında schadenfreude' u öngördüğünü göstermektedir. Bu bulgular, bireye veya kolektif benliğe yönelik durumsal bir tehdidin schadenfreude' u artırabileceği ve başkalarının talihsizliklerinin insanlara tehdit altında

kendi görüşünü koruma fırsatı sağlayabileceği görüşünü desteklemektedir (Sherman ve Cohen, 2006).

Gruplar, bireylere kimlikler ve sosyal statüler kazandırır ve bireyin, grup içi ve grup dışı özellikleri karşılaştırması sonucunda, kendi grubunu ve dolayısıyla statüsünü daha alt seviyede bulması, benlik değerini tehdit edici bir durumdur ve birey sosyal hareketlilik ve sosyal değişim ile de durumu değiştirmeyi başaramazsa, düşük benlik algısı devam edecektir. Düşük benlik algısı ise çoğu kez mutsuzluk ve beraberinde suçluluk, kıskançlık ile ilişkilidir (Smith ve Mackie, 2007). Başkasının üzüntüsüne sevinmenin nedenleri arasında kıskançlık veya haset olduğu da düşünülmektedir. Bu durumda negatif sosyal kimliğe sahip olmak ve daha alt bir statüde yer almak, bireylerin üst konumdakilere karşı haset ve bununla paralel olarak da başkasının üzüntüsüne sevinme göstermelerine yol açabilir. Feather ve Sherman' a (2002) göre ise, başkasının üzüntüsüne sevinme çoğu kez içerleme, zoruna gitme durumu ile ilişkilidir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda, “yoksul olmak”, negatif bir kimliktir, karşıt sosyal grup da “zenginler”dir. Bu nedenle yoksul insanların da iç grup, dış grup bağlamında, zengin insanlara karşı başkasının üzüntüsüne sevinme göstermeleri, haset ve gıpta etmeleri beklenebilir. Ancak bu negatif duygular ve tepkiler her konuda ve durumda geçerli değil, kimi durumlarda beklenebilir. Örneğin; bir insanın sağlık sorunu yaşaması, o insan dış grup üyesi de olsa, kolay kolay sevinilmeyecek bir durumdur. Ancak başarı, başarısızlık, terfi gibi durumlar kıskançlık ve kızgınlık yaratmaya daha müsait konulardır (Hareli ve Weiner, 2002).

2.3.1. Schadenfreude etkileyen faktörler

Leach ve Spears (2009)'a göre başkasının üzüntüsüne sevinmenin dört temel nedenden kaynaklandığını varsaymaktadır. Bunlardan ilkinde göre iç grubun bir başarısızlığı söz konusu olduğunda, eğer bir başka grup yine aynı konuda bir başarısızlık veya yenilgi yaşarsa, iç grup üyeleri, dış grup için başkasının üzüntüsüne sevinme davranışı geliştirirler. Bir insan kendisi de bir konuda bir kez başarısızlık gösterdiyse başkalarının da aynı şekilde başarısızlık göstermesi o kişiyi daha çok mutlu eder. Örneğin zengin insanlar iş hayatlarında veya eğitim hayatlarında başarısızlık yaşadıklarında bu maddi imkânsızlıklar içinde olan insanları daha da mutlu eder. Benzer

şekilde yoksulluk ve eğitim düzeyinin ters orantılı olduğu düşünülürse, zengin bireylerin çocuklarının eğitim alanındaki yetersizlikleri de aynı şekilde yoksul bireyde başkasının üzüntüsüne sevinmeye neden olabilir.

Ayrıca, bireyin kendisini grup seviyesinde değerlendirmede referans aldığı diğer gruba karşı da başkasının üzüntüsüne sevinme geliştirmesi beklenebilir. Buradaki temel amaç ise kişinin kendisinden daha üstteki grubun yaşadığı olumsuzluğa sevinmesi ile kendini onaylama (self- affirming) tepkisini harekete geçirmesi ve bu şekilde iç grubun yaşadığı yenilgi hissini azaltma isteğidir. Bu durum, sosyal kategorilerin oluşması ve bireyin sosyal karşılaştırma ile kendini daha alt seviyede bulması sonucunda başvurduğu sosyal hareketlilik ve sosyal değişim mekanizmalarının işe yaramadığı durumda yaşanması muhtemel bir sonuçtur. Kendini düşük seviyede gören bir kişi aslında düşük benlik algısına sahip olduğu için bu durumla baş etmeye çalışır ve başkalarının mutsuzluğu ile mutlu olarak kendi zayıf yönlerini kapatır ve kendince olumlu benlik değeri oluşturmaya çalışır. Bir başka neden ise Leach ve Spears (2009) tarafından oldukça tehlikeli ve kötü niyetli olarak algılanmaktadır. Yaşanan mağlubiyet veya başarısızlık mağlup olunan gruba karşı geliştiği gibi aynı zamanda bu mağlubiyetle hiçbir ilişkisi olmayan bir başka üçüncü gruba karşı da gelişebilir. Bir yarışma durumunda mağlup olunan kişi veya grubun yaşadığı talihsizliğe sevinilmesi olası bir durumdur; ancak bu durumla hiçbir ilişkisi olmayan üçüncü bir grubun da aynı konuda mağlup olması, sevindirici bir durum oluyorsa, toplumsal ilişkiler açısından tehlikeli bir durum ortaya çıkmaktadır. Dördüncü neden ise, iç gruba dair negatif bir değerlendirme ve aynı zamanda dış gruba dair bir negatif değerlendirme olduğunda olası bir durumdur. Ancak bu kez dış grup yine iç grubun yaşadığı yenilgi ile hiçbir ilgisi olmayan bağımsız bir üçüncü gruptur. Bu kez yenilgi alınan konu da iç grubun yaşadığı talihsizlikle aynı konu olmamasına rağmen bu duygu gelişiyor olabilir. Araştırmacılara göre bu durum üçüncü nedenden çok daha tehlikelidir; çünkü ne mağlup olunan konu iç grubun yaşadığı mağlubiyet ile ilişkilidir ne de dış grup alınan mağlubiyette etkili olmuştur. Bu durumun yaşanmasındaki temel nedenin ise kalıp yargılar olabileceği düşünülmüştür. Buna göre başkasının üzüntüsüne sevinme aslında her zaman birebir etkileşimde bulunulan birey ya da gruplara karşı değil, durumdan tamamen bağımsız bireyler ya da gruplara karşı da geliştirilebilir bir durumdur (Leach ve Spears, 2009).

Başkasının üzüntüsüne sevinmenin temel olarak üç nedenden kaynaklandığına dair görüşler de mevcuttur. Bir başkasının başına gelen talihsiz olay eğer gözlemci

kişinin kazancına yol açan bir durumsa sevinme eğilimlerinin artabileceği düşünülmektedir (Cikara ve Fiske, 2012). Örneğin; yönetici olarak çalışan birinin işini bırakmak zorunda kalması, onun yerine geçme ihtimali olan bir başkası için sevindirici bir durumdur; çünkü arzuladığı konumu elde etme şansı yakalamıştır. Bir diğer nedense, yaşanan talihsiz olayın hak edilip edilmeme durumudur (Cikara ve Fiske, 2012).

Başkalarının yaşadıkları olayları değerlendirirken hak edip etmeme durumu çoğu zaman ilgilenilen bir konudur. Örneğin; yolda takılarak düşen bir bireye yardım etme oranı, sarhoş olduğu için yere yığılan bir bireye yardım etme ihtimalinden daha yüksektir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Tabi ki burada yardım etme davranışının süreçleri, sorumluluk hissedip hissetmeme, sarhoş biri ile muhatap olmaktan çekinme gibi pek çok durumdan da söz edilebilir; ancak hak edip etmeme yardım etme davranışına dahi yön vermektedir. Bunlara paralel olarak hak edilen bir talihsizliğe insanların sevinme ihtimalleri yüksek olabilmektedir. Üçüncü ve son neden ise, talihsizlik yaşayan bireye gıpta etmek veya onu kıskanmaktır (Cikara ve Fiske, 2012).

Schadenfreude başkalarına yönelik olsa da, benlikle güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Bu nedenle Nietzsche, başkalarının talihsizliklerine karşı schadenfreude'un bireylerin kendisiyle alakalı alanlarda çok yüksek olduğuna inanıyordu. Bu, bir dış grup iç grup üyelerini ilgilendiren etki alanında acı çektiğinde gruplar arası schadenfreude'un çok yüksek olması gerektiği önerisini önerir. Örneğin, uluslararası futbola en çok ilgi duyanlar, rakip ülkenin futboldaki düşüşüne tepki olarak en çok zevk almalıdır. Bunun nedeni, alana daha fazla ilgi gösterilmesidir. Kişilerarası düzeye odaklanmış olmasına rağmen, bir dizi duygu teorisi, başkalarının kendileriyle ilgili alanlardaki talihsizliklerinin schadenfreude'u teşvik ettiğini öne sürmektedir. Gruplar arası schadenfreude ile özellikle ilgili olmasa da, sosyal kimlik teorisi geleneğindeki araştırmalar da bu görüşle tutarlıdır. Örneğin, bir dizi çalışma, dış grupların olumsuz değerlendirmesinin iç grup kimliği ile en alakalı alanlarda çok yüksek olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, kötü niyetli zevki önermek için iyi bir neden var. Dış gruplar iç grubun ilgi alanına girdiğinde schadenfreude çok yüksek olmalıdır. (Ortony vd., 1988). Nietzsche, kendi aşağılıklarının olasılığı nedeniyle tehdit altında olanların “duygulanım yoluyla ağrıyı azaltma arzusu” olduğunu savundu. Böylece, bir başkasının talihsizliğini hissetmek, aşağılık tehdidine karşı “hayali bir intikam” olarak hareket edebilir. Özünde, Nietzsche, schadenfreude'un duyuşsal zevkinin, iç grupların

kendi değerlerini tehdit eden bir durum aşağılığını telafi edebilecekleri bir yol olduğunu öne sürdü (Smith, vd., 1996). Schadenfreude, Nietzsche'nin önerdiği gibi algılanan aşağılıktan kaynaklanıyor. Bir kariyer danışmanlık programı kisvesi altında, öğrencileri bir erkek akranına maruz bıraktılar. Onlara üstünlük sağlandı. Beklendiği gibi, üstün akran katılımcılara daha aşağılık hissettirdi. Akran daha sonra tıp fakültesine kabul edilmeme talihsizliğine maruz kaldı. Kendilerini üstün akrandan daha aşağı olarak algılayanlar, bir talihsizlik yaşadığında daha fazla zevk hissettiler. Daha da önemlisi, Smith, başarılı akranından daha aşağı hissetmenin, talihsizliğine tepki olarak schadenfreude' a yol açtığını gösterdi. Gruplar arası düzeyde, sosyal kimlik araştırması aynı zamanda iç grup statüsüne yönelik tehditlerin böyle bir tehdit oluşturan dış gruplara kötü niyetli tepkileri artıracaklarını göstermektedir. Örneğin, grup kimliği daha yüksek statü gruplarına göre göreceli yetersizliği nedeniyle “kronik olarak” tehdit edilen gerçek düşük statü gruplarının üyeleri dış grupları en olumsuz olarak değerlendirir. Bu nedenle, belirli bir görevde zayıf performans şeklinde, daha düşük performans gösteren dış grupların daha olumsuz değerlendirmelerini yaptığı, grup aşağılığının daha durumsal tehditlerine de sahiptir. Bu nedenle, iç grup aşağılık tehdidinin böylesi bir tehdit oluşturan dış gruplara karşı schadenfreude değerini artırabileceği belirtilmektedir (Mullen ve vd., 1992).

Nietzsche, schadenfreude' u son derece fırsatçı olarak nitelendirdi. Pasif ve dolaylı olduğu göz önüne alındığında, schadenfreude, başkalarının talihsizliğine neden olan ve iç grubun fırsattan yararlanmasını meşru kılan koşullara dayanır. Örneğin, schadenfreude, bir başkasının başarısı hak edildiğinde daha az meşru görünür. Bu, son zamanlarda yüksek başarılı akranlara karşı kişilerarası schadenfreude çalışmasında gösterilmiştir. Feather ve Sherman, bir akran başarısını gayri meşru olarak algılamının (hak edilmediği için) akranın sonraki başarısızlığından haz aldığını gösterdi. Aynı şekilde, gruplar arası schadenfreude, az ya da çok meşru görünmesini sağlayan koşullara duyarlı olmalıdır. Örneğin, schadenfreude, kendisini iç gruptan daha üstün kılan bir dış grubun talihsizliğine tepki olarak daha az meşru olmalıdır. Her ne kadar iç grup, üstün bir dış grubun talihsizliğinden memnun olmak istiyorsa da, dış grubun üstünlüğü, bir talihsizlikteki talihsizliği gayri meşru göstermelidir. Bazı sosyal kimlik teorisyenleri, grupların dış gruplara verdiği olumsuz tepkinin onu meşru görünmeyen koşullar ile kısıtlanabileceğini ileri sürerek benzer bir iddiada bulunmuşlardır. Örneğin, araştırmalar düşük statü gruplarının yüksek statü gruplarını devalüe etme olasılığının

düşük olduğunu göstermiştir. Sosyal olarak meşru bir üstünlüğe sahip olan yüksek statü grubunun üstünlüğü, düşük statü grupları olarak görüldüğünde, yüksek statü grubunu ilgili niteliklerde üstün olarak değerlendirir. Böylece, düşük statü grupları yüksek statü grubunun meşru üstünlüğünün “gerçekliğini” doğrular. Bununla birlikte, bir yüksek statü grubunun pozisyonu gayri meşru görüldüğünde, düşük statü grupları daha az kısıtlı görünür ve yüksek statü gruplarını daha olumsuz değerlendirir. Dolayısıyla, schadenfreude ‘un da meşru olarak üstün bir dış grubun talihsizliğine yanıt olarak daha az meşru olduğuna inanmak için iyi bir neden vardır (Feather ve Sherman, 2002).

2.3.2. Gruplararası duygu olarak schadenfreude

Schadenfreude'un kişilerarası ilişkiler bağlamında en sık tartışıldığı göz önüne alındığında, bireysel düzey faktörlerin etkilerini açıklamanın önemli olduğunu düşündük. Araştırmalar gösteriyor ki grup düzeyindeki faktörlerin bireysel düzeydeki açıklamaların üstünde ve ötesinde gruplar arası schadenfreude'u açıklamasının, gruplar arası bir fenomen olarak schadenfreude oluşturulmasına yardımcı olması gerekir. İlginç bir şekilde, araştırmalar bireylerin başkalarının acılarından zevk alma eğilimlerinde farklılık gösterdiğini göstermiştir. Leach, aslında insanların kişilerarası schadenfreude eğilimlerinde farklılık gösterdiklerini göstermiştir. Bir dış grubu sevme derecesinin kişilerarası schadenfreude' u etkilediği de gösterilmiştir ve bir talihsizlik yaşayıp yaşamadıklarına bakılmaksızın dış gruba olumsuz yanıtlar verebilirler (Smith, 1996). Grup kimliğimizin ve iç grubumuzun dış gruplarla ilişkisinin bir sonucu olarak duygu hissedebileceğimiz fikri, sosyal benlik ve kendini kategorize etme teorisi gibi grup benlik teorilerinin doğal bir uzantısıdır. Kendimizi grup düzeyinde tanımlayabilirsek (milliyet, etnik köken veya cinsiyet gibi) yalnızca kişisel duyguları değil, aynı zamanda grup içi ve grup dışı duyguları da deneyimlemeliyiz. Bu görüşü takiben Smith, önyargı ve gruplar arası ilişkiler çalışmasının duygulara dikkat edilerek zenginleştirildiğini savundu. Özel duyguların dış grupların önyargı ya da grup yanlılığının genel kavramlarından daha iyi yaptıkları değerlendirmeleri temsil ettiğini savundu. Belirli gruplar arası duyguların çalışmasının, gruplar arası ilişkiler bağlamında değerlendirmenin daha temel bir karakterizasyonunu mümkün kıldığına dair artan kanıtlar vardır. Schadenfreude, gruplararası ilişkiler için önemli bir duygudur, çünkü açıkça zevk alınan şey bir dış grubun talihsizliğidir. Bu kötü niyetli zevk,

schadenfreude'u, bir grubun üstünlüğünü daha az görünen kötülük ile daha aktif bir şekilde kutlayan olumlu olarak değerlendirilmiş gruplar arası değerlendirme biçimlerinden ayırır. Bu nedenle, schadenfreude, önyargı veya sosyal kimlik gelenekleri içinde incelenmemiş olan benzersiz bir gruplararası duygu kavramındaki son uzantılarını oluşturur (Mackie vd., 2000).

2.3.3. Schadenfreude, spor ve taftarlık

Medya yorumcuları ve politikacılardan daha az olmayan spor filozofları, sporun ahlaki sağlığı konusundaki açıklamalarında çocuk istismarı, doping ve şiddet gibi büyük etik konulara odaklanma eğilimindedir. Bununla birlikte, genellikle spor uygulamalarının ahlaki sağlığının daha iyi göstergesi olan nezaket ve kabalık hareketleridir. Bu ahlaki kavramlar arasında yer alan schadenfreude kavramı “bir başkasının talihsizliğinde hissedilen haz” sporun doğasında yer almaktadır. Schadenfreude'un başka yerlerde olduğu gibi sporda ahlaki açıdan sakıncalı ve iyileştirilebilecek bir duygu olduğu belirtilmektedir (McNamee, 1995). Bu duygu rekabetin fazla yoğun olduğu taraftarların kendileriyle olan ilişkilerini de etkileyebilir. Bir dizi çalışmada rakiplere karşı olumsuz duyguların sponsorluk derecelendirmesini olumsuz etkilediği belirtilmiştir (Argan ve Özgen, 2019). Ayrıca Wenger ve Brown'a göre (2014) çalışmalarında, spor taraftarları kendi takımlarına karşı içselleştirilmiş olumlu bir tutuma sahipken, aynı zamanda rakip takımlara karşı olumsuz tutumları olduğu belirtilmiştir. Seçmelere katılan bir aktör, aktör arkadaşına “bacağımı kır” dediğinde, sözün cesaret verici bir şey olduğu anlaşılır. Bazı spor yarışmacıları aynı sözleri söylediğinde, çoğu zaman arzu ile doludur. Rakipleri son engelde düşen, son atlayışında başarısız olan veya ısınmada kendini yaralayan bir yarışmacının yüzündeki zevkleri gördüğümüzde, en azından bazılarımız bundan rahatsız oluyor. Ancak schadenfruede, bir başkasının zararından duyduğu sevinç ya da zevk, sporcuların ve antrenörlerin inkâr edilemez hissettiği bir şeydir (Mike, 2003).

Bir oyun boyunca hatalarla devam eden bir basketbolcu hayal edin ve bunu o kadar sinsice yaptı ki, eylemleri hakemler tarafından fark edilmedi ve cezasız kaldı. Basketbolcu maçın son saniyesinde ayak bileği ligamentlerini yırtıyor. Alaycı bir şekilde gülümersin. Tepkiniz için gerçekten daha kötüsü var mı? Böylece eksik karakterli bir sporcu musunuz? Bu tür senaryolara gerekçeli bir yanıtın ve değerlendirmenin bir parçası her zaman belirtilmelidir; her zaman acı çeken ile yargıç

arasındaki ilişkileri dikkate almalıdır. Yanıtımızın veya değerlendirmemizin bir başka kısmı, ilişkilerini yapılandıran normatif kodlarla ilgilidir. Schadenfreude zararı hak ediyor mu? Tabii ki yine bu soruların anlamlı olması için, duyguların bilişsel karşıtı resmini reddetmeliyiz. Çünkü duygularını ve değerlerini takdir etmek zaten duyguların bilişsel boyutuna ve dolayısıyla rasyonelliklerine bağlı olmalıdır. Schadenfreude' un görünen adaletin duygusal bir sonucu olduğunda - gerçekten de durum buyusa - kılık değiştirmiş durumda kıskançlık ya da kızgınlık olduğunu ayırt edebilmeliyiz. Duygu aktif hale geldiğinde ve kötü niyetli bir neşeye dönüştüğünde, açıkça bir adalet duygusundan doğmaz (Averill, 2000). Portmann'a göre bu, Schadenfreude'a uygun değil. Buradaki dengede asılı kalan, zararın hak edip edilmediğinin ve gerçekten de acı çeken dolandırıcıya karşı kopuk bir tarafsızlık tutumu alıp alamayacağımızdır. Portmann, schadenfreude'u araştırmasında hileye boyun eğmemek olarak belirtmiştir. Fakat onun konumunun anahtarı “rasyonalizasyon” kelimesini kullanmasıdır. Çünkü tam olarak bu günahlardan nefret ederken, günah işlemekten zevk alan bir günahkârı sevebileceği olarak ortaya koymuştur. Schadenfreude duygusunun var olduğu kesin olarak şudur: Rasyonalizasyon, faulden nefret edebiliriz, ancak faulü sevebilir miyiz? Hile seviyorum ama hileden nefret ediyor muyum? Bunun, spor gibi tabakalı ve hiyerarşik olarak yapılandırılmış faaliyetler bağlamında, bir rasyonalizasyondan başka bir şey olmadığını ve bunun doğuşunun tipik olarak kıskançlık kavramı olduğunu Portmann' ın iddia ettiği gibi adalet ya da düşük benlik saygısı olmadığını savunmaktadır (Mike, 2003). Spor hayranları (özellikle yüksek takım kimliği olanlar) rakiplerinin başarısızlıklarından zevk alırlar ve bir anlamda "Schadenfreude" hissederler. Ancak, diğer endüstrilerdeki "tüketicilerin" süreçleri ve değerlendirmeleri farklı şekillerde gelişir. Herhangi bir markanın başarısızlığı nedeniyle tüketicilerin mutlu ya da üzgün hissetmesi yaygın bir durum değildir. Tüketicilerin bir markadan nefret etmesinin temel nedeninin olumsuz deneyimler olduğu gösterilmiştir. Bu sonuçlar, spor sektöründe marka sadakatini çevreleyen süreçlerde diğer ticari sektörlerle göre farklılığı doğrulamaktadır. Bunun kulüplerle sponsorluk ilişkilerinden faydalanmak isteyen işletmeler için sonuçları vardır. En genel anlamda, işletmeler kendi markalarına sadakat yaratmak için sponsorluk anlaşmaları yaparlar. Bununla birlikte, literatür, yüksek takım kimliğine sahip taraftarların, karşı takımın sponsorlarına karşı çok olumsuz tutumları olduğunu bildirmiştir. Bu nedenle şirketler, sponsor olacağı

ekipleri seçerken, karşı taraftarlar olan potansiyel tüketiciler üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurarak dikkatli olmalıdırlar (Argan ve Özgen, 2019).

2.4. Takım Kimliği

Farklı açılardan tanımlanan takım kavramı 1980’li yıllardan itibaren işletmelerin önemle üzerinde durduğu bir olgudur ve değişik açılardan tanımlanmaktadır. Görevin gerçekleştirilmesi için birbirine bağımlı, ikiden fazla bireyin çıktılar ile ilgili sorumluluğu paylaşan, organizasyon sınırları içerisinde kendi aralarındaki ilişkileri yöneten üyelerden oluşan, organizasyon içerisinde yer alan sosyal bir bütün olarak tanımlanmıştır (Cohen ve Bailey, 1997). Üçüncü ve Balcı (2003)’a göre, kendini ortak bir amaca, performans hedeflerine ve kendilerini beraber sorumlu tuttukları yaklaşıma adanmış, birbirlerini tamamlayıcı becerilere sahip az sayıda insanın bir araya gelmesi olarak tanımlanmıştır. Akgün, vd., (2004) ise, kendi aralarındaki dağıtılmış durumdaki uzmanlık becerilerinin, sürekli birleştirilmesi gereken bir görevi yerine getirmek üzere bir araya gelmesi zorunlu insanlar grubu olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlar ışığında önemli olan üç öge dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki; bir takımın oluşabilmesi için iki ve ya daha fazla kişinin olması gerekliliği, ikincisi takımı oluşturan kişilerin birbirlerine bağımlı olması ve birlikte hareket etmesi ve son olarak da takımı oluşturan kişilerin belli bir amaca hizmet etmeleridir (Eren, 2001). Bazı araştırmacılar için takım teriminin anlamını açıklamak için kendi olaylarına bakmak gerekli olabileceğini savunmuştur. Bazı araştırmacılar ise takımın anlamının olamayacak kadar soyut ya da belirsiz olduklarını söylemektedir. Ancak takım terimini anlamak için tüketicinin bakış açısı açısından bakmanın önemi çok büyüktür. Spor tüketici davranışı araştırmacıları sadece araştırmaların fikirlerden ziyade ampirik çalışmalardan kavramsal çerçeveler oluşturmanın önemini vurgulamaktadır (Cunningham ve Salamone, 2013).

Takım tanımlarının farklılıklarına paralel olarak, takımı oluşturan bireylerin sayıları konusunda da literatürde farklı ifadeler yer verilmektedir. West’e göre (2008) takımdaki bireylerinin sayısının en az 2 en fazla 15 olabileceğini ancak optimum sayısının en az 2 en fazla 12 olmasını gerektiğini savunurken, İnce vd.,’ e göre ise (2006) takımı oluşturan bireylerin sayılarının takım türüne ve takımın amaçlarına göre değişebileceğinden bahsetmektedir. Eren’e (2001) göre ise 15’i geçmeyen ve genellikle 5 ile 10 arasında takım üyesi bulunan takımları etkili takım olarak ifade etmektedir.

Takım çalışmalarındaki kişi sayısının artması durumunda takım üyeleri arasındaki motivasyonun, bağlılığın ve iletişimin de buna paralel olarak olumsuz yönde etkilendiği söylenebilir. Belirli konularda takımlar oluşturulurken; takımı oluşturma amacı, takımın yerine getirmesi gereken görev ve sorumluluklar, takımda bulunacak kişilerin nitelikleri, takımın kaç kişiden oluşacağı, takımın görev süresinin ne olacağı ve takım liderinin kim olacağı konularına da dikkat edilmesi gerekmektedir. Takımların oluşmasında takım liderinin özellikleri kadar takım üyelerinin de nitelikleri önemlidir. Çünkü takım çalışmaları bir yandan üyelerin motivasyonunu yükseltirken diğer yandan üyeler arasındaki bağlılığı güçlendirmekte, iletişim kopukluklarını gidermekte ve bireylerin hem kişisel hem de takım olarak performanslarını yükseltmektedir. Takım üyeleri tartışma başlatabilmek, yeni fikirler üretmek, hedefleri doğrultusunda doğru öneriler sunabilmek, takım şeklinde çalışmaların bilincinde olmak, sahiplenme duygusuna sahip olmak, şikayet edilebilme, ve ödüllendirilme davranışlarını kabullenebilme niteliğine sahip olmak gibi davranışları barındırmalıdır (Küçük, 2008).

2.4.1. Takım oluşturmak

Bir takım çeşitli evreler geçirerek olgunlaşabilir. Yeni kurulan takımlar ve olgunluğa erişen takımlar arasında bazı farklılıklar vardır. Yeni kurulan takımlarda, takım üyeleri; birbirlerini tanımak, takım içindeki rolleri belirlemek, takım kurallarını tespit etmek, takım üyeleri arasında iş bölümü yapmak ve takımın görevlerini tanımlamak ihtiyacı hissedersen, takımların olgunluk seviyelerinin artması için bir takımın çeşitli evrelerden geçmesi gerektiğine inanırlar. (Eren,2001). En çok kullanılan ve bilinen takım gelişim evrelerini Tuckman beş başlık altında ifade etmektedir;

2.4.1.1. Kuruluş evresi (Forming)

Kuruluş evresi; kaygının çok fazla görüldüğü bir evredir. Tanışma ve yöneliş süreçlerini içerir. Takım üyeleri, rolleri hakkındaki kaygılarını ve takımın kullanabileceği kaynakları sorgularlar. Takım üyeleri, takım içerisindeki diğer üyelerin özellikle tecrübeleri ve geçmiş takım çalışmaları ile ilgili bilgi arayışı içerisine girerler ve takım çalışmasını etkileyebilecek olan kurallar ve yönetmelikler hakkında ve takımın

dışsal beklentileri hakkındaki kaygılarını dile getirirler. Bu ilk evredeki en önemli görev, açıkça belirlenen ve kabullenilen takım amaçlarını belirlemektir.

2.4.1.2. Karmaşa evresi (Storming)

Alt gruplar ve takım üyeleri arasında çatışmanın görüldüğü bir evredir. Takım üyeleri arasında çatışmadan kaynaklanan problemler olabilir. Bu evrede takım liderinin rolü çok büyüktür. Lider, takım rollerini amaçlar doğrultusunda paylaştıran, görev tanımlarını iyi yapan çatışma yönetim stratejilerini iyi uygulayan kişi olmalıdır. Takım bu evreyi başarılı bir şekilde atlatamazsa başarısız olur ve dağılır.

2.4.1.3. Biçimlenme evresi (Norming)

Bu evrede çatışmalar başarıyla atlatılmış ve takım üyelerinin görevleri pozitif işbirliği ile paylaştırılmıştır. Birlik ve uyum sağlanmış, takım düzeni ve bireysel davranışlara göre çalışma yöntemleri belirlenmiştir. Üyeler arası farklılıklar ortadan kalkmış ve takım ruhu geliştirilmiştir. Takım lideri bu evrede, takım çalışmasının önemini vurgulamalı ve kural ve değerlerin benimsenmesinde model olmalıdır.

2.4.1.4. Uygulama evresi (Performing)

Bu evrede takım üyeleri, tüm dikkatlerini kendilerine verilen görevlerdeki ürünlerin başarısına odaklanırlar. Takım üyelerinin takıma ait olduklarını hissetmesi, birlikte çalışmalarını ve takım üyeleri arasındaki iletişimin açıklığı amaca ulaşmayı kolaylaştırır. Takım lideri bu evrede, takım üyeleri tarafından kabul edilen değişiklikleri takımın başarısı doğrultusunda yönlendirebilmelidir.

2.4.1.5. Dağılma evresi (Adjourning)

Bu evre, belirlenen sürenin dolduğu ve takımın amaçlarına ulaştığı bir süreçtir. Takım çalışması bu süreç içerisinde hızını kaybeder ve durur. Takım üyelerinin çıktılar doğrultusunda motivasyonu ve bağı güçlenmiş olabilir. Lider bu evrede görevin

tamamlandığını ifade eder, takım üyelerine ödülleri ve teşekkürleri sunar. (Tuckman, 1965, aktaran: West, 2008, s.29).

Eren(2001), takımın gelişim evreleri ışığında, takımın yapılanmasına ve başarılı faaliyetlerde bulunmasına katkı sağlayan etmenleri;

1. Takım üyelerinin birbirlerini karşılıklı kabul etmesi,
2. Takım üyeleri arasında açık iletişim ve karar verme,
3. Takım üyelerinin etkili biçimde göreve odaklanması ve üretkenliği,
4. Takım üyelerinin davranışlarının kontrolü amacı ile oto kontrol sisteminin çalışması şeklinde ifade etmektedir.

Sudhakar vd., (2011) deneysel çalışmaları temel alarak yaptıkları “Program Gelişim Takımlarının Performansına Etki Eden Faktörler” adlı çalışmalarında takım performansının gelişimine etki eden faktörleri dört başlık altında incelemişlerdir. Teknik, teknik olmayan, örgütsel ve çevresel faktörler olarak adlandırdıkları bu faktörler üzerinde takım iklimi, takım farklılıkları, takımda yenilik, takım üyelerinin yetkinlikleri ve karakteristik özellikleri, üst yönetimin desteği ve takım liderinin davranışlarının program gelişim takımları üzerinde etkili olabileceği ifadelerine yer vermişlerdir. Bunun yanında dürüstlük ve iletişim boyutlarının program gelişim takımlarını etkileyen temel faktörler olduğu ifadesini de vurgulamışlardır.. Ürünlerin psikolojik şeyler olduğunu ve insanların sadece yapabilecekleri için değil, aynı zamanda ne demek istedikleri için de bir şeyler satın aldıklarını belirtti. Dolayısıyla, bilim adamları bir nesnenin neyi temsil ettiğine odaklanmalıdır. Kişisel olarak ve sosyal olarak aynı zamanda bir işleve ek olarak, özellikle eğlence sağlayan veya duyuları memnun eden ürünlere odaklanılmalıdır. Nesnelerin anlamını incelemek, tüketici davranışının teorik ve pratik anlayışının genişletilmesinde avantajlıdır. Bu da bir tüketici ile bir ürün arasındaki ilişkinin çekirdeğini ortaya koyar tüketici görüşleri, ürünle ilgi pazarlama kampanyalarına olanak sağlar. Takımın anlamının dahi iyi anlaşılması, takım kimliğinin teorik temeli hakkında daha aydınlatıcı fikir verebilir. Takımın anlamını anlamak gereklidir çünkü şüphesiz tutum ve davranışlar bireylerin bir takımla özdeşleşmesinin temelidir Araştırmacılar bireylerin sporun var oluş bağlantılarını anlama konusunda büyük ilgi gösterdiler. Sporun var oluş bağlantısını incelerken kavramların önemli bir kısmını takım kimliği oluşturmaktadır. Takım kimliği, literatürde sosyal psikoloji konusu olan sosyal kimlik teorisi ile uyumludur (Lock ve Heere, 2017). Akademisyenler, sosyal kimlik teorisini teorik bir çerçevede

olarak kullanarak takım kimliğini incelerler. Sosyal kimlik teorisine göre, birey bir gruba ait olmanın algılanan farkındalık, değer ve duygusal öneminden daha büyük bir benlik duygusu elde eder. Bireylerin ait olduklarını algıladıkları sosyal gruplar, grup üyeleriyle sınıflandırarak ve grup dışı üyelere ayırarak kendi imajlarına katkıda bulunurlar. Pozitif sosyal kimlik, iç gruplar ve dış gruplar arasındaki olumlu karşılaştırmalardan elde edilir. Bir sosyal kimlik elverişsiz olduğunda, bireyler iç grubu olumlu hale getirmeye çalışırlar veya mümkünse grubu terk ederler (Lock ve Heere, 2017).

2.4.2. Taraftar kimliği

Aydın vd.,'e (2007) göre taraftarlık ve seyircilik iki farklı kavram olarak belirtilmiştir. Taraftarlık çoğunlukla sadece takımın bireysel kimliğinde ve hayatında önemli bir rol oynadığı, psikolojik durumunun takımın başarısına bağlı olduğu durumu ifade etmektedir. Taraftarlar takımın sportif başarısından bağımsız olarak kendini takıma aday ve takıma karşı bağlılık hisseden gruplardır. Seyircilik kavramında ise bireysel boyutlar öne çıkarken taraftarlık, bireyselden çok kolektiflik vurgusu yapar ve böylece rakiplerle rekabet etmeyi içerir (Hatipoğlu vd., 2008).

Taraftarlıkta, bir gruba dahil olmanın sonucu olarak, tutulan takımın ve dahil olunan grubun diğer alternatiflerinden daha üstün olduğuna dair bir inanç bulunmaktadır. Böylece takım aidiyeti oluşmaktadır bu durum alternatiflerin ve alternatif takım taraftarlarının aşağılanmasını içermektedir. Bu çerçevede, taraftarlıkta diğer takıma duyulan nefret kavramının da sadece bir duygu olarak değil, grup davranışlarını da içerecek biçimde ele alınması uygun olacaktır (Girtler, 2006). Kalbe ve James'e (2003) göre bir takımın taraftarlarından faydalanmak, tüketici karar alma süreçlerinde bir takım kimliği belirgin kılmak, spor organizasyonlarının pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için ilgili alanlar ile ilgili bir ekibin kurulmasını gereklidir. Bu ekip takım kimliğini aktive etme konusunda yöneticilere yön verebilir. Takımın anlamını incelerken, yıllardır ürünlerin psikolojik anlamını inceleyen bir grup tüketici davranışı araştırmacılarının görüşlerinden faydalanılmaktadır. Bir ürünün bir bireyde yarattığı psikolojik anlamını incelerken, tüketimin deneyimsel, duygusal ve öznel yönleri işlevsel ve nesnel olarak benimsenir. Tüketici davranışını bu perspektiften anlayarak, ürünlerin tüketicilere sembolik anlamını ve bu anlamın bu tür ürünlerin

kullanımıyla nasıl ilişkili olduğunu açıklamaktadır (Caprara, 2001). Taraftarlık kimliği kurma, insanın içinde yaşadığı evrenin saldırılarına karşı geliştirmiş olduğu bir çeşit korunma mekanizmasıdır.

Taraftarlık bir kimlik oluşturma olayıdır ve bu kimliği oluşturmak için yoğun emekler sarf etmeniz de gerekmez. Birey, bir taraftar olarak konumlandığı taraftar grubunun içinde toplu yaşama bir kimlik bildirisi gönderir. Birey, taraftarlık aracılığıyla yepyeni bir kimlik edinir, takım taraftarlığı insanın yaşamının sonuna kadar kolayca vazgeçemediği kimliklerinden birisidir. İnsanlar toplumda var olduğunu kanıtlamak ve sesini duyurmak için; bir kulüp, dernek veya oluşuma bağlanmaktadır. Bir kulübün taraftarı olmak ve toplum tarafından taraftarlık yönüyle anılabiliyor olmak bir kartvizit gibi görünmektedir (Talimciler, 2014). Bireyler çoğu zaman birbirleriyle ilişkili olabilecek birden fazla sosyal grupla özdeşleşirler. Takım kimliği araştırmalarının büyük bir kısmı bugüne kadar takımın etkilediği tutum ve davranışlara odaklanmıştır. Takım kimliğini özdeşleşme veya yeni bir takımla özdeşleşmenin oluşumunu etkileyebilir. Yani bir takımın doğduğu yer (menşei) takım kimliğinin oluşumunu etkileyebilir. Takım kimliğinin şehir, eyalet, ve üniversite kimlikleri ile bağlantısı olabileceğini belirtmiştir (Kunkel ve vd., 2016).

Bireylerin bir takım tutarak kazandıkları kimlik, onlara hem psikolojik bir tatmin sağlamak hem de toplumsal olarak onlara bir makam ve statü kazandırmaktadır. Taraftar kimliği, insanın yaşamının sonuna kadar terk etmediği ve kolay kolay vazgeçemediği kimliklerden bir tanesidir. Bir insan için taraftar olmak, takımının başarılarıyla gururlanabileceği, toplumda saygı görebileceği bir konum yaratması olanaklarını sağlayabilir. Bu durum o kişiyi tatmin eder. Bununla birlikte taraftar olmak aidiyet ve özdeşleşmeyi beraberinde getirdiği için, insanlar kimliklerinin bir parçası olarak gördükleri takımlarını değiştirme yoluna gitmezler. Taraftarlık, bir kimlik göstereni olarak insanların hayatında büyük bir yer teşkil etmekte ve diğer insanlarla kurduğumuz bağlantılar üzerinde de etkili olmaktadır. Kendimizi nasıl tanımladığımız kadar, başkalarının bizi nasıl gördüğü noktası taraftar kimliği açısından da önem taşımaktadır (Talimciler, 2014).

2.5. Sadizm, Narsizm, Schadenfreude, Takım Kimliği Kavramları Arasındaki İlişki

2.5.1. Sadizm ve narsizm arasındaki ilişki

Narsizm kavramı şişirilmiş benliktir. Bu kişiler için kendi çıkarları her şeyin üstündedir. Çıkarları psikolojik açıdan, ahlaki ve rasyonel davranışlarla amaçlanmaktadır. Narsist bir kişi kendisini herkesten üstün görür. Herkesten daha önemli, tek ve biricik olduğunu düşünür. Herhangi bir alanda başarısız dahi olsa asla bu başarısızlığı itiraf etmeyecektir. Aksine kendini başarısız olduğu konularda bile çok iyi gibi gösterecek, yaptığı her işi abartarak insanlara lanse edecektir. Narsist bir insan üstün özelliklerini daima ön plana çıkarır ve bu özellikleri ile dikkat çekmeyi bilir. Daima güzellik, zekâ ve güç konuları üzerine yoğunlaşır ve bu konularda ön plana çıkmayı da bilir. Genelde anlaşılmaz biri olduğunu düşünür. Fazla ilgi ve alaka göremediği zaman insanların onu anlamadığını ileri sürer. Genelde bencildirler. Çünkü herkesten çok daha fazlasını hak ettiğini öne sürer. Kendi çıkarları uğruna insanların zayıf yanlarını kullanmaktan çekinmez. Empati kurmakta zorlanır. Başka insanları anlayamaz. Herkesi kendisinden düşük ve önemsiz gördüğü için anlama çabaları da olmaz. Genelde kıskançtırlar. Eğer birini kendisinden üstün görürse onu kıskanacak ve o kişiye karşı kendisini beğenmiş ve küstahça davranacaktır (Campbell vd., 2002).

Sadizm ise kökenine baktığımızda 1740-1814 tarihlerinde yaşamış Fransız düşünür ve cinsel özgürlüğü savunan yazar Marquis de Sade'dan almaktadır (Hucker, 1997). Sade genelde erotizm ve şiddeti birlikte işlemiştir eserlerinde (Longpré, 2016). Yazar yaşadığı dönemlerde de karşı çıkılan ve ayıplanan tecavüz, zoofili, pedofili, nekrofil gibi cinsellikte sınır tanımaz şeyleri savunmuş ve kişisel hazların peşinde koşmuştur. Cinsellik konusunda ahlaki sınırlardan daima uzak olmuştur. Sadizm ise tıp literatüründe 19. Yüzyıla kadar tanımlanmamıştır. Ancak o dönemlerde nörolog olan Albert Eulenberg bahsedilen bu sadistik arzulara ve Karanlık Üçlü olan Kendine Zarar Verme, Saldırganlık ve Risk Alma ilişkisinde bilişsel/psikolojik acının, yani aşağılama faktörünün altını çizmiştir (Eulenberg, 1911). Eulenberg'in bu arzuları ve cinsellikteki bu sapkınlıkları yani sadizmi bilişsel faktörlerle birlikte ele alarak literatürde konuyla ilgili psikoloji ve psikiyatri araştırmalarına kapı aralamıştır. Freud ise, mazoşizmle aynı kaynaktan doğduğunu ifade ettiği sadizmi "ıstıraptan duyulan haz" olarak tanımlamıştır.

Freud'a göre sadizm esasında ölüm dürtüsü thanatosun başkaları üzerinde, genellikle de erotik bir tezahürle gerçekleştirilen dışavurumdur. Amerikalı psikiyatrist Benjamin Karpman ise sadistlerin kurbanlarını aşılamak ve onlara yaşattıkları korku ve öfkeden zevk almakta olduklarını belirtmiştir. Acı ve ıstırap sadizm de birincil birleşen değildir. Acı çektirme arzusu kontrol, güç ve iktidarı sembolize etmektedir (Karpman, 1954).

Narsizm ve sadizm kavramlarını ve aralarındaki ilişkiyi Amerikalı yazar Dr. Sam Vaknin, psikodinamik 'kuzenler' olarak tanımlıyor. Narsist bireyler kendilerini her şeyden üstün tutarlar ve evet zaman zaman acıdan zevk alırlar ancak bunu sadece bir cezalandırma aracı olarak kullanır ve böylece üstünlük duygusunu yeniden ortaya koyarlar. Cinsellik ve acı çektirmekten zevk alma dürtüsü ise sadistlere özgür bir hazdır (Vaknin, 2012)

Cinsel sadizm, işkence veya istismar eylemlerinden kaynaklanan başkalarının acılarından veya eziyetinden cinsel zevk almayı içerir. Narsistik Kişilik Bozukluğu (NPD) , ise zaman zaman sadist eğilimlere sahiptir. Bununla birlikte, sadist eylemleriyle ilişkili cinsel zevk yoktur. Bunun yerine, sadizm eylemleri Narsistik Arz üretir. Sadist eylemler, narsistin, uyumlu, hayran ya da hoşgörülü olmayanları cezalandırmanın yoludur. Narsist her zaman “kazanmalı” ve işkence ya da kötüye kullanım da dahil olmak üzere ellerindeki her türlü aracı kullanmalıdır. Kazanmak uğruna acı çektirmeye neden olduğunu düşünmezler. Narsistler her zaman psikolojik acıya ve genellikle fiziksel acıya neden olurlar. Genellikle en çok mağdur olanlar en yakın ve en savunmasız kişilerdir: eşleri veya çocukları, kardeşleri ve samimi arkadaşları. Sadist narsist, psikolojik ve fiziksel acı çekmekten zevk alır. Narsistler, bağımsız bir hayat sürmekten korkan, uyumlu, aşırı bağımlı kurbanlarını özenle seçerler. Narsistin abartılı kişiliği ve geleceğe yönelik büyük vizyonları partnerlerine rollerini kolaylıkla kabul ettirir. Başlangıçta manyetik ve tamamen romantiktirler ve partnerlerine onları evrendeki en önemli kişi gibi hissettirirler. Narsistler duygusal zulüm yaparlar. Hayatlarındaki diğer insanlar için pişmanlık duymazlar veya empati kurmazlar. Onları kontrol etmek ve ne pahasına olursa olsun kazanmak için her şeyi yaparlar. Yaygın olarak onları yenmek, sınırda tutmak, finansal kaynak olmadan bırakmakla tehdit ederler. Ve genelde eşlerini çocukları ile tehdit ederler. Her konuda yetenekli ve her şeye gücü yeten biri gibi hissettirirler (Vaknin, 2012).

Genel olarak, narsist sert kişiliği ve empati eksikliği nedeniyle başkalarına fiziksel veya duygusal acı verir. Tekrarlama ile, Narsistik Arz nesli ile ilişkili hale geldikçe

acılarının tadını çıkarmayı öğrenir (Vaknin,2012). Sadist ise kurbanlarını sözlü, zihinsel, duygusal ve fiziksel olarak istismar eder. Özsaygılarını yok eder, sürekli olarak aşağılar ve güvenlerini kötüye kullanır, sevdiklerine zarar verebilir, istikrar ve güvenliklerini tehdit edebilir, sevgiyi ve cinsiyeti alıkoyabilir ve özel ve kamusal alanda özgürce eleştirir (Vaknin, 2012)

Sadistler başkaları tarafından korkulmaktan, hatta nefret etmekten zevk alırlar. Kendilerini güçlü hissederler. İnsanların yüzlerinde korku veya tiksinti gördüklerinde güçle sarhoş olurlar. Narsistin geliştirdiği ve beslediği ise farklıdır. Nefret ve korku, dikkatin jeneratörleridir. Sonuçta, her zaman dikkat çekmekle ilgilidir (Vaknin, 2015).

2.5.2. Narsizm ve schadenfreude arasındaki ilişki

Temelleri çok eskilere dayanan ve İngilizce tam karşılığı bulunamadığı için psikoloji alanyazınında Almanca kökenli orijinal adını muhafaza eden schadenfreude kavramı araştırmacıların özellikle son 20 yıldır ilgilendikleri bir konu haline gelmiştir. Başkasının üzüntüsüne sevinme, gruplar arası ilişkilerde önemi yadsınmaması gereken bir duygu durumudur; çünkü söz konusu olan, birinin başına gelen şanssız olayın, bir başka birey için mutluluk kaynağı olmasıdır (Combs vd., 2009).

Başkasının talihsizliğinden, insanların kötü durumlara düşmesinden memnuniyet duyma, içten içe sevinme aslında kötü niyet içeren, kişilerarası ve gruplar arası ilişkilere zarar veren bir durumdur (Greitemeyer vd, 2010).

Narsizm tanımlanırken psikologlar arasında fikir birliğine varılma süreci yavaş olmuştur. (Soyer vd., 1999) Bunun bir sebebi tanımın çok fazla alanda kullanılmasıdır. Genel olarak narsizm bir psikolojik hastalık olarak bilinmesine rağmen aslında psikolojik bir bozukluktur. Bu bağlamda narsizmin kişiler üzerinde her zaman zararlı olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Hatta normal miktarda kişinin başarısı için önemli bir faktör olabileceği de söylenebilir. Narsizm patolojik olduğunda sıkıntı yaratacaktır ve kişiyi zarara uğratacaktır. Narsistik kişilik bozukluğunun temel kliniksel özellikleri büyüklenmecilik, kendine aşırı bağlılık, takdir ve onay elde etmek için ötekinin peşinde koşulmasına rağmen başkalarına yönelik ilgisizlik ve empati yoksunluğudur. Narsistik kişilik bozukluğu gösteren bir hasta, tüm yaptıklarında mükemmellik aramak, zenginlik, güç ve güzellik elde etmeye çalışmak ve onun

büyüklenmeciliğini aynalayarak ona hayran olacak başkalarını bulmak için sonsuz bir motivasyona sahip gibidir. Bu savunmacı görünüş altında bir boşluk hissi durumu ve yoğun kıskançlığın tasallut ettiği bir öfke vardır (Masterson,2014)

Narsist kişilik tektir ve özeldir. Tüm insanlarda kusur olabilir ancak o kusursuz ve tüm eksiklikleri çoktan tamamlamıştır. Bu kusursuzluğu ona hak ettiği saygıyı da beraberinde getirmelidir. Narsist bir kişi elbette ki herkesin ilgi odağı olmak isteyecektir ve herkesten saygı görmek isteyecektir. Narsist bir birey istediğini alamadığında hırçınlaşır ve kendini değersiz hissettiren kişi onun gözünden anında düşer. Böyle o kişiden istediğini alamadığı için uzaklaşır ve o kişiyi değersizleştirmeye başlar. Empati yoksunu olan narsistler sömürüyü severler ve karşısındaki insan bir olumsuzluk yaşadığında suçluluk ve üzüntü duymazlar (Cihangiroğlu, 2012).

Schadenfreude ve Narsist kişilerin ortak özelliği kıskançlık ve kendilerini başkalarından üstün görme isteğidir. Bu duygular narsist kişilerde daha yoğun ve kışkırtıcıdır. Ancak schadenfreude 'un temelinde yatan başkasının düştüğü olumsuz durumlara sevinme duygusu da narsistik bir kişilik özelliğidir.

2.5.3. Narsizm ve takım kimliği arasındaki ilişki

Birey kendini bir gruba ait hissettiğinde başka gruplara karşı bir rekabet geliştirebilir. Böyle bir durumda karşı grubun üzüntüsüne sevinmesi de beklenebilir. Burada kişinin yaşadığı asıl durum daha üstteki grubun yaşadığı olumsuzluğa sevinme ile kendini onaylama (self- affirming) tepkisini harekete geçirme ve bu şekilde iç grubun yaşadığı yenilgi hissini azaltma isteğidir. Sosyal değişim mekanizmasının işe yaramadığı durumda, sosyal kategorilerin oluşması ve bireyin sosyal karşılaştırma ile kendini daha alt seviyede bulması sonucunda başvurduğu sosyal hareketliliklerdir. Birey ait olduğu grup ile beraber kendini alt seviyede hissederek düşük benlik değerine sahip olacaktır ve bu durumla baş edebilmek için başkalarının üzüntüsüne sevinerek bir bakıma kendini teselli edecektir ve böylece yeniden olumlu bir benlik algısına sahip olmaya çalışacaktır (Leach ve Spears, 2009). Gruplar sayesinde bireyler sosyal statü ve kimlik kazanırlar. Grup dışı ve grup içi özelliklerle kişiler grup statüsü belirlerler. Eğer ait oldukları grup daha alt seviyede bir statüye sahipse ve bireyler sosyal hareketlilik ve sosyal değişim ile bunu değiştirmeyi başaramazsa düşük benlik algısına sahip olurlar.

Düşün benlik algısı grupta tüm bireyleri etkilemeyebilir ancak durumu içselleştirerek düşük benlik algısı geliştiren bireyler bu durumdan rahatsız olurlar. Kıskançlık, mutsuzluk ve suçluluk duyguları düşük benlik algısı durumuna eşlik eder (Smith ve Mackie, 2007). Kıskançlık ve haset duyguları başkalarının üzüntüsüne sevinmede etkili duygulardır. Bu duygularla baş etmeye çalışan birey kendini negatif bir sosyal kimliğe ait hissederse, üst gruptakileri kıskanacak ve onların başarısızlığında sevinerek kendi benlik algısını değiştirmeye çalışacaktır. Feather ve Sherman'a (2002) göre ise, başkasının üzüntüsüne sevinme çoğu kez içerleme, zoruna gitme durumu ile ilişkilidir.

Leach ve Spears (2009)'a göre başkalarının üzüntüsüne sevinmenin çeşitli nedenleri vardır. Örneğin iç grubun bir başarısızlığı söz konusu olduğunda, eğer bir başka grup yine aynı konuda bir başarısızlık veya yenilgi yaşarsa, iç grup üyeleri, dış grup için başkasının üzüntüsüne sevinme davranışı geliştirirler. Veya yaşanan mağlubiyet veya başarısızlık mağlup olunan gruba karşı geliştiği gibi aynı zamanda bu mağlubiyetle hiçbir ilişkisi olmayan bir başka üçüncü gruba karşı da gelişebilir. Bir yarışma durumunda mağlup olunan kişi veya grubun yaşadığı talihsizliğe sevinilmesi olası bir durumdur; ancak bu durumla hiçbir ilişkisi olmayan üçüncü bir grubun da aynı konuda mağlup olması, sevindirici bir durum oluyorsa, toplumsal ilişkiler açısından tehlikeli bir durum ortaya çıkmaktadır. Bir başka neden ise, iç gruba dair negatif bir değerlendirme ve aynı zamanda dış gruba dair bir negatif değerlendirme olduğunda olası bir durumdur. Ancak bu kez dış grup yine iç grubun yaşadığı yenilgi ile hiçbir ilgisi olmayan bağımsız bir üçüncü gruptur. Bu kez yenilgi alınan konu da iç grubun yaşadığı talihsizlikle aynı konu olmamasına rağmen bu duygu gelişiyor olabilir (Leach ve Spears, 2009).

Narsisizm kavramı hakkında araştırmalar uzun yıllar öncesine dayansa da son zamanlarda bu konuda yapılan araştırmalar hız kazanmış ve daha dikkat çekici bir hal almıştır. Çünkü toplumun temelini insan oluşturur ve insanın kişisel özellikleri tüm toplumu etkiler. Sosyal ve kültürel konularda kişisel özellikler ön plana çıkacaktır (Şişman, 2002). Bilim adamları giderek egemen olan kitle kültürünün, bütünleştirici olmaktan daha çok bireyseliği ortaya koyması nedeniyle toplumsal kimlikte parçalanmaya neden olduğunu ifade etmişlerdir (Timuroğlu ve İşcan, 2008). Günümüzde büyük örgütler, narsisizm olgusunun farkına varmış ve çalışma ortamında bunun risklerini minimize, avantajlarını maksimize etmeye çalışmaktadır (Timuroğlu ve İşcan, 2008). Narsisist kişilik grupta da ön plana çıkan ve dikkat çeken bir kişilik

özelliğidir. Takım çalışmasında narsist özelliklere sahip bireylerin, büyük örgütlerdeki yönetici pozisyonlarını işgal etmesinin faydaları ve aynı zamanda riskleri bulunmaktadır. Bu tür yöneticiler başarı için her şeyi yaparlar. Kişisel riskler alırlar ve büyük fedakârlıklarda bulunurlar. Bu kişilerin narsistik hayallerinin, alternatif çareler, çaba ve direnme açısından yararlı olduğu; bu kişilerin karizmatik nitelikleri sayesinde izleyicileri cezbediği; atikliği ve değişim vizyonları sayesinde işletmelerde sadakat ve kendini adamayı aştığı ifade edilmiştir. Ancak bunların yanı sıra bu kişiler grubu sömürmekten çekinmezler. İstismara açıktırlar ve kendi duygularına odaklı oldukları için ve empati yetenekleri gelişmediği için takımın diğer üyelerine zor anlar yaşatabilirler (Timuroğlu ve İşcan,2008).

Narsizm takım performansı üzerinde çok etkilidir. Narsizmin birçok özelliği bu kişilerin iyi bir takım oyuncusu olamayacağını göstermektedir. Takımın diğer üyelerini kendi çıkarları uğruna kullanmaktan çekinmeyen bu kişilerin empati yoksunu olmaları da takımın uyumu açısından büyük sıkıntılar oluşturur. Ayrıca narsist kişiler, kendilerini diğerlerinden üstün gördükleri için kişisel etkileşimlerde baskındırlar. Takım çalışmalarında, kendilerini yeterince ön plana çıkaramayacaklarını hissettiklerinde daha düşük bir performansla çalışabilirler. Bu kişiler takımın başarısından söz edilmesini istemezler. Kendi kişisel başarılarını önemserler ve takımın başarısızlığı yanında kendi hamlelerinin dikkat çekmesi ve başarılı bulunması onlar için daha önemlidir. Bu özellikler grubu rahatsız eden özelliklerdir. Takım çalışmasına uymayan bu ve buna benzer davranışlar takımda çatışmalara ve kırgınlıklara yol açacaktır. Ancak eğer narsist kişilik bir takım lideri ise o zaman tüm bu özellikler dezavantaj olmaktan çıkar ve bir avantaja da dönüşebilir. Takımı ön plana çıkaracak olan fikirlerini ve önerilerini kendisine saklamak yerine sunar ve bu farklı bakış açıları ile takıma fayda sağlayabilirler. Ayrıca özgüvenleri ve karizmatik tavırları onları daima dikkat çekici bir hale getireceği için otorite konusunda da zorluk çekmeyeceklerdir. Ayrıca grup içerisinde narsis takım üyeleri, negatif değerlendirilme ihtimalini göze alabilecek kadar kendilerinden emin ve küstah davranabilirler ve hiçbir olumsuz eleştiriye dikkate almadan yollarına devam edebilirler. Üstünlük ve hâkimiyet hisleri, diğerlerinin fikirlerine uymalarına engel oluşturmaktadır. Ayrıca bu hissiyat beraber çalıştıkları takım arkadaşlarına da kendilerini kötü hissettirecek ve narsist kişilerle çalışan ekibin diğer üyeleri olumsuz benlik algısı duygusu ile mücadele etmek zorunda kalacaktır. Narsisler başkalarının duygularının farkına varmazlar ya da umursamazlar, bu nedenle

başkaları ile zıtlasmaktan çekinmezler. Böyle durumlarda narsislerin kişiler arası duyarsızlıkları ve motivasyonel yönelimleri, takım performansına katkı sağlar bir nitelik kazanabilmektedir (Atay, 2009)

2.5.4. Sadizm ve takım kimliği arasındaki ilişki

Sadistik kişilik bozukluğu olanlar ile aynı takım içerisinde yer almak oldukça zor bir durumdur. Bu kişiliğe sahip bireyler karşılarındakilere zarar vermekten zevk alırlar ve bundan rahatsız olmazlar. Mağdurların rahatsız olması, sıkıntı çekmesi onları mutlu eder. Bu duygular aynı iş ortamında daha da problem haline dönüşecektir. Kasıtlı olarak mağduru bekletme, toplantıları uzatma ya da çıkış saatine yakın astlarla görüşme talebinde bulunma gibi davranışlar sadist kişilik özellikleri ile örtüşmektedir ve takım ruhuna aykırıdır. Ayrıca işten çıkarma, tehditlerde bulunma, sürekli eleştirilerde bulunma gibi açık davranışlarla da bu kişilik özelliklerine sahip bireyler kendilerini gösterebilir (Minibaş ve İdiğ, 2009). Takım ruhunda sosyal kimlik teorisi bir dayanak noktasıdır. Takım kimliği kavramını araştıran araştırmacılar sosyal kimlik teorisinden yararlanmışlardır. Takım kimliği aslında bireyin sosyal kimliğini de ortaya çıkartmaktadır. Ayrıca kişinin takım kimliği ile sosyal kimliğini bir bütün olarak düşünmenin yanı sıra sosyal bağlantılar açısından da bireyin takım kimliği ve sosyal kimliği ile bağlantı kurulabilir (Murrell ve Dietz 1992).

Murrell ve Dietz (1992) kişilerin takımlara karşı bağlılıklarını ve tutumlarını kişisel benlik duygularının bir uzantısı olarak kabul etmektedir. Ayrıca kişisel benlik duyguları ile takımlara bağlılık gösteren bireyler kendilerini ait hissettikleri ya da destekledikleri takımlara karşı aşırı bağımlılık da göstermektedirler. Underwood Bond ve Baer (2001) ise bir bireyin kendisini bir takıma yakın hissetmesini kendisinin de o takımın bir parçası gibi hissetmesinin sonucu olduğunu belirtmiştir.

2.5.5.Schadenfreude ve takım kimliği arasındaki ilişki

Takım kimliği kavramıyla ilgili literatürde farklı tanımlar yapılmıştır. Funk ve James (2001) takım kimliğini, bireyin takımı destekleyen diğer kişilerle ve takımla psikolojik bağlantı kurması olarak tanımlamıştır. Wann ve Pierce (2003) takım

kimliğini psikolojik ve davranışsal bir bağlılık olduğunu ifade etmiştir. Takım kimliği kavramını daha somut olarak, seyircilerin takımlarının başarı ve başarısızlıklarını kendi başarı ve başarısızlıkları olarak algılama düzeyleri olarak tanımlamışlardır.

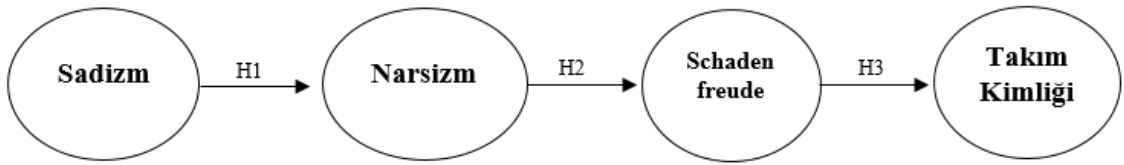
Yukarıda da dediğimiz gibi takım kimliğinin psikolojiyle ve sosyal kimlik teorisi ile yakından ilişkisi vardır. Murrell ve Dietz (1992) takım kimliği üzerine yaptıkları çalışmalarda sosyal kimlik teorisinden yararlanmışlardır. Bireyin takım kimliği onun sosyal kimliğinin bir parçası olduğunu belirtmiş ve bu doğrultuda takım kimliğinin sosyal kimliğin bir göstergesi olmasının yanı sıra sosyal bağlantıların kurulmasında ve korunmasında ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bireyler kendilerini bir gruba ait hissedebilir ve kendilerini bir grubun üyesi olarak tanımlayabilirler. Sosyal kimlik açısından, kişi kendini bir grubun üyesi olarak hissettiğinde karşıt grup olarak gördüğü bir takımı bir hedefin talihsizliği durumunda, mutluluk duyacaktır. Burada schadenfreude kavramı ön plana çıkmaktadır. İnsanlar bir grubun kendileriyle özniteliklerini temsil ettiklerinde schadenfreude duygusu ile sık sık karşılaşacaklardır (Hornsey ve Jetten, 2004). Kendilerini ait hissettikleri grupları karşılaştırmak rakip olması gerekir ve rakip topluluk ile ilgili yaşanacak her talihsizlikte coşkulu bir sevinç yaşanmasa bile schadenfreude duygusu hissedilir (Mahony ve Howard 1998). Kişilerin başkalarının mutsuzluklarından veya talihsizliklerinden zevk duymasının (schadenfreude), kişinin kimliği ile ilişkili konuları içerdiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda futbol taraftarlığı, taraftarlar için kimliklerinin en temel unsurlarından biri olarak rakiplerin acılarından zevk alma durumuna uymaktadır. Rakip takıma yönelik olumsuz tutum ve davranışlar ile rakibin acılarından zevk almaya yönelik söz konusu söylemlerin genellikle muhatapları büyük gruplar ve markalardır. Pazarlamada büyük markaların küçükler üzerinde birçok avantaja sahip olduğunu ifade etmek için kullanılan ve Türkçe 'ye çifte risk kanunu olarak çevrilebilecek double jeopardy kavramı, marka karşıtlığı konusunda tersine dönebilmektedir. Buna göre, negatif çifte risk kanunu büyük markaların özellikle marka karşıtı sosyal hesapların etkisiyle, küçük işletmelere nazaran daha fazla olumsuz duygu ve tutuma maruz kaldığını ve söz konusu sitelerin markanın imaj ve kimliğini etkilediğini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Futbolda da başarılı olan takımlara yönelik nefretin arttığı ifade edilmekte böylece negatif çifte riskin futbol taraftarlığında da geçerli olduğunu söylemek mümkün olmaktadır (Hickman ve Ward, 2007).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli ve hipotezleri araştırma kapsamına alınan evren ve örneklem, vey toplama yöntemi ve toplanan verilerin analizi ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın modeli ve hipotezleri

Araştırma ilişkin hipotezler araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilmiş olup, futbol taraftarları bağlamında sadizmin narsizme olan etkisi, narsizmin schadenfreudeye olan etkisi ve schadenfreudenin takım kimliğine olan etkisinin ölçmektedir. Araştırma kapsamında ortaya çıkan hipotez ve alt hipotezler gerekçeleri ile birlikte aşağıda yer almaktadır.



Şekil 3.1. Araştırmanın Hipotezleri

3.1.1. Araştırma modeline ilişkin hipotezler

Sadizm ile narsizm arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair literatürde araştırmalar bulunmaktadır. Vaknin (2012) narsizm ve sadizm kavramlarını ve aralarındaki ilişkiyi psikodinamik kuzenler olarak tanımlıyor. Narsist bireyler kendilerini her şeyden üstün tutarlar ve zaman zaman acıdan zevk alırlar ancak bunu sadece bir cezalandırma aracı olarak kullanır ve böylece üstünlük duygusunu yeniden ortaya koyarlar. Acı vermektense zevk alma dürtüsünün sadistlere özgür bir haz olduğunu belirterek aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu iki kavram arasında yapılan çalışmalar sonucu ve bu kavram arasındaki benzerliklerden dolayı sadizm ile narsizm arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmalardan hareketle oluşturulan hipotez şu şekildedir.

H1: Sadizm ile narsizm arasında ilişki bulunmaktadır.

Narsizm ile schadenfreude arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair literatürde araştırmalar bulunmaktadır. Schadenfreude ve narsist kişilerin ortak özelliği kıskançlık ve kendilerini başkalarından üstün görme isteğidir. Bu duygular narsist kişilerde daha yoğun ve kışkırtıcıdır. Ancak schadenfreude' un temelinde yatan başkasının düştüğü olumsuz durumlara sevinme duygusu da narsistik bir kişilik özelliğidir. Narsizm ile schadenfreude arasındaki anlamlı bir ilişki olduğuna dair sınırlı bir çalışma olmakla birlikte literatürde mevcut araştırmalar bulunmaktadır. 2016 yılında bisiklet kazalarına ilişkin yapılan bir çalışma narsizm ile schadenfreude arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Schumpe ve Lafreniere, 2016). Bu iki kavram arasında yapılan araştırmalar ve benzerliklerden dolayı narsizm ve schadenfreude arasında anlamlı bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Bu çalışmalardan hareketle oluşturulan hipotezler şu şekildedir.

H2: Narsizm ile schadenfreude arasında ilişki bulunmaktadır.

Sosyal kimlik teorisi açısından, kişi kendini bir grubun üyesi olarak hissettiğinde karşıt grup olarak gördüğü bir takımın talihsizliği durumunda, mutluluk duyacaktır. Burada schadenfreude kavramı ön plana çıkmaktadır. İnsanlar bir grubun niteliklerini temsil ettiklerinde schadenfreude duygusu ile sık sık karşılaşacaklardır (Hornsey ve Jetten, 2004). Kendilerini ait hissettikleri grup ile karşılaştırmak istedikleri bir rakip olması gerekir ve rakip topluluk ile ilgili yaşanacak her talihsizlikte coşkulu bir sevinç yaşanmasa bile schadenfreude duygusu hissedilir (Mahony ve Howard, 1998). Argan ve Özgen' e göre (2019) yapmış oldukları çalışmada futbol taraftarlarının rakip kulüplere karşı olan nefretin takım kimliği üzerinde etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir dizi çalışmada schadenfreude ile gruplar arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Spears ve Leach, 2004). Dalakas ve Melancon' un (2012) bisiklet kazalarına ilişkin yapmış oldukları çalışmalarında taraftar kimliği ile schadenfreude arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Nitekim bu ilişki bizim çalışmamızın en özgün tarafını oluşturmaktadır. Bu çalışmalardan hareketle oluşturulan hipotezler şu şekildedir.

H3: Schadenfreude ile takım kimliği arasında ilişki bulunmaktadır.

Araştırmada yer alan sadizm faktörünün katılımcıların taraftarlık davranışı ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar olabilmektedir. Sadizm ile ilgili

literatür incelendiğinde spor taraftarları bağlamında müsabaka izleme davranışına göre çalışmalar kısıtlı olmakla birlikte, sadizmin müsabaka izleme davranışına göre farklılık gösterebileceği öngörüsünden hareketle aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H4: Sadizmi oluşturan faktörler müsabaka izleme davranışına göre farklılık gösterir.

H4a: Sadizmi oluşturan faktörler stadyumda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H4b: Sadizm ölçeği faktörleri deplasmanda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H4c: Sadizmi oluşturan faktörler takımı takip etme durumuna göre farklılık gösterir.

H4d: Sadizmi oluşturan faktörler taraftarı olduğu takıma göre farklılık gösterir.

H5: Sadizmi oluşturan faktörler demografik özelliklere göre farklılık gösterir.

Eker' in (2016) çalışmasında cinsiyet için gerçekleştirilen t-test sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklerin sadizm puanı, kadınların puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadan hareketle hipotez oluşturulmuştur. Schunpe ve Lafreniere (2016) yapmış oldukları çalışmada benzer şekilde cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmişlerdir. Bu ve benzer çalışmalardan hareketle geliştirilen hipotezler aşağıda verilmiştir.

H5a: Sadizmi oluşturan faktörler cinsiyete göre farklılık gösterir.

Eker' in (2016) çalışmasında yaş için gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. 21-30 yaşındakilerin sadizm puanı, 31-55 yaşındakilerin puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadan hareketle hipotez oluşturulmuştur.

H5b: Sadizmi oluşturan faktörler yaş gruplarına göre farklılık gösterir.

H5c: Sadizmi oluşturan faktörler eğitim durumuna göre farklılık gösterir.

H5d: Sadizmi oluşturan faktörler meslek durumuna göre farklılık gösterir.

Eker' in (2016) çalışmasında medeni durum için gerçekleştirilen t-test sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bekârların sadizm puanı, evlilerin puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadan hareketle hipotez oluşturulmuştur.

H5e: Sadizmi oluşturan faktörler medeni duruma göre farklılık gösterir.

H5f: Sadizmi oluşturan faktörler gelir durumuna göre farklılık gösterir.

Narsizm ile ilgili literatür incelendiğinde sporcular arasındaki narsist eğilimler, antrenörlerin narsist eğilimlerine ilişkin araştırmalara rastlanmasına karşın, spor taraftarlarının müsabaka izleme davranışına göre çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak farklılık öngörüsünden hareketle geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H6: Narsizmi oluşturan faktörler müsabaka izleme davranışına göre farklılık gösterir.

H6a: Narsizmi oluşturan faktörler stadyumda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H6b: Narsizmi oluşturan faktörler deplasmanda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H6c: Narsizmi oluşturan faktörler takımı takip etme durumuna göre farklılık gösterir.

H6d: Narsizmi oluşturan faktörler taraftarı olduğu takıma göre farklılık gösterir.

H7: Narsizmi oluşturan faktörler demografik özelliklere göre farklılık gösterir.

Paulhus ve Jones (2016) çalışmasında cinsiyet için gerçekleştirilen t-test sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklerin narsizm puanı, kadınların puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadan hareketle hipotez oluşturulmuştur. Cihangiroğlu vd., (2012) yapmış oldukları çalışmada benzer şekilde cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmişlerdir.

H7a: Narsizmi oluşturan faktörler cinsiyete göre farklılık gösterir.

H7b: Narsizmi oluşturan faktörler yaş gruplarına göre farklılık gösterir.

Cihangiroğlu vd., (2012) çalışmasında eğitim durumu için gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Üniversite 1. Sınıf öğrencilerinin narsizm puanı, üniversite 3. Sınıf öğrencilerin puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadan hareketle hipotez oluşturulmuştur. Şen (2019) yapmış olduğu çalışmada benzer şekilde eğitim durumuna göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir. Yukarıdaki gerekçelerden yola çıkarak geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H7c: Narsizmi oluşturan faktörler eğitim durumuna göre farklılık gösterir.

H7d: Narsizmi oluşturan faktörler meslek durumuna göre farklılık gösterir.

H7e: Narsizmi oluşturan faktörler medeni duruma göre farklılık gösterir.

H7f: Narsizmi oluşturan faktörler gelir durumuna göre farklılık gösterir.

Schadenfreude duygusunun müsabaka izleme davranışına göre farklılıklar olabileceği öngörülmektedir. Bu öngörüye dayalı olarak geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H8: Schadenfreude olgusu müsabaka izleme davranışına göre farklılık gösterir.

H8a: Schadenfreude, stadyumda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H8b: Schadenfreude, deplasmanda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H8c: Schadenfreude, takımı takip etme durumuna göre farklılık gösterir.

H8d: Schadenfreude, taraftarı olduğu takıma göre farklılık gösterir.

H9: Schadenfreude ölçeği faktörleri demografik özelliklere göre farklılık gösterir.

H9a: Schadenfreude, cinsiyete göre farklılık gösterir.

H9b: Schadenfreude, yaş gruplarına göre farklılık gösterir.

H9c: Schadenfreude, eğitim durumuna göre farklılık gösterir.

H9d: Schadenfreude, meslek durumuna göre farklılık gösterir.

H9e: Schadenfreude, medeni duruma göre farklılık gösterir.

H9f: Schadenfreude, gelir durumuna göre farklılık gösterir.

Takım kimliği ile ilgili literatür incelendiğinde, taraftarlığın yoğun bir biçimde müsabaka izleme davranışı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Taraftar kimliği daha yüksek olan kişiler maçları daha yoğun bir katılım sağlamakta, daha sık lisanslı ürün satın almakta, deplasmanlara daha yoğun katılım göstermektedir. Bunu destekleyen pek çok araştırma sonucunda dayalı olarak geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H10: Takım kimliği faktörleri müsabaka izleme davranışına göre farklılık gösterir.

H10a: Takım kimliği faktörleri stadyumda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H10b: Takım kimliği faktörleri deplasmanda müsabaka izleme durumuna göre farklılık gösterir.

H10c: Takım kimliği faktörleri takımı takip etme durumuna göre farklılık gösterir.

H10d: Takım kimliği faktörleri taraftarı olduğu takıma göre farklılık gösterir.

Takım kimliği ile ilgili literatür spor branşı düzeyinde spora katılımın cinsiyete göre farklılık gösterebileceğinin rapor etmiştir. Benzer şekilde jimnastik müsabakalar gibi spor branşlarının yaşa duyarlı olduğunun altını çizen araştırma bulguları bulunmaktadır. Takım kimliğinin demografik faktörlerle ilişkili olabileceğini destekleyen pek çok araştırma sonucunda dayalı olarak geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H11: Takım kimliği faktörleri demografik özelliklere göre farklılık gösterir.

H11a: Takım kimliği faktörleri cinsiyete göre farklılık gösterir.

H11b: Takım kimliği faktörleri yaş gruplarına göre farklılık gösterir.

H11c: Takım kimliği faktörleri eğitim durumuna göre farklılık gösterir.

H11d: Takım kimliği faktörleri meslek durumuna göre farklılık gösterir.

H11e: Takım kimliği faktörleri medeni duruma göre farklılık gösterir.

H11f: Takım kimliği faktörleri gelir durumuna göre farklılık gösterir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın verileri 15 Eylül 2019 – 5 Ocak 2020 arasında toplanmıştır. Araştırmanın evrenini Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş spor kulüplerinin futbol taraftarları oluşturmaktadır. Fakat belirtilen evren kapsamında tüm taraftarlara ulaşılmasının mümkün olmaması sebebiyle örnekleme yapılması mecburi görülmüştür. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul, İzmir, Eskişehir, Kütahya ve Hatay illerinde

yaşayan Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş taraftarları oluşturmaktadır. Taraftarlara çevrimici olarak uygulanmakta olan anketler kullanılarak toplanmıştır. Veri toplamada karşılaşılan zaman ve maliyet sınırlılıklarından dolayı, araştırma ana kütle üzerinden değil, örnekleme yoluyla oluşturulan bir örnekleme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ile araştırmacı örnekleme yer alacak kişileri yakın çevresinden, tanıdıklarından veya kolay ulaşabileceği araçlardan yararlanarak örnekleme dâhil edebilir. Bu yöntem diğer yöntemlere kıyasla daha hızlı, ucuz ve kolaydır (Gürbüz ve Şahin, 2015). Bu bağlamda İstanbul, İzmir, Eskişehir, Kütahya ve Hatay illerine gidilerek o tarihlerde üniversitelerde ve şehrin kalabalık yerlerinde bireylere anket uygulanmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada araştırmanın amacına bağlı olarak “Betimsel” ve “Bağlantısal” araştırma modeli ve anket yöntemi kullanılmıştır. Belli bir grubun özelliklerini tanımlamaya yarayan betimsel araştırma modeli ile araştırma problemini oluşturan değişkenlerle ilgili tanımlar yapmak amaçlanmıştır. Bağlantısal araştırma modeli sayesinde araştırma problemine ilişkin tanımları, değişkenleri ve değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlama amacı güdülmüştür.

Araştırmada kullanılmak üzere taraftarların narsizm, sadizm, schadenfreude ve takım kimliği davranışları ve demografik özelliklerini belirlemeye yönelik ifadelerin yer aldığı 4 bölümden oluşan anket formu geliştirilmiştir. Çalışmada katılımcıların sadizm düzeyini ölçmek için Plouffe, vd. (2017) tarafından geliştirilen (Sadistik Kişiliğin Değerlendirilmesi Ölçeği) model kullanılmıştır. Bu model üç boyut ve yirmi ifadeden oluşmaktadır. Narsizm düzeyinin belirlenmesi için Gentile ve ark. (2013) tarafından geliştirilen (Narsistik Kişilik Envanteri Ölçeği) model kullanılmıştır. Bu model üç boyut ve 13 ifadeden oluşmaktadır. Başkalarının yaşadığı kötü durumdaki tutum ve davranışları (schadenfreude) düzeyini belirlemek için Dalakas ve Phillips (2012) tarafından geliştirilen (Schadenfreude Ölçeği) model kullanılmıştır. Bu model tek boyut ve altı ifadeden oluşmaktadır. Futbol taraftarlarının takım kimliği düzeyini ölçmek için Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilen (Takım Kimliği Ölçeği) model kullanılmıştır. Bu model tek boyut ve dört ifadeden oluşmaktadır. Bu ölçeklerdeki ifadelerin katılımcılar tarafından değerlendirilmesinde 5’li Likert Ölçeği (“5” kesinlikle

katılıyorum, “4” katılıyorum, “3” kararsızım, “2” katılmıyorum, “1” kesinlikle katılmıyorum) kullanılmıştır. Anket formunun son kısmında ise katılımcıların demografik özelliklerini ve müsabaka izleme davranışlarını belirlemeye ilişkin 10 soru yer almıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veri toplamada anket yöntemine başvurulmuştur. Anketler yardımıyla toplanan veriler bilgisayar ortamında SPSS ve LISREL programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı veri analizi için sıklık, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma analizlerinden yararlanılmıştır. Ölçek niteliğindeki değişkenlerin güvenilirlik analizi için Cronbach’s Alpha katsayısına bakılmıştır. Ölçeklerde yer alan faktör yapılarının doğrulanması ve yapı geçerliliklerinin değerlendirilmesi için doğrudan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yönteminden yararlanılmıştır. Sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği ilişkin katılımcıların demografik özellikleri ve müsabaka izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu belirleyebilmek için T-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Değişkenler arası ilişkiyi incelemek için korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Ayrıca, faktörlerin demografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için T-testi ve ANOVA yapılmış, farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinse Post Hoc testleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1.Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma katılımcılarının cinsiyetleri, yaş grupları, eğitim durumları, meslek grupları, medeni durumları ve aylık ortalama gelir düzeylerinin sıklık ve yüzde verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.Cinsiyet

Araştırmaya katılan 658 katılımcının cinsiyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Tablo 4.1.'de görüleceği gibi araştırma katılımcılarının % 11.4'ü (78 kişi) kadın, % 88.6'sı (605 kişi) erkektir. Bulgularımıza paralel olarak mart ayı başında ANDY-AR tarafından 81 ilde 2 bin 145 kişiyle kantitatif araştırma tekniklerinden CATİ (telefonla görüşme yöntemi) uygulanarak tamamlanan çalışmada, tesadüfi olarak ulaşılan kişilerle görüşüldü. Deneklerin yüzde 63.3'ünü erkekler, yüzde 36.7'sini kadınlar oluşturdu (Http-2). Bu bağlamda Türkiye'de futbol taraftarlarının büyük bir kısmını erkeklerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Cinsiyetleri

Cinsiyet	Sıklık	%
Kadın	78	11.4
Erkek	605	88.6
Toplam	683	100.0

4.1.2.Yaş

Araştırma katılımcılarının yaş durumlarını gösteren Tablo 4.2.'ye bakıldığında % 56.2'si (384 kişi) 20 yaş ve altı, % 28.6'sı (195 kişi) 21-25 yaş, % 9.1'i (62 kişi) 26-30 yaş ve %6.1'i (42 kişi) 31 yaş ve üstü yaş gruplarını oluşturmaktadır.

Tablo 4.2. Katılımcıların Yaş Grupları

Yaş	Sıklık	%
20 yaş ve altı	384	56.2
21-25	195	28.6
26-30	62	9.1
31 yaş ve üstü	42	6.1
Toplam	683	100.0

4.1.3.Eğitim durumu

Araştırma katılımcılarının eğitim durumlarını gösteren Tablo 4.3.'e bakıldığında % 40.7'si (278 kişi) lise veya daha düşük, % 55.6'sı (380 kişi) üniversite ve % 3.7'si (25 kişi) lisansüstü eğitim durumuna sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4.3. Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Sıklık	%
Lise veya daha düşük	278	40.7
Üniversite	380	55.6
Lisansüstü	25	3.7
Toplam	683	100.0

4.1.4.Meslek

Araştırma katılımcılarının yaş durumlarını gösteren Tablo 4.4.'e bakıldığında % 2.2'si (15 kişi) memur, % 6.3'ü (43 kişi) işçi, % 0.3'ü (2 kişi) emekli, % 0.6'sı (4 kişi) ev hanımı, % 1.9'u (13 kişi) yönetici, % 1.8'i (12 kişi) esnaf, % 5.1'i (35 kişi) serbest meslek, % 70.1'i (479 kişi) öğrenci, % 11.7'si diğer meslek gruplarını oluşturmaktadır.

Tablo 4.4. Katılımcıların Meslek Grupları

Meslek	Sıklık	%
Memur	15	2.2
İşçi	43	6.3
Emekli	2	0.3
Ev Hanımı	4	0.6
Yönetici	13	1.9
Esnaf	12	1.8
Serbest Meslek	35	5.1
Öğrenci	479	70.1
Diğer	80	11.7
Toplam	683	100

4.1.5. Medeni durum

Araştırma katılımcılarının medeni durumlarını gösteren Tablo 4.5.'e bakıldığında % 93.9'u (641 kişi) bekar, % 5.7'si (39 kişi) evli ve % 0.4'ü (3 kişi) diğer durumuna sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4.5. Katılımcıların Medeni Durumları

Medeni Durum	Sıklık	%
Bekâr	641	93.9
Evli	39	5.7
Diğer	3	0.4
Toplam	683	100.0

4.1.6. Aylık ortalama gelir durumu

Araştırma katılımcılarının aylık ortalama gelir durumları Tablo 4.6.'da gösterilmektedir. Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde % 38.2'si (261 kişi) 2000 TL veya daha düşük, % 27.1'i (185 kişi) 2001-4000 TL, % 17.1'i (117 kişi) 4001-6000 TL, % 7.8'i (53 kişi) 6001-8001 TL, % 9.8'i (67 kişi) 8001 TL ve daha yüksek gelire sahiptirler.

Tablo 4.6. Katılımcıların Aylık Ortalama Gelir Durumları

Aylık Gelir	Sıklık	%
2000 TL veya daha düşük	261	38.2
2001-4000 TL	185	27.1
4001-6000 TL	117	17.1
6001-8000 TL	53	7.8
8001 TL ve daha yüksek	67	9.8
Toplam	683	100

4.2.Katılımcıların Müsabaka İzleme Davranışına İlişkin Bulgular

Araştırma katılımcılarının stadyumda maç izleme durumu, deplasmanda maç izleme durumu, takımın maçlarını takip etme durumu ve taraftarı oldukları takımlara ait sıklık ve yüzde verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

4.2.1.Stadyumda maç izleme durumu

Araştırma katılımcılarının bir sezonda stadyumda izledikleri maç sayısı durumları Tablo 4.7.'de gösterilmektedir. Katılımcıların maç izleme durumu incelendiğinde % 72.5'i (495 kişi) hiç maç izlemeyen, % 17.6'sı (120 kişi) 3 maç veya daha az, % 5.4'ü (37 kişi) 4-7 maç, % 2.2'si (15 kişi) 8-12 maç, % 2.3'ü (16 kişi) stadyumda 12 maç veya daha fazla maç izlediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Stadyumda Maç İzleme Durumu

Stadyumda İzlenen Maç	Sıklık	%
Hiç	495	72.5
3 maç veya daha az	120	17.6
4-7	37	5.4
8-12	15	2.2
12 maç veya daha fazla	16	2.3
Toplam	683	100

4.2.2.Deplasmanda maç izleme durumu

Araştırma katılımcılarının bir sezonda deplasmanda izledikleri maç sayısı durumları Tablo 4.8.'de gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların maç izleme durumu incelendiğinde % 85.9'u (587 kişi) hiç maç izlemeyen, % 8.8'i (60 kişi) 3 maç veya daha az, % 3.1'i (21 kişi) 4-7 maç, % 1.0'ı (7 kişi) 8-12 maç, % 1.2'si (8 kişi) deplasmanda 12 maç veya daha fazla maç izlediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.8. Katılımcıların Deplasmanda Maç İzleme Durumu

Deplasmanda İzlenen Maç	Sıklık	%
Hiç	587	85.9
3 maç veya daha az	60	8.8
4-7	21	3.1
8-12	7	1.0
12 maç veya daha fazla	8	1.2
Toplam	683	100

4.2.3. Takım maçlarını takip etme durumu

Araştırma katılımcılarının taraftarı oldukları takımlarının maçlarını medya aracılığıyla (TV, internet vb.) takip etme durumları Tablo 4.9.'da gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların maçları takip etme durumu incelendiğinde % 60.5'i (413 kişi) maçları takip ettiklerini, % 39.5'i (270 kişi) maçları takip etmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.9. Maçları Takip Etme Durumu

Maçları Takip Etme	Sıklık	%
Evet	413	60.5
Hayır	270	39.5
Toplam	683	100

4.2.4. Taraftarı olunan takım durumu

Araştırma katılımcılarının taraftarı oldukları takımların durumları Tablo 10'da gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların taraftarı olunan takım durumları incelendiğinde % 38.'ü (262 kişi) Galatasaray, % 37.3'ü (255 kişi) Fenerbahçe, % 24.3'ü (166 kişi) Beşiktaş taraftarı olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.10. Taraftarı Olunan Takım

Takım	Sıklık	%
Galatasaray	262	38.4
Fenerbahçe	255	37.3
Beşiktaş	166	24.3
Toplam	683	100

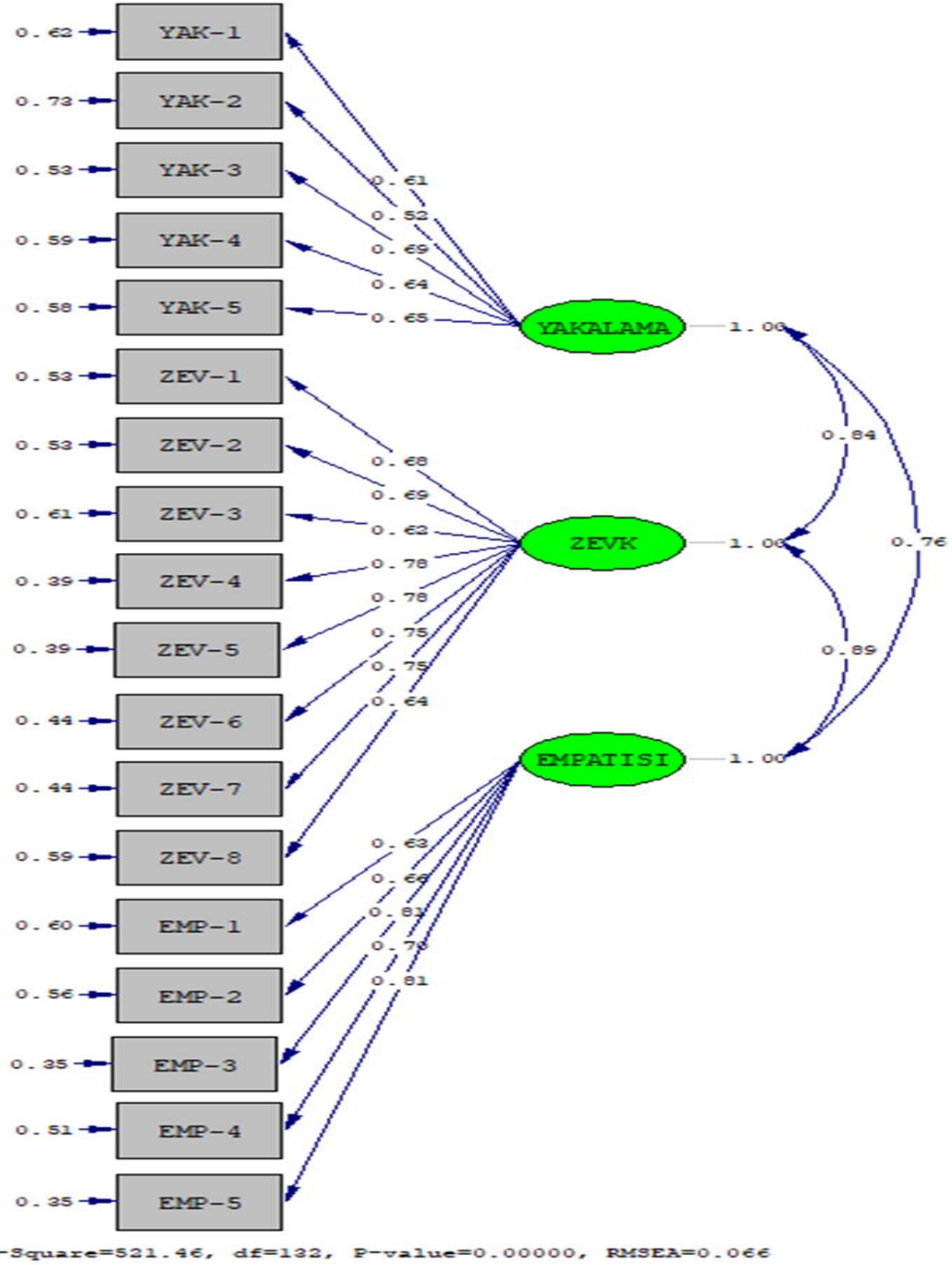
4.3.Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Araştırma kapsamında yer alan sadizm, narsizm, schadenfreude, takım kimliği ölçeklerine ilişkin, faktör yapısının doğrulanması ve modelin test edilmesi amacı ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Her bir ölçeğe ilişkin DFA sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiş ve sonuçlar ayrı ayrı yorumlanmıştır. Büyüköztürk, (2002)' e göre, Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair daha önce saptanan bir hipotezin test edilmesi söz konusudur. Doğrulayıcı faktör analizi, ölçülmek istenen yapı ya da kavrama ilişkin faktörler üretir. Analiz sonuçlarına göre maddeler araçtan çıkartılır, analiz tekrar edilir. Araca yeni madde eklenmesi gerekiyorsa madde eklenir ve yeniden veri toplanıp analiz tekrar edilir. Bu süreç, ölçülecek alanı ölçmede yeterli sayıda madde içeren uygun bir çözüme ulaşıncaya kadar devam eder. Bu süreçte faktör analizi, yapı geçerliliğine ilişkin “Bu testten elde edilen puanlar testin ölçtüğünü varsaydığı şeyi ölçüyor mu?” sorusuna cevap arar. Bu anlamda faktör analizi test/ölçek puanlarının yapı geçerliliğinin değerlendirilmesine önemli katkı sağlar. Schumacker ve Bayerlein, (2000)' e göre Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) (Confirmatory Factor Analysis: CFA), ölçme modellerinin geliştirilmesinde sık kullanılan ve önemli kolaylıklar sağlayan bir analiz yöntemidir.

4.4. Sadizm Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Sadizm ölçeğinin faktör yapısının doğrulanması ve ölçme modelinin test edilmesi amacıyla DFA uygulanmıştır. Sadizm ölçeği 3 örtük değişken ve toplam 20 gözlenen değişkenden oluşmakta iken faktör yükünün düşük olması ya da DFA fit değerlerini olumsuz etkilemesi gerekçesiyle, yakalama ve empati kurmama örtük değişkenlerinden toplamda 3 gözlenen değişken çıkarılmıştır. Bu araştırma kapsamında 3 faktöre ait (yakalama, zevk, empatisizlik) toplam 18 ifade doğrulayıcı faktör analizine dâhil edilmiştir. DFA sonucunda, örtük değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler ve gözlenen değişkenlerin standardize faktör yükleri ve hata varyansları Şekil 4.1.'de gösterilmektedir.

Şekil 4.1. ve Tablo 4.11.-4.12. Sadizm ölçeğine ilişkin DFA sonuçlarını göstermektedir.



Şekil 4.1. Ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin faktör yükleri ve hata varyansları

Tablo 4.11. Sadizm ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ile R^2 değerlerini göstermektedir. Sadizm ölçeği için uygulanan DFA sonucunda faktör

yükleri 0.52'nin üzerinde olup, Nunnally ve Bernstein (1994)'a göre kesim noktası olarak kabul edilen 0.40'ın üzerindedir.

Tablo 1'deki 3 faktörün yükleri anlamlı olarak kabul edilmektedir ve tüm faktör yüklerinin, kesim noktası olarak kabul edilen değerin oldukça üzerinde olduğu tabloda görülmektedir. Faktör yükleri tüm faktörler açısından değerlendirildiğinde 0.52 ile 0.81 arasında değişkenlik göstermektedir. Aynı faktör bazında ele alındığında, yakalama faktörü için değerler 0.52 ile 0.69 arasında; zevk alma faktörü için 0.62 ile 0.78 arasında; empati kurmama faktörü için 0.63 ile 0.81 arasında değişmektedir. Harrington'un, (2009) aktardığına göre, faktör yüklerinin 0.30'un altında olmaması istenir. 0.71 ve üzeri mükemmel, 0.63 çok iyi, 0.55 iyi, 0.45 güzel/kabul edilebilir ve 0.32 zayıftır. Ölçeğe ilişkin standart hata değerleri incelendiğinde ise tüm faktörler açısından en düşük ve en yüksek standart hata değerlerinin 0.35 ile 0.73 arasında değişmekle birlikte en yüksek standart hata değerinin (0,73) yakalama örtük değişkenine ait olan V2 gözlenen değişkende olduğu görülmektedir. Ayrıca her bir faktöre ilişkin R^2 değerleri incelendiğinde tüm faktörler için 0.27 ile 0.65 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuçlara ilişkin tüm t değerleri istatistiksel olarak ($p < 0.001$) anlamlı bulunmuştur. PATH diyagramı çizdirildikten sonra ilk iş olarak maddelerin t değerleri kontrol edilir. T değeri 1.96'yı aşarsa 0.05, 2.56'yı aşarsa 0.001 düzeyinde anlamlıdır. Anlamsız olanların ölçekten çıkarılması gerekir (Şimşek, 2007).

Sadizm ölçeğine ait uyum iyiliği indeksleri Tablo 2'de yer almaktadır. Sadizm ölçeğine uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde birçok araştırmacı tarafından dikkate alınan değerler; Ki-kare değeri (χ^2), serbestlik derecesi (df), hata kareler ortalamasının karekökü (RMSEA), uyum iyiliği indeksi (GFI), düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (AGFI), karşılaştırmalı uyum iyiliği indeksi (CFI), normlaştırılmış uyum iyiliği indeksi (NFI), normlaştırılmamış uyum iyiliği indeksi (NNFI), standartlaştırılmış hataların karekökü (SRMR) ve marjinal uyum iyiliği indeksi (IFI)'dir Argan ve Sever, 2010). Bu nedenle modelin uyum iyiliği için Ki-Kare (χ^2), df, RMSEA, SRMR, IFI, NFI, NNFI, CFI, GFI ve AGFI değerlerine bakılmıştır. Tablo 4.12.'de sadizm ölçeğinin DFA sonucunda uyum iyiliği indeksine ait değerler gösterilmektedir.

Munru, (2005)'e göre Ki-kare geleneksel olarak araştırma raporlarında sonucu en çok verilen uyum indeksidir. Ki-kare istatistiği evren kovaryans matrisi ile örneklem kovaryans matrisinin uyumuna bakar ve matrisler arasında fark olduğu anlamına geldiği

için test sonucunun anlamlı çıkması istenmeyen bir sonuçtur, yani χ^2 testinin anlamsız çıkması gerekir. Fakat χ^2 istatistiğine ait p değeri örneklem büyüklüğünden çok fazla etkilenir ve çok büyük örneklem olmadıkça modelin reddedildiği sonucunu verir. Yani uygulamada χ^2 değeri genelde anlamlı çıkar. Diğer uyum indeksleri örneklem büyüklüğünden daha az etkilenir. Bu nedenle bunun yerine χ^2 değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değer dikkate alınabilir (Schumacker ve Lomax, 2010).

Tablo 4.11. Sadizm ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ve R² değerleri

Faktör ve ifade (madde)	Std. Faktör Yüğü	Std. Hata	t değeri	R ²
<i>YAKALAMA</i>				
Kontrolün bende olduğunu bilmeleri için insanlarla dalga geçirim.	0.61	0.62	16.36	0.38
İnsanlar benden korktukları için istediklerimi yapıyorlar.	0.52	0.73	13.53	0.27
İnsanları itip kakmaktan asla bıkmam.	0.69	0.53	18.83	0.47
Kontrolü elime almak için birine zarar verebilirim.	0.64	0.59	17.22	0.41
Arkadaşlarımı yıldırarak kontrol ederim.	0.65	0.58	17.54	0.42
<i>ZEVK ALMA</i>				
Biriyle dalga geçtiğimde, üzüldüğünü görmek çok keyifli.	0.68	0.53	19.81	0.47
Başkalarına karşı kaba olmak heyecan verici olabilir.	0.69	0.53	19.86	0.47
Sinirlendiğimde, insanlara işkence etmek beni daha iyi hissettiriyor.	0.62	0.61	17.57	0.39
Etrafımdaki insanları zevk için incitirim.	0.78	0.39	23.89	0.61
Başkalarını küçük düşürmekten hoşlanırım.	0.78	0.39	23.78	0.61
Kendi arkadaşlarının önünde insanlarla dalga geçmekten zevk alırım.	0.75	0.44	22.30	0.56
Zevk almak için başkalarını rahatsız etmeyi düşünürüm.	0.75	0.44	22.50	0.56
Başkalarını kandırırım, çünkü hoşuma gidiyor.	0.64	0.59	18.10	0.41
<i>EMPATİ KURMAMA</i>				
Birini üzme için yalan söyleyebilirim.	0.63	0.60	17.70	0.40
Sonuçlarını düşünmeden başkalarından çalarım.	0.66	0.56	18.71	0.44
İnsanların kendilerini kötü hissetmelerini sağlamak beni iyi hissettiriyor.	0.81	0.35	24.56	0.65
Başkalarını küçük düşürmekte hızlıyım.	0.70	0.51	20.06	0.49
Pişmanlık duymaksızın başkalarına eziyet ederim.	0.81	0.35	24.54	0.65

Hu ve Bentler (1999)' e göre ki-kare (χ^2) genel model uyumunu değerlendirmek için geleneksel bir ölçüttür fakat örneklem hacmine duyarlıdır. Serbestlik derecesi ise ki-kare testinde önemli bir ölçüttür ve ki kareye oranı (χ^2 / df) uyum ölçütü olarak kullanılabilir. Bu uyum iyiliği değeri için kabul edilebilir bir fikir birliği olmamasıyla birlikte, muhafazakâr görüşe göre 3 ve altındaki değerler iyi uyum göstergesi olarak belirtilirken (Bagozzi ve Yi, 1988), yaygın görüşe göre de 5 ve altındaki değerler iyi uyum göstergesi olarak belirtilmiştir (Hu ve Bentler, 1998;

Kelloway, 1998; Kline, 1998, 2005; Gefen vd., 2000). Tablo 4.12.' de görüldüğü gibi, χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranı (sırasıyla $\chi^2 / df = 521.46 / 132 = 3.95$), Hu ve Bentler, (1998)'in de önerdiği 5 noktadan daha düşük bir değerle, iyi uyum göstergesi olarak belirtilebilir. Model uyum iyiliği sonuçlarının değerlendirilmesinde bakılan ikinci değer RMSEA değeridir. Eğer RMSEA değeri 0.10'dan büyükse modelin geçerli olmadığı, 0.08 ile 0.10 arasında ise modelin uyumunun iyi uyum gösterdiği şeklinde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada RMSEA (0.066) değeri, Browne ve Cudeck (1993)'ın belirttiği gibi iyi uyumu göstermektedir. Ayrıca SRMR değerinin 0.08'in altında değerler almasının da model uyumunun mükemmel olduğunu diğer bir göstergesi olduğunu ifade etmiştir. Tablo 4.12.'de görüldüğü üzere, diğer uyum iyiliği değerlerinden SRMR (0.039), IFI (0.98), NFI (0.97), NNFI (0.098) ve CFI (0.98) kabul edilebilir bir model uyumu ortaya koymaktadır (Hu ve Bentler, 1998; Hair vd., 1998; Brown ve Cudeck, 1993). Ayrıca, birçok görüşe göre GFI ve AGFI değerleri 0 ile 1 (zayıf uyum ile mükemmel uyum) arasında değişir ve genellikle 0.90'a yakın veya daha yüksek değerlerin iyi model uyumu gösterdiği kabul edilir (Hu ve Bentler, 1998; Hair vd., (1998); Brown ve Cudeck, (1993). Chiu ve Wang (2008)'e göre AGFI değerinin 0.80' nin üzerinde olması, Şekercioğlu (2009)'na göre ise 0.85'in üzerinde olması kabul edilebilir geçerliliktedir.

Tablo 4.12. DFA fit değerlerine ilişkin sonuçlar

Fit değerleri	Değer	Kabul Düzeyi	Referans
X^2 / df	3.95	< 5	Hu ve Bentler (1998); Kline, (1998), (2005); Gefen et al. (2000)
RMSEA	0.066	< 0.08	Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
SRMR	0.039	< 0.08	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998)
IFI	0.98	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
NFI	0.97	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
NNFI	0.098	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
CFI	0.98	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
GFI	0.92	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
AGFI	0.90	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)

Dolayısıyla bu çalışma kapsamında GFI (0.92) ve AGFI (0.90) değerlerinin, kabul edilebilir uyum indeksi içerisinde yer aldığı ifade edilebilir. Sonuç olarak ilgili

minimum kriterler, uyum indekslerine göre değerlendirildiğinde, hem verilere hem de teorik modele uyum iyiliğini gösterir ve modelin genel uyumu tatmin edicidir.

Tablo 4.13 Sadizm ölçeğine ait; yakalama, zevk, empati kurmama faktörlerine ilişkin korelasyon matrisi, aritmetik ortalama ve standart sapmaları göstermektedir. Tablo 4.13.'de görüldüğü üzere tüm faktörlerin birbirleri ile ilişkileri incelenmiş tüm faktörlerin korelasyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu (* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$) belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin 3 faktörün anlamlı kabul edilen faktörler arasındaki korelasyonların 0.58 ile 0.77 arasında değiştiği ve birbirleriyle pozitif yönlü ilişkileri olduğu görülmektedir. En düşük ilişki (0.58) yakalama ve empati kurmama faktörü arasında iken, en yüksek ilişki (0.77) ise zevk ve empati kurmama faktörü arasındadır. Bunun yanı sıra aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan değer 1.78 ile yakalama faktörü (SS;0.71) olduğu, en düşük değer ise 1.50 ile empati kurmama faktörü (SS; .70) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.13. Faktörlere ilişkin korelasyon matrisi ve aritmetik ortalamalar

Faktörler	1	2	3
Yakalama	1.00		
Zevk	0.68**	1.00	
Empati Kurmama	0.58**	0.77**	1.00
ORT	1.78	1.53	1.50
SS	0.71	0.69	0.70
** $p < 0.01$; 5 = Kes. Katılıyorum, 1 = Kes. Katılmıyorum; SS: Standart sapma			

Sadizm ölçeğine ilişkin her bir faktör için ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Tablo 4.14.'de sadizm ölçeğindeki ifadelerle ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Tablo 4.14. incelendiğinde; Sadizm ölçeğindeki ifadelerle ilişkin tanımlayıcı istatistiklere göre ortalama değerler tüm faktörler açısından değerlendirildiğinde 1.34 (SS;= 0.84) ile 1.97 (SS;=1.08) arasında değişkenlik göstermektedir. Aynı faktör bazında ele alındığında, yakalama alt boyunun en yüksek ortalamaya sahip ifadesi “Kontrolün bende olduğunu bilmeleri için insanlarla dalga geçerim.” 1.97 (S.S.= 1.08) ortalamaya, en düşük ortalamaya sahip ifadesi “İnsanları itip kakmaktan asla bıkmam.” 1.49 (S.S.= 0.089) ortalamaya sahiptir. Bu ifadelerle verilen yanıtlar doğrultusunda katılımcıların bu ifadelerle büyük oranda katılmadığını ifade etmek mümkündür. Zevk alma alt boyutu incelendiğinde en yüksek

ortalamaya sahip ifadesi “Başkalarını kandırırım, çünkü hoşuma gidiyor.” 1.69 (S.S.=0.08) ortalamaya sahiptir, Zevk alma alt boyutunun en düşük ortalamaya sahip ifadeleri ise “Biriyle dalga geçtiğimde, üzüldüğünü görmek çok keyifli.” 1.37 (S.S.=0.83), ve “Etrafımdaki insanları zevk için incitirim.” 1.37 (S.S.=0.81) ifadeleri en düşük ortalamaya sahiptir. Bu ifadelere verilen yanıtlar doğrultusunda katılımcıların büyük oranda katılmadığını ifade etmek mümkündür. Empati kurmama alt boyutu incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip ifadesi “Birini üzme için yalan söyleyebilirim.” 1.74 (S.S.= 1.06) ortalama sahiptir. Empati kurmama alt boyutunun en düşük ortalamaya sahip ifadesi “Sonuçlarını düşünmeden başkalarından çalarım.” 1.34 (S.S.=0.74) ifadesi en düşük ortalamaya sahiptir. Araştırmaya katılan katılımcıların sadizm ölçeğine ilişkin verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları göz önüne alındığında; 6 ifadenin standart sapmasının 1’den büyük olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.14. Sadizm ölçek ifadelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler (ortalama ve standart sapma)

Faktör ve ifade (madde)	ORT	SD
YAKALAMA		
Kontrolün bende olduğunu bilmeleri için insanlarla dalga geçerim.	1.97	1.08
İnsanlar benden korktukları için istediklerimi yapıyorlar.	1.81	0.93
İnsanları itip kakmaktan asla bıkmam.	1.49	0.89
Kontrolü elime almak için birine zarar verebilirim.	1.87	1.10
Arkadaşlarımı yıldırarak kontrol ederim.	1.76	1.00
ZEVK ALMA		
Biriyle dalga geçtiğimde, üzüldüğünü görmek çok keyifli.	1.37	0.83
Başkalarına karşı kaba olmak heyecan verici olabilir.	1.59	0.95
Sinirlendiğimde, insanlara işkence etmek beni daha iyi hissettiriyor.	1.63	1.04
Etrafımdaki insanları zevk için incitirim.	1.37	0.81
Başkalarını küçük düşürmekten hoşlanırım.	1.44	0.85
Kendi arkadaşlarının önünde insanlarla dalga geçmekten zevk alırım.	1.55	0.96
Zevk almak için başkalarını rahatsız etmeyi düşünürüm.	1.62	0.99
Başkalarını kandırırım, çünkü hoşuma gidiyor.	1.69	0.08
EMPATİ KURMAMA		
Birini üzme için yalan söyleyebilirim.	1.74	1.06
Sonuçlarını düşünmeden başkalarından çalarım.	1.34	0.74
İnsanların kendilerini kötü hissetmelerini sağlamak beni iyi hissettiriyor.	1.36	0.80
Başkalarını küçük düşürmekte hızlıyım.	1.69	1.09
Pişmanlık duymaksızın başkalarına eziyet ederim.	1.36	0.81

Sadizm ölçeğine ilişkin faktörlerin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Cronbach Alpha testi, yakınsak geçerlilik (Convergent Validity) için ve ayırma geçerliliği (discriminant) için 3 faktöre ait AVE (Average Variance Extracted=Ortalama Açıklanan Varyans) değerleri ve CR (kompozit güvenilirlik) değerleri Tablo 4.15.'de yer almaktadır. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda üç faktöre ayrılan 18 ifadenin toplam güvenilirliği (Cronbach alpha= α) 0.86 olarak bulunmuştur. Birinci faktöre ait α değeri (5 ifade) 0.75, ikinci faktöre ait α değeri (8 ifade) 0.88, üçüncü faktöre ait α değeri (5 ifade) 0.83 olarak Tablo 5.'de gösterilmiştir. Her bir faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı (Cronbach alpha= α) 0.75 ile 0.88 arasında değişmektedir. Nunnally ve Bernstein (1994) güvenilirlik katsayılarının 0.70'den büyük olması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca Kayış (2006)'a göre, Cronbach's Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeklerin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır:

- $0,00 \leq a < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq a < 0,60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
- $0,60 \leq a < 0,80$ ise ölçek güvenilirliği güvenilirdir.
- $0,80 \leq a < 1,00$ ise ölçek güvenilirliği yüksek derecededir

Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında Sadizm ölçeğine yönelik yapılan faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç faktörün güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.15. Sadizm ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik

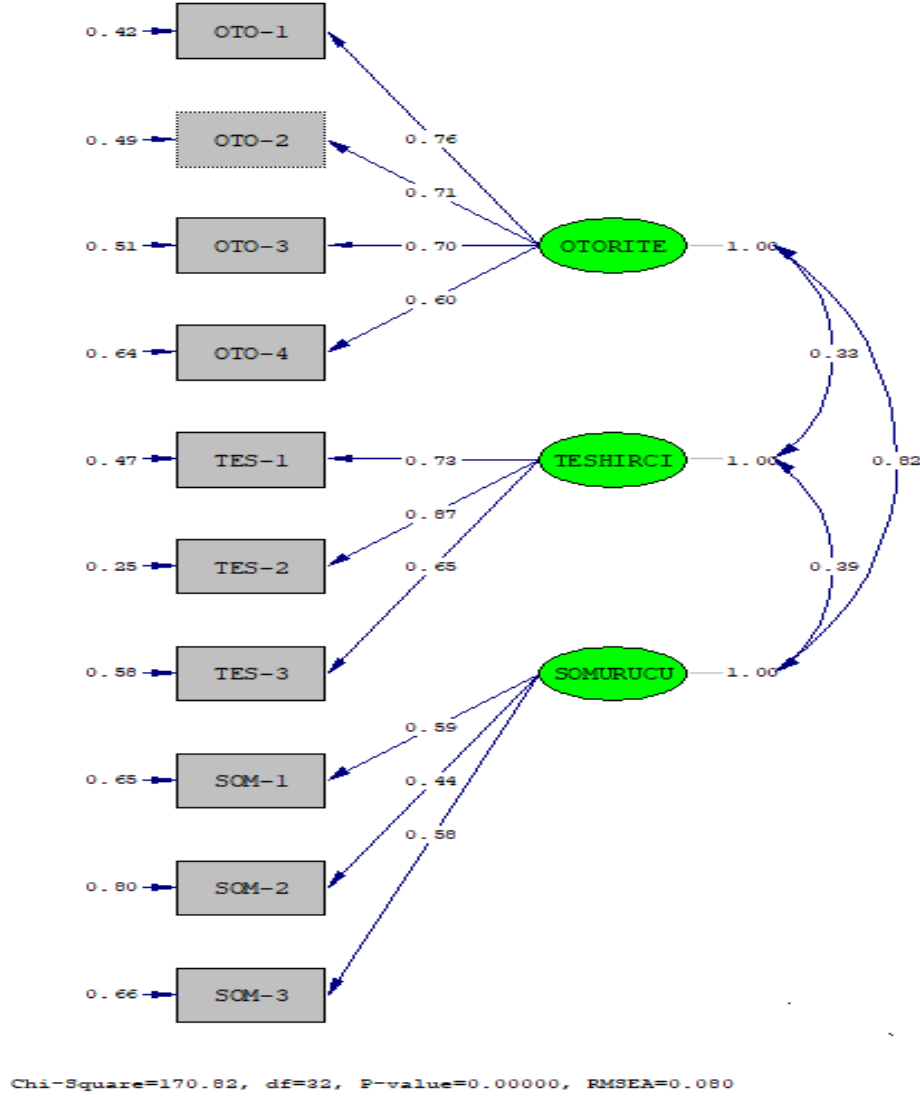
Faktör/Yapı	Alpha	CR	AVE
Yakalama	.75	.76	.39
Zevk	.88	.89	.51
Empati Kurmama	.83	.85	.53

4.5. Narsizm Ölçek Modeline İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Narsizm ölçeğinin faktör yapısının doğrulanması ve ölçme modelinin test edilmesi amacıyla DFA uygulanmıştır. Narsizm ölçeği 3 örtük değişken ve toplam 13 gözlenen değişkenden oluşmakta iken faktör yükünün düşük olması ya da DFA fit değerlerini olumsuz etkilemesi gerekçesiyle, teşhircilik ve sömürücülük örtük değişkenlerinden toplamda 3 gözlenen değişken çıkarılmıştır. Bu araştırma kapsamında 3 faktöre ait (otorite, teşhircilik, sömürücülük) toplam 10 ifade doğrulayıcı faktör

analizine dâhil edilmiştir. DFA sonucunda, örtük değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler ve gözlenen değişkenlerin standardize faktör yükleri ve hata varyansları Şekil 4.2’de gösterilmektedir.

Şekil 4.2 ve Tablo 4.16-4.17. Narsizm ölçeğine ilişkin DFA sonuçlarını göstermektedir.



Şekil 4.2. Ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin faktör yükleri ve hata varyansları

Tablo 4.16. Narsizm ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ile R^2 değerlerini göstermektedir. Narsizm ölçeği için uygulanan DFA sonucunda faktör yükleri 0.44’ın üzerinde olup, Nunnally ve Bernstein (1994)’a göre kesim noktası olarak kabul edilen 0.40’ın üzerindedir. Tablo 4.16’da ki 3 faktörün yükleri anlamlı olarak

kabul edilmektedir ve tüm faktör yüklerinin, kesim noktası olarak kabul edilen değerin oldukça üzerinde olduğu tabloda görülmektedir. Faktör yükleri tüm faktörler açısından değerlendirildiğinde 0.44 ile 0.87 arasında değişkenlik göstermektedir. Aynı faktör bazında ele alındığında, otorite faktörü için değerler 0.60 ile 0.76 arasında; teşhircilik faktörü için 0.65 ile 0.87 arasında; sömürücülük faktörü için 0.44 ile 0.59 arasında değişmektedir. Harrington'un (2009) aktardığına göre, faktör yüklerinin 0.30'un altında olmaması istenir. 0.71 ve üzeri mükemmel, 0.63 çok iyi, 0.55 iyi, 0.45 güzel/kabul edilebilir ve 0.32 zayıftır. Ölçeğe ilişkin standart hata değerleri incelendiğinde ise tüm faktörler açısından en düşük ve en yüksek standart hata değerlerinin 0.25 ile 0.80 arasında değişmekle birlikte en yüksek standart hata değerinin (0,80) sömürücülük örtük değişkenine ait olan V41 gözlenen değişkende olduğu görülmektedir. Ayrıca her bir faktöre ilişkin R^2 değerleri incelendiğinde tüm faktörler için 0.20 ile 0.75 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.16. Sadizm ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ve R^2 değerleri

Faktör ve ifade (madde)	Std. Faktör Yüğü	Std. Hata	t değeri	R^2
<i>OTORİTE</i>				
Diğer insanlar üzerinde otorite sahibi olmayı seviyorum.	0.76	0.42	21.21	0.58
Güç elde etmek için güçlü bir istek duyuyorum.	0.71	0.49	19.51	0.51
İnsanlar her zaman otoritemi kabul eder.	0.70	0.51	19.13	0.49
Ben doğuştan bir liderim.	0.60	0.64	15.61	0.36
<i>TEŞHİRCİLİK</i>				
Vücutumu göstermeyi severim.	0.73	0.47	19.27	0.53
Vücutuma bakmaktan hoşlanırım.	0.87	0.25	23.40	0.75
Aynada kendime bakmaktan hoşlanırım.	0.65	0.58	17.03	0.42
<i>SÖMÜRÜCÜLÜK</i>				
İnsanları manipüle etmeyi kolay buluyorum.	0.59	0.65	13.84	0.35
Bana saygı duyulması üzerine ısrar ediyorum.	0.44	0.80	10.19	0.20
Hak ettiğim her şeyi alana kadar asla tatmin olmam.	0.58	0.66	13.56	0.34

Sonuçlara ilişkin tüm t değerleri istatistiksel olarak ($p < 0.001$) anlamlı bulunmuştur. PATH diyagramı çizdirildikten sonra ilk iş olarak maddelerin t değerleri kontrol edilir. T değeri 1.96'yı aşarsa 0.05, 2.56'yı aşarsa 0.001 düzeyinde anlamlıdır. Anlamsız olanların ölçekten çıkarılması gerekir (Şimşek, 2007).

Narsizm ölçeğine ait uyum iyiliği indeksleri Tablo 4.17.'de yer almaktadır. Narsizm ölçeğine uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde birçok araştırmacı tarafından dikkate alınan değerler; Ki-kare değeri (χ^2), serbestlik derecesi (df), hata kareler ortalamasının karekökü (RMSEA), uyum iyiliği indeksi (GFI), düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (AGFI), karşılaştırmalı uyum iyiliği indeksi (CFI), normlaştırılmış uyum iyiliği indeksi (NFI), normlaştırılmamış uyum iyiliği indeksi (NNFI), standartlaştırılmış hataların karekökü (SRMR) ve marjinal uyum iyiliği indeksi (IFI)'dir. Bu nedenle modelin uyum iyiliği için Ki-Kare (χ^2), df, RMSEA, SRMR, IFI, NFI, NNFI, CFI, GFI ve AGFI değerlerine bakılmıştır. Tablo 2'de sadizm ölçeğinin DFA sonucunda uyum iyiliği indeksine ait değerler gösterilmektedir.

Munru, (2005)'e göre Ki-kare geleneksel olarak araştırma raporlarında sonucu en çok verilen uyum indeksidir. Ki-kare istatistiği evren kovaryans matrisi ile örneklem kovaryans matrisinin uyumuna bakar ve matrisler arasında fark olduğu anlamına geldiği için test sonucunun anlamlı çıkması istenmeyen bir sonuçtur, yani χ^2 testinin anlamsız çıkması gerekir. Fakat χ^2 istatistiğine ait p değeri örneklem büyüklüğünden çok fazla etkilenir ve çok büyük örneklem olmadıkça modelin reddedildiği sonucunu verir. Yani uygulamada χ^2 değeri genelde anlamlı çıkar. Diğer uyum indeksleri örneklem büyüklüğünden daha az etkilenir. Bu nedenle bunun yerine χ^2 değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değer dikkate alınabilir (Schumacker ve Lomax, 2010). Hu ve Bentler (1999)' e göre ki-kare (χ^2) genel model uyumunu değerlendirmek için geleneksel bir ölçüttür fakat örneklem hacmine duyarlıdır. Serbestlik derecesi ise ki-kare testinde önemli bir ölçüttür ve ki kareye oranı (χ^2 / df) uyum ölçütü olarak kullanılabilir. Bu uyum iyiliği değeri için kabul edilebilir bir fikir birliği olmamasıyla birlikte, muhafazakâr görüşe göre 3 ve altındaki değerler iyi uyum göstergesi olarak belirtilirken (Bagozzi ve Yi, 1988), yaygın görüşe göre de 5 ve altındaki değerler iyi uyum göstergesi olarak belirtilmiştir.(Hu ve Bentler, 1998; Kelloway, 1998; Kline, 1998, 2005; Gefen vd., 2000). Tablo 4.17.' de görüldüğü gibi, χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranı (sırasıyla $\chi^2 / df = 170.82 / 32 = 5.34$), Hu ve Bentler, (1998)'nin de önerdiği 5 noktasından daha düşük bir değerle, iyi uyum göstergesi olarak belirtilebilir. Model uyum iyiliği sonuçlarının değerlendirilmesinde bakılan ikinci değer RMSEA değeridir. Eğer RMSEA değeri 0.10'dan büyükse modelin geçerli olmadığı, 0.08 ile 0.10 arasında ise modelin uyumunun iyi uyum gösterdiği şeklinde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada RMSEA (0.080) değeri, Browne ve

Cudeck, (1993)'ın belirttiği gibi iyi uyumu göstermektedir. Ayrıca SRMR değerinin 0.08'in altında değerler almasının da model uyumunun mükemmel olduğunu diğer bir göstergesi olduğunu ifade etmiştir. Tablo 4.17.'de görüldüğü üzere, diğer uyum iyiliği değerlerinden SRMR (0.054), IFI (0.95), NFI (0.94), NNFI (0.093) ve CFI (0.95) kabul edilebilir bir model uyumu ortaya koymaktadır (Hu ve Bentler, 1998; Hair vd., 1998; Brown ve Cudeck, 1993). Ayrıca, birçok görüşe göre GFI ve AGFI değerleri 0 ile 1 (zayıf uyum ile mükemmel uyum) arasında değişir ve genellikle 0.90'a yakın veya daha yüksek değerlerin iyi model uyumu gösterdiği kabul edilir (Hu ve Bentler, 1998; Hair vd., 1998; Brown ve Cudeck, 1993; Hooper vd., 2008). Chiu ve Wang, (2008)'e göre AGFI değerinin 0.80' nin üzerinde olması, Şekercioğlu, (2009)'na göre ise 0.85'in üzerinde olması kabul edilebilir geçerliliktedir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında GFI (0.95) ve AGFI (0.92) değerlerinin, kabul edilebilir uyum indeksi içerisinde yer aldığı ifade edilebilir. Sonuç olarak ilgili minimum kriterler, uyum indekslerine göre değerlendirildiğinde, hem verilere hem de teorik modele uyum iyiliğini gösterir ve modelin genel uyumu tatmin edicidir.

Tablo 4.17. DFA fit değerlerine ilişkin sonuçlar

Fit değerleri	Değer	Kabul Düzeyi	Referans
X ² / df	5.34	< 5	Hu ve Bentler (1998); Kline, (1998), (2005); Gefen et al. (2000)
RMSEA	0.080	< 0.08	Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
SRMR	0.054	< 0.08	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998)
IFI	0.95	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
NFI	0.94	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
NNFI	0.093	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
CFI	0.95	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
GFI	0.95	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
AGFI	0.92	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)

Tablo 4.18. Narsizm ölçeğine ait; otorite, teşhircilik, sömürücülük faktörlerine ilişkin korelasyon matrisi, aritmetik ortalama ve standart sapmaları göstermektedir. Tablo 4.18.'de görüldüğü üzere tüm faktörlerin birbirleri ile ilişkileri incelenmiş tüm

faktörlerin korelasyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu (* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$) belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin 3 faktörün anlamlı kabul edilen faktörler arasındaki korelasyonların 0.28 ile 0.54 arasında değiştiği ve birbirleriyle pozitif yönlü ilişkileri olduğu görülmektedir.

En düşük ilişki (0.28) teşhircilik ve sömürücülük faktörü arasında iken, en yüksek ilişki (0.54) ise otorite ve sömürücülük faktörü arasındadır. Bunun yanı sıra aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan değer 3.10 ile otorite faktörü (SS;0.90) olduğu, en düşük değer ise 3.00 ile sömürücülük faktörü (SS; 1.01) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.18. Faktörlere ilişkin korelasyon matrisi ve aritmetik ortalamalar

Faktörler	1	2	3
Otorite	1.00		
Teşhircilik	0.30**	1.00	
Sömürücülük	0.54**	0.28**	1.00
ORT	3.10	3.00	3.05
SS	0.90	1.01	0.90
** p < 0.01; 5 = Kes. Katılıyorum, 1 = Kes. Katılmıyorum; SS: Standart Sapma			

Narsizm ölçeğine ilişkin her bir faktör için ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Tablo 4.19.'da Narsizm ölçeğindeki ifadelerle ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Tablo 4.19. incelendiğinde; Narsizm ölçeğindeki ifadelerle ilişkin tanımlayıcı istatistiklere göre ortalama değerler tüm faktörler açısından değerlendirildiğinde 2.53 (SS;= 1.21) ile 3.45 (SS;=1.25) arasında değişkenlik göstermektedir. Aynı ayrı faktör bazında ele alındığında, otorite alt boyunun en yüksek ortalamaya sahip ifadesi “Güç elde etmek için güçlü bir istek duyuyorum” 3.32 (S.S.= 1.24) ortalamaya, en düşük ortalamaya sahip ifadesi “İnsanlar her zaman otoritemi kabul eder.” 2.70 (S.S.= 0.97) ortalamaya sahiptir. Teşhircilik alt boyutu incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip ifadesi “Aynada kendime bakmaktan hoşlanırım.” 3.37 (S.S.=1.16) ortalamaya sahiptir, Teşhircilik alt boyutunun en düşük ortalamaya sahip ifadesi ise “Vücudumu göstermeyi severim.” 2.53 (S.S.=1.21) ifadeleri en düşük ortalamaya sahiptir. Sömürücülük alt boyutu incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip ifadesi “Hak ettiğim her şeyi alana kadar asla tatmin olmam.” 3.45 (S.S.= 1.25) ortalamaya sahiptir. Sömürücülük alt boyutunun en düşük ortalamaya sahip ifadesi

“Bana saygı duyulması üzerine ısrar ediyorum.” 2.84 (S.S.=1.24) ifadesi en düşük ortalamaya sahiptir.

Araştırmaya katılan katılımcıların narsizm ölçeğine ilişkin verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları göz önüne alındığında; 9 ifadenin standart sapmasının 1’den büyük olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.19. Narsizm ölçek ifadelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler (ortalama ve standart sapma)

Faktör ve ifade (madde)	ORT	SD
<i>OTORİTE</i>		
Diğer insanlar üzerinde otorite sahibi olmayı seviyorum.	3.30	1.21
Güç elde etmek için güçlü bir istek duyuyorum.	3.32	1.24
İnsanlar her zaman otoritemi kabul eder.	2.70	0.97
Ben doğuştan bir liderim.	3.09	1.19
<i>TEŞHİRCİLİK</i>		
Vücudumu göstermeyi severim.	2.53	1.21
Vücuduma bakmaktan hoşlanırım.	3.08	1.27
Aynada kendime bakmaktan hoşlanırım.	3.37	1.16
<i>SÖMÜRÜCÜLÜK</i>		
İnsanları manipüle etmeyi kolay buluyorum.	2.88	1.22
Bana saygı duyulması üzerine ısrar ediyorum.	2.84	1.24
Hak ettiğim her şeyi alana kadar asla tatmin olmam.	3.45	1.25

Narsizm ölçeğine ilişkin faktörlerin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Cronbach Alpha testi, yakınsak geçerlilik (Convergent Validity) için ve ayırma geçerliliği (discriminant) için 3 faktöre ait AVE (Average Variance Extracted=Ortalama Açıklanan Varyans) değerleri ve CR (kompozit güvenilirlik) değerleri Tablo 10’de yer almaktadır. Birinci faktöre ait α değeri (4 ifade) 0.78, ikinci faktöre ait α değeri (3 ifade) 0.78, üçüncü faktöre ait α değeri (3 ifade) 0.55 olarak Tablo 5.’de gösterilmiştir. Her bir faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı (Cronbach alpha= α) 0.55 ile 0.78 arasında değişmektedir. Nunnally ve Bernstein (1994) güvenilirlik katsayılarının 0.70’den büyük olması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca Kayış, (2006)’ya göre, Cronbach’s Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeklerin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır:

- $0,00 \leq a < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq a < 0,60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
- $0,60 \leq a < 0,80$ ise ölçek güvenilirliği güvenilirdir.
- $0,80 \leq a < 1,00$ ise ölçek güvenilirliği yüksek derecededir.

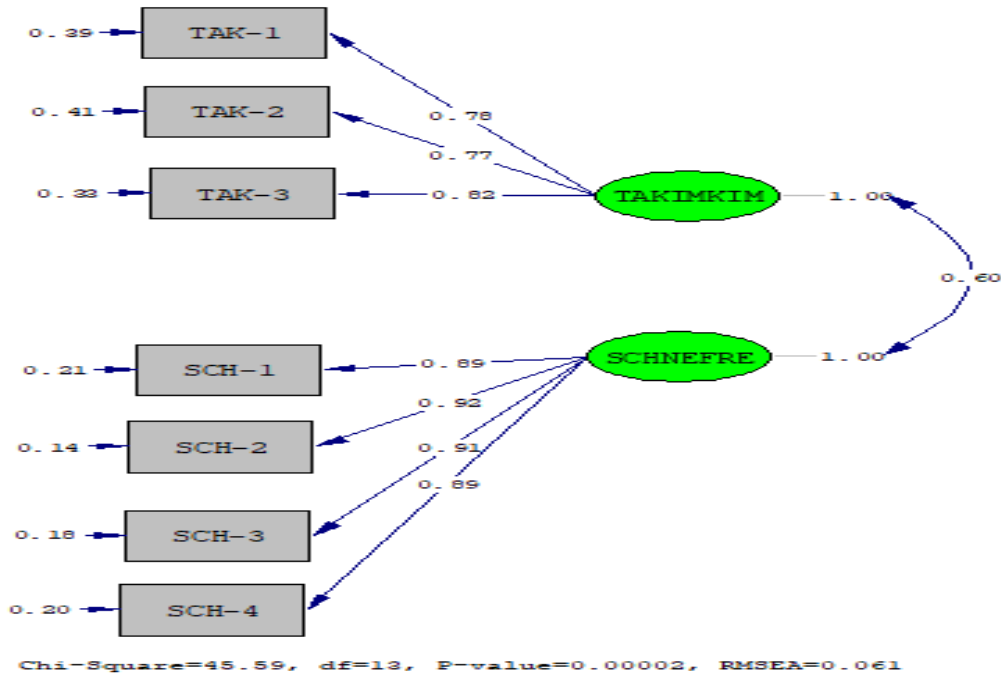
Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında Narsizm ölçeğine yönelik yapılan faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç faktörün güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.20. Narsizm ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik

Faktör/Yapı	Alpha	CR	AVE
Otorite	.78	.79	.48
Teşhircilik	.78	.80	.57
Sömürücülük	.55	.55	.29

4.6. Schadenfreude ve Takım Kimliği Ölçeklerine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeğinin faktör yapısının doğrulanması ve ölçme modelinin test edilmesi amacıyla DFA uygulanmıştır. Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeği 2 örtük değişken ve toplam 10 gözlenen değişkenden oluşmakta iken faktör yükünün düşük olması ya da DFA fit değerlerini olumsuz etkilemesi gerekçesiyle, takım kimliği ve schadenfreude örtük değişkenlerinden toplamda 3 gözlenen değişken çıkarılmıştır. Bu araştırma kapsamında 2 faktöre ait (takım kimliği ve schadenfreude) toplam 7 ifade doğrulayıcı faktör analizine dâhil edilmiştir. DFA sonucunda, örtük değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler ve gözlenen değişkenlerin standardize faktör yükleri ve hata varyansları Şekil 4.3.'de gösterilmektedir. Şekil 4.3 ve Tablo 4.21.-4.22. Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeğine ilişkin DFA sonuçlarını göstermektedir.



Şekil 4.3. Ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin faktör yükleri ve hata varyansları

Tablo 4.21. takım kimliği ve schadenfreude ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ile R² değerlerini göstermektedir. Takım kimliği ve schadenfreude ölçeği için uygulanan DFA sonucunda faktör yükleri 0.77'nin üzerinde olup, Nunnally ve Bernstein, (1994)'a göre kesim noktası olarak kabul edilen 0.40'ın üzerindedir. Tablo 1'deki 2 faktörün yükleri anlamlı olarak kabul edilmektedir ve tüm faktör yüklerinin, kesim noktası olarak kabul edilen değerin oldukça üzerinde olduğu tabloda görülmektedir. Faktör yükleri tüm faktörler açısından değerlendirildiğinde 0.77 ile 0.92 arasında değişkenlik göstermektedir. Aynı faktör bazında ele alındığında, takım kimliği faktörü için değerler 0.77 ile 0.82 arasında; schadenfreude faktörü için 0.89 ile 0.92 arasında değişmektedir. Harrington'un (2009) aktardığına göre, faktör yüklerinin 0.30'un altında olmaması istenir. 0.71 ve üzeri mükemmel, 0.63 çok iyi, 0.55 iyi, 0.45 güzel/kabul edilebilir ve 0.32 zayıftır. Ölçeğe ilişkin standart hata değerleri incelendiğinde ise tüm faktörler açısından en düşük ve en yüksek standart hata değerlerinin 0.14 ile 0.41 arasında değişmekle birlikte en yüksek standart hata değerinin (0,41) takım kimliği örtük değişkenine ait olan V23 gözlenen değişkende olduğu görülmektedir. Ayrıca her bir faktöre ilişkin R² değerleri incelendiğinde tüm faktörler için 0.61 ile 0.86 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuçlara ilişkin tüm t değerleri istatistiksel olarak (p < 0.001) anlamlı bulunmuştur. PATH diyagramı çizdirildikten sonra ilk iş olarak maddelerin t değerleri kontrol edilir. T değeri 1.96'yı aşarsa 0.05, 2.56'yı aşarsa 0.001 düzeyinde anlamlıdır. Anlamsız olanların ölçekten çıkarılması gerekir (Şimşek, 2007).

Tablo 4.21. Takım kimliği ve Schadenfreude ölçeğine ilişkin faktör yükleri, standart hataları, t değerleri ve R² değerleri

Faktör ve ifade (madde)	Std. Faktör Yüğü	Std. Hata	t değeri	R ²
<i>TAKIM KİMLİĞİ</i>				
Diğer insanlar beni desteklediğim takımın büyük bir taraftarı olarak görüyor.	0.78	0.29	22.46	0.61
Desteklediğim takımın logo veya renklerini taşıyan kıyafetleri sıklıkla giyerim.	0.77	0.41	21.87	0.59
Desteklediğim takımı medyadan takip ederim.	0.82	0.33	23.94	0.67
<i>SCHADENFREUDE</i>				
Nefret ettiğim takımın kötü performansı beni mutlu eder.	0.89	0.21	29.46	0.79
Nefret ettiğim takım kaybedince müthiş bir zevk alırım.	0.92	0.14	31.50	0.86
Nefret ettiğim takımın oyuncusu kırmızı kart gördüğünde keyif alırım.	0.91	0.18	30.42	0.82
Nefret ettiğim takım gol yediğinde keyif alırım.	0.89	0.20	29.65	0.80

Takım kimliği ve schadenfreude ölçeğine ait uyum iyiliği indeksleri Tablo 4.22.'de yer almaktadır. Takım kimliği ve schadenfreude ölçeğine uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde birçok araştırmacı tarafından dikkate alınan değerler; Ki-kare değeri (χ^2), serbestlik derecesi (df), hata kareler ortalamasının karekökü (RMSEA), uyum iyiliği indeksi (GFI), düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (AGFI), karşılaştırmalı uyum iyiliği indeksi (CFI), normlaştırılmış uyum iyiliği indeksi (NFI), normlaştırılmamış uyum iyiliği indeksi (NNFI), standartlaştırılmış hataların karekökü (SRMR) ve marjinal uyum iyiliği indeksi (IFI)'dir Argan ve Sever, 2010). Bu nedenle modelin uyum iyiliği için Ki-Kare (χ^2), df, RMSEA, SRMR, IFI, NFI, NNFI, CFI, GFI ve AGFI değerlerine bakılmıştır. Tablo 12'de takım kimliği ve schadenfreude ölçeğinin DFA sonucunda uyum iyiliği indeksine ait değerler gösterilmektedir.

Munru, (2005)'e göre Ki-kare geleneksel olarak araştırma raporlarında sonucu en çok verilen uyum indeksidir. Ki-kare istatistiği evren kovaryans matrisi ile örneklem kovaryans matrisinin uyumuna bakar ve matrisler arasında fark olduğu anlamına geldiği için test sonucunun anlamlı çıkması istenmeyen bir sonuçtur, yani χ^2 testinin anlamsız çıkması gerekir. Fakat χ^2 istatistiğine ait p değeri örneklem büyüklüğünden çok fazla etkilenir ve çok büyük örneklem olmadıkça modelin reddedildiği sonucunu verir. Yani uygulamada χ^2 değeri genelde anlamlı çıkar. Diğer uyum indeksleri örneklem büyüklüğünden daha az etkilenir. Bu nedenle bunun yerine χ^2 değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değer dikkate alınabilir (Schumacker ve Lomax 2010). Hu ve Bentler (1999)' e göre ki-kare (χ^2) genel model uyumunu değerlendirmek için geleneksel bir ölçüttür fakat örneklem hacmine duyarlıdır. Serbestlik derecesi ise ki-kare testinde önemli bir ölçüttür ve ki kareye oranı (χ^2 / df) uyum ölçütü olarak kullanılabilir. Bu uyum iyiliği değeri için kabul edilebilir bir fikir birliği olmamasıyla birlikte, muhafazakâr görüşe göre 3 ve altındaki değerler iyi uyum göstergesi olarak belirtilirken (Bagozzi ve Yi, 1988), yaygın görüşe göre de 5 ve altındaki değerler iyi uyum göstergesi olarak belirtilmiştir.(Hu ve Bentler, 1998; Kelloway, 1998; Kline, 1998, 2005; Gefen vd., 2000). Tablo 4.22.'de görüldüğü gibi, χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranı (sırasıyla $\chi^2 / df = 45.59. / 13 = 3.51$), Hu ve Bentler, (1998)'nin de önerdiği 5 noktasından daha düşük bir değerle, iyi uyum göstergesi olarak belirtilebilir. Model uyum iyiliği sonuçlarının değerlendirilmesinde bakılan ikinci değer RMSEA değeridir. Eğer RMSEA değeri 0.10'dan büyükse modelin

geçerli olmadığı, 0.08 ile 0.10 arasında ise modelin uyumunun iyi uyum gösterdiği şeklinde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada RMSEA (0.061) değeri, Browne ve Cudeck (1993)'ın belirttiği gibi iyi uyumu göstermektedir. Ayrıca SRMR değerinin 0.08'in altında değerler almasının da model uyumunun mükemmel olduğunu diğer bir göstergesi olduğunu ifade etmiştir. Tablo 4.22.'de görüldüğü üzere, diğer uyum iyiliği değerlerinden SRMR (0.031), IFI (0.99), NFI (0.99), NNFI (0.99) ve CFI (0.99) kabul edilebilir bir model uyumu ortaya koymaktadır (Hu ve Bentler, 1998; Hair vd., 1998; Brown ve Cudeck, 1993). Ayrıca, birçok görüşe göre GFI ve AGFI değerleri 0 ile 1 (zayıf uyum ile mükemmel uyum) arasında değişir ve genellikle 0.90'a yakın veya daha yüksek değerlerin iyi model uyumu gösterdiği kabul edilir (Hu ve Bentler, 1998; Hair vd., 1998; Brown ve Cudeck, 1993; Hooper vd., 2008). Chiu ve Wang (2008)'e göre AGFI değerinin 0.80' nin üzerinde olması, Şekercioğlu (2009)'na göre ise 0.85'in üzerinde olması kabul edilebilir geçerliliktedir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında GFI (0.98) ve AGFI (0.96) değerlerinin, kabul edilebilir uyum indeksi içerisinde yer aldığı ifade edilebilir. Sonuç olarak ilgili minimum kriterler, uyum indekslerine göre değerlendirildiğinde, hem verilere hem de teorik modele uyum iyiliğini gösterir ve modelin genel uyumu tatmin edicidir.

Tablo 4.22. DFA fit değerlerine ilişkin sonuçlar

Fit değerleri	Değer	Kabul Düzeyi	Referans
X ² / df	3.51	< 5	Hu ve Bentler (1998); Kline, (1998), (2005); Gefen et al. (2000)
RMSEA	0.061	< 0.08	Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
SRMR	0.031	< 0.08	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998)
IFI	0.99	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck
NFI	0.99	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck
NNFI	0.099	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck
CFI	0.99	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck
GFI	0.98	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck
AGFI	0.96	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck

Tablo 4.23. Takım kimliği ve schadenfreude faktörlerine ilişkin korelasyon matrisi, aritmetik ortalama ve standart sapmaları göstermektedir. Tablo 13'de görüldüğü üzere tüm faktörlerin birbirleri ile ilişkileri incelenmiş tüm faktörlerin korelasyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu (*p < 0.01; **p < 0.01) belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin 2 faktörün anlamlı kabul edilen faktörler arasındaki korelasyonların 0.53 olduğu ve birbirleriyle pozitif yönlü ilişkileri olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan değer 3.17 ile schadenfreude (SS;1.34) olduğu, en düşük değer ise 2.63 ile takım kimliği faktörü (SS; 1.14) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.23. Faktörlere ilişkin korelasyon matrisi ve aritmetik ortalamalar

Faktörler	1	2
Takım Kimliği	1.00	
Schadenfreude	.53**	1.00
ORT	2.63	3.17
SS	1.14	1.34
* p < 0.01; **p 0.01; 5 = Kes. Katılıyorum, 1 = Kes. Katılmıyorum; SS: Standart Sapma		

Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeğine ilişkin her bir faktör için ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Tablo 4.24.'de takım Kimliği ve schadenfreude ölçeğindeki ifadelerle ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Tablo 4.24. incelendiğinde; Takım Kimliği ve schadenfreude ölçeğindeki ifadelerle ilişkin tanımlayıcı istatistiklere göre ortalama değerler tüm faktörler açısından değerlendirildiğinde 2.32 (SS;= 1.20) ile 3.39 (SS;=1.45) arasında değişkenlik göstermektedir. Aynı faktör bazında ele alındığında, takım kimliği alt boyutunun en yüksek ortalamaya sahip ifadesi “Desteklediğim takımı medyadan takip ederim.” 3.18 (S.S.= 1.52) ortalamaya, en düşük ortalamaya sahip ifadesi “Desteklediğim takımın logo veya renklerini taşıyan kıyafetleri sıklıkla giyerim.” 2.32 (S.S.= 1.20) ortalamaya sahiptir. Schadenfreude boyutu incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip ifade “Nefret ettiğim takım gol yediğinde keyif alırım.” 3.39 (S.S=1.45) ortalamaya sahiptir. Araştırmaya katılan katılımcıların takım kimliği ve schadenfreude ölçeğine ilişkin verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları göz önüne alındığında; 7 ifadenin standart sapmasının 1’den büyük olduğu saptanmıştır.

Takım kimliği ve schadenfreude ölçeğine ilişkin faktörlerin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Cronbach Alpha testi, yakınsak geçerlilik (Convergent Validity) için ve ayrışma geçerliliği (discriminant) için 2 faktöre ait AVE

(Average Variance Extracted=Ortalama Açıklanan Varyans) değerleri ve CR (kompozit güvenilirlik) değerleri Tablo 4.24.'de yer almaktadır.

Tablo 4.24. *Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçek ifadelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler (ortalama ve standart sapma)*

Faktör ve ifade (madde)	ORT	SD
<i>TAKIM KİMLİĞİ</i>		
Diğer insanlar beni desteklediğim takımın büyük bir taraftarı olarak görüyor.	2.40	1.26
Desteklediğim takımın logo veya renklerini taşıyan kıyafetleri sıklıkla giyerim.	2.32	1.20
Desteklediğim takımı medyadan takip ederim.	3.18	1.52
<i>SCHADENFREUDE</i>		
Nefret ettiğim takımın kötü performansı beni mutlu eder.	3.12	1.46
Nefret ettiğim takım kaybedince müthiş bir zevk alırım.	3.06	1.44
Nefret ettiğim takımın oyuncusu kırmızı kart gördüğünde keyif alırım.	3.13	1.44
Nefret ettiğim takım gol yediğinde keyif alırım.	3.39	1.45

Birinci faktöre ait α değeri (3 ifade) 0.82, ikinci faktöre ait α değeri (4 ifade) 0.95, olarak Tablo 4.25.'de gösterilmiştir. Her bir faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı (Cronbach alpha= α) 0.82 ile 0.95 arasında değişmektedir. Nunnally ve Bernstein, (1994) güvenilirlik katsayılarının 0.70'den büyük olması gerektiğini savunmuştur.

Ayrıca Kayış (2006)'ya göre, Cronbach's Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeklerin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır:

- $0,00 \leq a < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq a < 0,60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
- $0,60 \leq a < 0,80$ ise ölçek güvenilirliği güvenilirdir.
- $0,80 \leq a < 1,00$ ise ölçek güvenilirliği yüksek derecededir.

Tablo 4.25. *Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik*

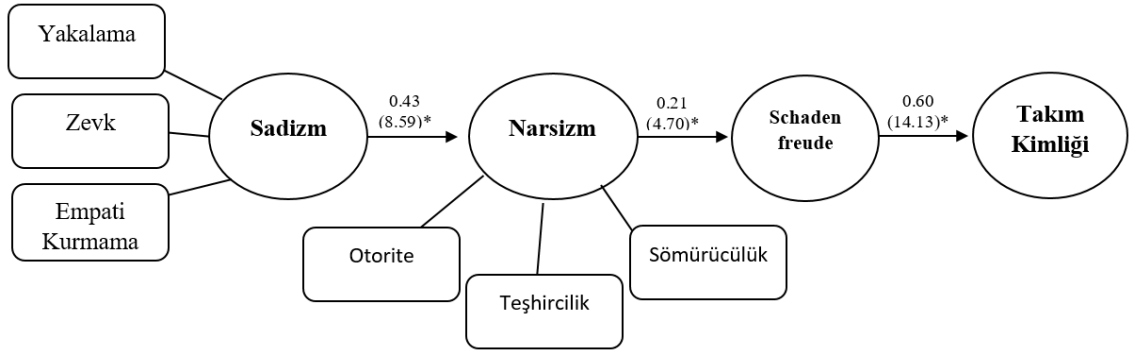
Faktör/Yapı	Alpha	CR	AVE
<i>TAKIM KİMLİĞİ</i>	.82	.83	.63
<i>SCHADENFREUDE</i>	.95	.95	.82

Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında takım kimliği ve schadenfreude ölçeğine yönelik yapılan faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç faktörün güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

4.7. Değişkenler Arası İlişkilere Yönelik Yapısal Eşitlik Modeli

Araştırma modelinde yer alan hipotezleri sınamak ve modeli doğrulamak için Yapısal Eşitlik Modellemesinden (YEM) yararlanılmıştır. YEM'in temel amacı, belirlenmiş olan ilişkilerin araştırmanın verileri tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemektir (Şimşek, 2007). Yapısal eşitlik modellemesi yapılacak araştırmanın örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak tam bir görüş birliği olmamakla birlikte araştırmada yer alan gözlenen değişken sayısının 10 katı kadar olması gerektiği belirtilmiştir. Bu oranın 5 kat altına düşmediği örneklem büyüklükleri yeterli kabul edilmektedir (Kline, 1994). 683 geçerli anket sayısına ulaştığımız araştırmamız 10 kat şartını sağladığından YEM uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında yer alan ölçeklere ilişkin, ölçüm modelinin doğrulanmasının ardından, araştırma hipotezlerini test etmeye yönelik her bir ölçeğe ilişkin tüm faktörler ve ifadeler analize tabi tutularak, yapısal model oluşturulmuştur. Şekil 4.4.'de görüldüğü üzere oluşturulan modelde bütün yapılar tek faktörlü yapılarda toplanarak Sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği arasındaki ilişkiler test edilmiştir.



Chi-Square=1459.01, df=551, P-value=0.00000, RMSEA=0.049
() * t değeri

Şekil 4.4. Yapısal Eşitlik Modeli

Araştırmanın hipotezlerini sınamak için yapılan YEM sonucu ortaya çıkan yol diyagramında yer alan değerler incelendiğinde; Sadizm ile narsizm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öyleki, H1 hipotezi kabul edilmiştir. Ayrıca narsizm ile schadenfreude arasında da anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Buna göre H2 hipotezi de kabul edilmiştir. Son olarak YEM sonucu ortaya çıkan değerler incelendiğinde schadenfreude ile takım kimliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda yapısal modele ait uyum iyiliği değerleri Tablo 4.26.'da yer almaktadır. Modelin uyum iyiliği için, χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranı sırasıyla (χ^2 / df) $1459.01 / 551 = 2.64$ olarak hesaplanmış ve bu değer daha önce de ifade edildiği üzere iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca RMSEA (0.04), SRMR (0.5), IFI (0.97), NFI (0.96), NNFI (0.97), CFI (0.97) uyum iyiliği değerlerinin, mükemmel model uyumu olarak kabul edilen kriterlere uygunluğu tespit edilmiştir (Brown ve Cudeck, 1993; Hair vd., 1998; Hu ve Bentler, 1998).

Ayrıca GFI (0.89) ve AGFI (0.88) değeri de Chiu ve Wang (2008) göre kabul düzeyi olarak görülen 0.80'nin üzerinde uyum indeksi vermesi sebebiyle kabul edilebilir düzey olarak ifade edilmesi mümkündür. Sonuç olarak modele ait uyum indeksleri genel olarak incelendiğinde, ilgili minimum kriterlerin yeterli derecede sağlandığı ve modelin genel uyumunun kabul edilebilir olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4.26. Yapısal eşitlik modeli fit değerlerine ilişkin sonuçlar

Fit değerleri	Değer	Kabul	Referans
X^2 / df	2.64	< 5	Hu ve Bentler (1998); Kline, (1998), (2005); Gefen et al. (2000)
RMSEA	0.04	< 0.08	Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
SRMR	0.5	< 0.08	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998)
IFI	0.97	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve Cudeck (1993)
NFI	0.96	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve
NNFI	0.97	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve
CFI	0.97	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve
GFI	0.89	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve
AGFI	0.88	> 0.90	Hair et al. (1998); Hu ve Bentler (1998); Brown ve

Araştırma kapsamında yapılan analizler neticesinde ortaya konulan hipotezler arasındaki doğrudan ilişkilerin sonuçlarına yönelik değerler Tablo 4.27.'de sunulmuştur. Tabloda da görüldüğü üzere hipotezler arasındaki ilişkilerin tamamı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve kabul edilmiştir.

Tablo 4.27. Önerilen modelin hipotezlerine ait sonuçlar

Hipotezler	Doğrudan İlişkiler	Std. Faktör	T Değeri	Sonuçlar
H ₁	Sadizm → Narsizm	0.43	8.59	Kabul edildi
H ₂	Narsizm → Schadenfreude	0.21	4.70	Kabul edildi
H ₃	Schadenfreude → Takım Kimliği	0.60	14.13	Kabul edildi
p<0.01; t>2.56				

Bu bilgiler doğrultusunda en yüksek ilişkinin schadenfreude ile takım kimliği faktörleri arasında ($\beta=0.60$; $t=14.13$) olduğu görülmekle birlikte, sadizm ile narsizm faktörleri arasında ($\beta=0.43$; $t=8.59$), narsizm ile schadenfreude faktörleri arasında ($\beta=0.21$; $t=4.70$) ile yüksek sayılabilecek ilişkilere işaret eden, istatistiksel olarak ($p<0,01$; $t>2.56$) güçlü anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

4.8. Sadizmi Oluşturan Faktörlerin Demografik Özelliklere, Müsabaka İzleme Davranışına Göre Farklılaşma Durumları

Sadizm ölçeğinin müsabaka izleme davranışlarında katılımcıların, stadyumda müsabaka izleme, deplasmanda müsabaka izleme, takımı medya aracılığı ile takip etme, taraftarı olduğu takım, yaş, cinsiyet, medenini durum, gelir ve meslek gibi demografik değişkenlere göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya koyma amacı ile T-testi ve ANOVA analizi uygulanmıştır. Bununla beraber ANOVA analizinde anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile de Post-Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

4.8.1. Sadizmi oluşturan faktörlerin stadyumda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu

Sadizm ölçeği faktörlerinin bir sezonda stadyumda maç izleme sürelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.28.'de sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre yakalama faktörü açısından anlamlı fark olmasına rağmen alt gruplar arasında ortalamalar birbirine çok yakın olduğu için alt gruplar arasında hiçbir

anlamli fark bulunamamıştır, zevk, empati kurmama faktörlerinde taraftarların bir sezonda stadyumda izledikleri maç sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($p<0.05$; $p<0.01$) belirlenmiştir.

Tablo 4.28. *Sadizm Ölçeği Faktörlerinin Stadyumda Maç İzleme Davranışına Göre Farklılaşma Durumu*

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Yakalama	Hiç	495	1.80	0.72	2.45*	
	3 maç veya daha az	120	1.70	0.58		
	4-7 maç	37	1.90	0.84		
	8-12 maç	15	2.07	1.04		
	12 maç veya daha fazla	16	1.40	0.48		
Zevk	Hiç	495	1.54	0.70	2.91*	4-5
	3 maç veya daha az	120	1.45	0.54		
	4-7 maç	37	1.70	0.92		
	8-12 maç	15	1.93	0.93		
	12 maç veya daha fazla	16	1.23	0.45		
Empati Kurmama	Hiç	495	1.49	0.67	3.98**	2-4 4-5
	3 maç veya daha az	120	1.44	0.61		
	4-7 maç	37	1.75	1.02		
	8-12 maç	15	1.96	1.09		
	12 maç veya daha fazla	16	1.50	0.48		
* $p<0.05$; ** $p<0.01$ (Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)						

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre yakalama faktörü için, alt gruplar arasında anlamlı fark yoktur. Katılımcıların bir sezonda stadyumda izledikleri maç sürelerine ilişkin ortalamalar incelendiğinde, bir sezonda 8-12 maç izleyenlerin diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yakalama faktörü için bir sezonda 12 veya daha fazla maç izleyenlerin en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde zevk faktörü için yapılan Tukey testi sonucuna göre, bir sezonda stadyumda 8-12 maç izleyenler ile 12 veya daha fazla maç izleyenler arasında istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Zevk faktörüne ait ortalamalar incelendiğinde, 8-12 maç izleyenlerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya sahip grup ise 3 veya daha az maç izleyenlerin olduğu görülmektedir.

Son olarak da empati kurmama faktörü için incelenen Tukey testi sonucuna göre, bir sezonda stadyumda 3 veya daha az maç izleyenler ile 8-12 maç izleyenler arasında istatistiksel olarak $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Aynı şekilde 8-12 maç izleyenler ile 12 veya daha fazla maç izleyenler arasında istatistiksel olarak $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Empati kurmama faktörü ele alındığında 8-12 maç izleyenlerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. 3 veya daha az maç izleyenlerin ise gruplar arasında en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

4.8.2. Sadizmi oluşturan faktörlerin cinsiyete göre farklılaşma durumu

Sadizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile T-testi uygulanmış olup, uygulanan t-testi sonuçları Tablo 4.29.'da sunulmuştur. Uygulanan t-testi analizi sonuçlarına göre, yakalama faktöründe müsabaka izleme davranışlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Zevk ve empati kurmama faktörlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Yakalama faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, müsabaka izleme davranışlarında cinsiyete göre $p<0,05$ düzeyinde ters yönlü anlamlı farklılık göstermiştir. Bu doğrultuda müsabaka izleme davranışlarında erkeklerin yakalama faktörü düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Benzer şekilde zevk faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, müsabaka izleme davranışlarında cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır. Zevk faktöründe en yüksek ortalamaya erkeklerin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.29. Sadizm ölçeği faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	T Değeri
Yakalama	Kadın	78	1.61	0.63	-2.23*
	Erkek	605	1.80	0.72	
Zevk	Kadın	78	1.41	0.57	-1.670
	Erkek	605	1.55	0.71	
Empati Kurmama	Kadın	78	1.47	0.57	-0.41
	Erkek	605	1.50	0.71	

Son olarak empati kurmama faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, müsabaka izleme davranışlarında cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır. Empati kurmama faktöründe en yüksek ortalamaya erkeklerin sahip olduğu görülmektedir.

4.8.3. Sadizm oluşturan faktörlerin yaşa göre farklılaşma durumu

Sadizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında yaşa göre istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.30'da sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre yakalama, zevk, empati kurmama faktörlerinde taraftarların müsabaka izleme davranışlarında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($p<0.05$; $p<0.01$) belirlenmiştir.

Tablo 4.30. Sadizm Ölçeği Faktörlerinin Taraftarların Müsabaka İzleme Davranışlarında Yaşa Göre Farklılaşma Durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Yakalama	20 yaş ve altı	384	1.85	0.71	3.80*	1-4
	21-25 yaş	195	1.74	0.73		
	26-30 yaş	62	1.69	0.79		
	31 yaş ve üstü	42	1.50	0.43		
Zevk	20 yaş ve altı	384	1.60	0.70	4.48**	1-4
	21-25 yaş	195	1.50	0.72		
	26-30 yaş	62	1.42	0.67		
	31 yaş ve üstü	42	1.25	0.39		
Empati Kurmama	20 yaş ve altı	384	1.57	0.74	3.78*	1-4
	21-25 yaş	195	1.43	0.67		
	26-30 yaş	62	1.41	0.63		
	31 yaş ve üstü	42	1.27	0.46		
* $p<0.05$; ** $p<0.01$ (Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)						

Uygulanan ANOVA analizi sonucu bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre, yakalama faktörü için, 20 yaş ve altı yaş grubu ile 31 yaş ve üstü yaş grubu arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Yaş gruplarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, 20 yaş ve altı yaş grubunun 31 yaş ve üstü yaş grubuna göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yakalama faktörü için en yüksek ortalama 20 yaş ve altı yaş grubuna aitken, en düşük ortalama 31

yaş ve üstü yaş grubuna aittir. Tablo 4.30.'da görüldüğü gibi taraftarların yaşları yükseldikçe grup ortalamaları düşmektedir.

Zevk faktörü için uygulanan Tukey testi sonucuna göre, zevk faktörü için, 20 yaş ve altı yaş grubu ile 31 yaş ve üstü yaş grubu arasında $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Yaş gruplarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, 20 yaş ve altı yaş grubunun 31 yaş ve üstü yaş grubuna göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Zevk faktörü için en yüksek ortalama 20 yaş ve altı yaş grubuna aitken, en düşük ortalama 31 yaş ve üstü yaş grubuna aittir. Tablo 4.30.'da görüldüğü gibi taraftarların yaşları yükseldikçe grup ortalamaları düşmektedir.

Yapılan Tukey testi sonucuna göre, empati kurmama faktörü için, 20 yaş ve altı yaş grubu ile 31 yaş ve üstü yaş grubu arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Yaş gruplarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, 20 yaş ve altı yaş grubunun 31 yaş ve üstü yaş grubuna göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yakalama faktörü için en yüksek ortalama 20 yaş ve altı yaş grubuna aitken, en düşük ortalama 31 yaş ve üstü yaş grubuna aittir. Tablo 4.30.'da görüldüğü gibi taraftarların yaşları yükseldikçe grup ortalamaları düşmektedir.

4.8.4. Sadizmi oluşturan faktörlerin eğitim seviyesine göre farklılaşma durumu

Sadizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında eğitim durumuna göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.31.'de sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, yakalama ve zevk faktörlerinde eğitim durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Empati kurmama faktöründe eğitim durumuna göre istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Eğitim durumu gruplarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, lise ve daha düşük eğitim durumuna sahip grubun diğer gruplara göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.31. Sadizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında eğitim seviyesine göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Yakalama	Lise veya daha düşük	278	1.84	0.72	1.68	
	Üniversite	380	1.75	0.71		
	Lisansüstü	25	1.68	0.72		
Zevk	Lise veya daha düşük	278	1.60	0.72	1.88	
	Üniversite	380	1.49	0.78		
	Lisansüstü	25	1.50	0.66		
Empati Kurmama	Lise veya daha düşük	278	1.59	0.77	4.22*	1-2
	Üniversite	380	1.44	0.65		
	Lisansüstü	25	1.40	0.49		

*p<0.05; **p<0.01
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre yakalama faktörü için anlamlı fark yoktur. Katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, lise veya daha düşük eğitim durumu olan katılımcıların diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yakalama faktörü için lisansüstü eğitim durumu olan katılımcıların en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Tablo 4.31. incelendiğinde gruplara ait ortalama ve standart sapma değerlerinin birbirine çok yakın olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılıkların olmamasında bu değerlerin birbirine çok yakın olmasının etkili olduğu ifade edilebilir.

Benzer şekilde zevk faktörü için yapılan Tukey testi sonucuna göre, zevk faktörü için anlamlı fark yoktur. Katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, lise veya daha düşük eğitim durumu olan katılımcıların diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Zevk faktörü için üniversite eğitim durumu olan katılımcıların en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak da empati kurmama faktörü için incelenen Tukey testi sonucuna göre, empati kurmama faktörü için, lise veya daha düşük eğitim durumuna sahip katılımcılar ile üniversite eğitim durumuna sahip katılımcılar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Eğitim durumuna ilişkin ortalamalar incelendiğinde, lise veya

daha düşük eğitim durumuna sahip katılımcıların üniversite eğitim durumuna sahip katılımcılara göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Empati kurmama faktörü için en düşük ortalama lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcılara aitken, en yüksek ortalama lise veya daha düşük eğitim durumuna sahip katılımcıların olduğu gruba aittir.

4.8.5.Sadizmi oluşturan faktörlerin meslek gruplarına göre farklılaşma durumu

Sadizm ölçeği faktörlerinin meslek durumuna göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.32.'de sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, zevk faktöründe müsabaka izleme davranışlarında meslek durumuna göre istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Zevk faktöründe alt gruplar arasından hiçbir anlamlı fark bulunamamıştır. Yakalama ve empati kurmama faktörlerinde meslek durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre yakalama faktörü için anlamlı fark yoktur. Katılımcıların meslek durumlarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, emekli olan katılımcıların diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yakalama faktörü için ev hanımı olan katılımcıların en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Tablo 4.32. incelendiğinde gruplara ait ortalama ve standart sapma değerlerinin birbirine çok yakın olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılıkların olmamasında bu değerlerin birbirine çok yakın olmasının etkili olduğu ifade edilebilir.

Benzer şekilde zevk faktörü için incelenen Tukey testi sonucuna göre, zevk faktörü için $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Ancak gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Mesleklere ilişkin ortalamalar incelendiğinde, Zevk faktörü için en düşük ortalama yönetici olan katılımcılara aitken, en yüksek ortalama emekli olan katılımcıların olduğu gruba aittir.

Son olarak da empati yapmama faktörü için yapılan Tukey testi sonucuna göre, empati yapmama faktörü için anlamlı fark yoktur. Katılımcıların mesleklerine ilişkin

ortalamalar incelendiğinde, memur olan katılımcıların diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Empati kurmama faktörü için yönetici olan katılımcıların en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.32. Sadizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında meslek gruplarına göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Yakalama	Memur	15	1.93	1.19	0.96	
	İşçi	43	1.74	0.65		
	Emekli	2	2.10	1.27		
	Ev Hanımı	4	1.45	0.34		
	Yönetici	13	1.49	0.71		
	Esnaf	12	1.68	0.61		
	Serbest Meslek	35	1.62	0.66		
	Öğrenci	479	1.81	0.71		
	Diğer	80	1.72	0.70		
Zevk	Memur	15	1.88	1.21	2.14*	
	İşçi	43	1.45	0.58		
	Emekli	2	2.00	1.41		
	Ev Hanımı	4	1.41	0.31		
	Yönetici	13	1.23	0.61		
	Esnaf	12	1.34	0.47		
	Serbest Meslek	35	1.39	0.59		
	Öğrenci	479	1.58	0.71		
	Diğer	80	1.37	0.57		
Empati Kurmama	Memur	15	1.73	1.07	1.56	
	İşçi	43	1.33	0.61		
	Emekli	2	1.60	0.85		
	Ev Hanımı	4	1.50	0.38		
	Yönetici	13	1.14	0.34		
	Esnaf	12	1.28	0.61		
	Serbest Meslek	35	1.41	0.55		
	Öğrenci	479	1.54	0.73		
	Diğer	80	1.41	0.61		
*p<0.05; **p<0.01 (Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)						

4.8.6. Sadizmi oluşturan faktörlerin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu

Sadizm ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.33.'de sunulmuştur.

Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, yakalama, zevk ve empati kurmama faktörlerinde taraftarı olunan takıma göre istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.33. Sadizm ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Yakalama	Galatasaray	262	1.81	0.73	0.42	
	Fenerbahçe	255	1.75	0.65		
	Beşiktaş	166	1.79	0.74		
Zevk	Galatasaray	262	1.57	0.71	0.64	
	Fenerbahçe	255	1.50	0.65		
	Beşiktaş	166	1.52	0.72		
Empati Kurmama	Galatasaray	262	1.52	0.69	0.21	
	Fenerbahçe	255	1.48	0.66		
	Beşiktaş	166	1.49	0.76		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

4.9. Narsizmi oluşturan faktörlerin demografik özelliklere ve müsabaka izleme davranışlarına göre farklılaşma durumları

Narsizm ölçeğinin müsabaka izleme davranışlarında katılımcıların, stadyumda müsabaka izleme, deplasmanda müsabaka izleme, takımı medya aracılığı ile takip etme, taraftarı olduğu takım, yaş, cinsiyet, medenini durum, gelir ve meslek gibi demografik değişkenlere göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya koyma amacı ile T-testi ve ANOVA analizi uygulanmıştır. Bununla beraber ANOVA analizinde anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile de Post-Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

4.9.1. Narsizmi oluşturan faktörlerin takımın maçlarını takip etme durumuna göre farklılaşma durumu

Narsizm ölçeği faktörlerinin takımı takip etme durumlarına göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile T-testi uygulanmış olup, uygulanan t-testi sonuçları Tablo 4.34’de sunulmuştur.

Tablo 4.34. Narsizm Ölçeği Faktörlerinin Takımı Takip Etme Davranışına Göre Farklılaşma Durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	t Değeri
Otorite	Evet	413	3.05	0.90	-2.10*
	Hayır	270	3.19	0.90	
Teşhircilik	Evet	413	3.00	1.00	0.05
	Hayır	270	2.99	1.03	
Sömürücülük	Evet	413	3.05	0.89	-0.16
	Hayır	270	3.07	0.91	

Uygulanan t-testi analizi sonuçlarına göre, otorite faktöründe müsabaka izleme davranışlarında takımı takip etme durumuna göre istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Teşhircilik ve sömürücülük faktörlerinde takımı takip etme durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Otorite faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, müsabaka izleme davranışlarında takımı takip etme durumuna göre $p < 0,05$ düzeyinde ters yönlü anlamlı farklılık göstermiştir. Bu doğrultuda müsabaka izleme davranışlarında takip etmeyenlerin otorite faktörü düzeyinin takımı takip edenlere oranla daha yüksek ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Benzer şekilde teşhircilik faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, müsabaka izleme davranışlarında takımı takip etme durumuna göre anlamlı fark bulunamamıştır. Teşhircilik faktöründe en yüksek ortalamaya takımı takip edenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak sömürücülük faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, müsabaka izleme davranışlarında takımı takip etme durumuna göre anlamlı fark bulunamamıştır. Sömürücülük faktöründe en yüksek ortalamaya takımı takip etmeyenlerin sahip olduğu görülmektedir.

4.9.2. Narsizmi oluşturan faktörlerin yaşa göre farklılaşma durumu

Narsizm ölçeği faktörlerinin yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.35.'de sunulmuştur.

Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre sömürücülük faktöründe müsabaka izleme davranışlarında yaş gruplarına göre istatistiksel olarak $p < 0.01$ anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.35. Narsizm Ölçeği Faktörlerinin Yaş Gruplarına Göre Farklılaşma Durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Otorite	20 yaş ve altı	384	3.13	0.89	1.53	
	21-25 yaş	195	3.14	0.89		
	26-30 yaş	62	2.94	1.03		
	31 yaş ve üstü	42	2.93	0.76		
Teşircilik	20 yaş ve altı	384	3.04	1.04	1.14	
	21-25 yaş	195	2.99	1.02		
	26-30 yaş	62	2.92	0.85		
	31 yaş ve üstü	4216	2.75	0.82		
Sömürücülük	20 yaş ve altı	384	3.16	0.89	4.16**	1-3
	21-25 yaş	195	2.98	0.89		
	26-30 yaş	62	2.80	0.90		
	31 yaş ve üstü	42	2.92	0.93		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre otorite faktörü için anlamlı farklılık bulunamamıştır. Tablo 4.34. incelendiğinde gruplara ait ortalama ve standart sapma değerlerinin birbirine çok yakın olduğu gözlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılıkların olmamasında bu değerlerin birbirine çok yakın olmasının etkili olduğu ifade edilebilir. Otorite faktörüne ait tüm ortalamalar ele alındığında 31 yaş ve üstü yaş grubunun diğer gruplara göre daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. 21-25 yaş grubunun ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde teşircilik faktörü için yapılan Tukey testi sonucuna göre, teşircilik faktörü için anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Teşircilik faktörüne ait tüm ortalamalar ele alındığında 31 yaş ve üstü yaş grubunun diğer gruplara göre daha

düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. 20 yaş ve altı yaş grubunun ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak da sömürücülük faktörü için incelenen Tukey testi sonucuna göre, 20 yaş ve altı yaş grubu ile 26-30 yaş grubu arasında istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sömürücülük faktörü ele alındığında 20 yaş ve altı yaş grubunun en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. 26-30 yaş grubunun ise gruplar arasında en düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.9.3. Narsizmi oluşturan faktörlerin meslek gruplarına göre farklılaşma durumu

Narsizm ölçeği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında meslek durumuna göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.36.'de sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, sömürücülük faktöründe müsabaka izleme davranışlarında meslek durumuna göre istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Otorite ve teşhircilik faktörlerinde meslek durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre otorite faktörü için anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların meslek durumlarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, emekli olan katılımcıların diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Otorite faktörü serbest meslek sahibi olan katılımcıların en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Tablo 4.36. incelendiğinde gruplara ait ortalama ve standart sapma değerlerinin birbirine çok yakın olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılıkların olmamasında bu değerlerin birbirine çok yakın olmasının etkili olduğu ifade edilebilir.

Benzer şekilde teşhircilik faktörü için incelenen Tukey testi sonucuna göre, teşhircilik faktörü için anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Mesleklere ilişkin ortalamalar incelendiğinde, Teşhircilik faktörü için en düşük ortalama ev hanımı olan katılımcılara aitken, en yüksek ortalama emekli olan katılımcıların olduğu gruba aittir.

Son olarak da sömürücülük faktörü için incelenen Tukey testi sonucuna göre, sömürücülük faktörü için, yönetici olan katılımcılar ile öğrenci olan katılımcılar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Meslek durumlarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, öğrenci olan katılımcıların yöneticilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Sömürücülük faktörü için en düşük ortalama yönetici olan katılımcılara aitken, en yüksek ortalama esnaf ve emekli olan katılımcılara olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.36. Narsizm ölçeği faktörlerinin meslek gruplarına göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Otorite	Memur	15	2.97	0.98	1.08	
	İşçi	43	3.00	0.91		
	Emekli	2	3.37	0.53		
	Ev Hanımı	4	3.13	0.60		
	Yönetici	13	2.96	0.98		
	Esnaf	12	2.93	0.83		
	Serbest Meslek	35	2.76	1.09		
	Öğrenci	479	3.13	0.88		
Diğer	80	3.20	0.93			
Teşhircilik	Memur	15	2.89	1.04	1.31	
	İşçi	43	2.71	0.90		
	Emekli	2	3.33	0.00		
	Ev Hanımı	4	2.25	1.40		
	Yönetici	13	2.77	0.64		
	Esnaf	12	2.92	1.04		
	Serbest Meslek	35	2.76	0.79		
	Öğrenci	479	3.04	1.05		
Diğer	80	3.10	0.87			
Sömürücülük	Memur	15	3.04	1.08	2.27*	5-8
	İşçi	43	2.88	0.98		
	Emekli	2	3.17	0.24		
	Ev Hanımı	4	3.00	0.54		
	Yönetici	13	2.31	0.52		
	Esnaf	12	3.17	0.78		
	Serbest Meslek	35	2.73	1.03		
	Öğrenci	479	3.12	0.90		
Diğer	80	3.04	0.79			

*p<0.05; **p<0.01
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

4.9.4. Narsizmi oluşturan faktörlerin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu

Narsizm ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.37.'de sunulmuştur.

Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, otorite, teşhircilik, sömürücülük faktörlerinde taraftarı olunan takıma göre istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.37. Narsizm ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Otorite	Galatasaray	262	3.15	0.88	1.24	
	Fenerbahçe	255	3.12	0.94		
	Beşiktaş	166	3.01	0.87		
Teşhircilik	Galatasaray	262	3.04	1.00	0.68	
	Fenerbahçe	255	3.00	0.99		
	Beşiktaş	166	2.92	1.06		
Sömürücülük	Galatasaray	262	3.02	0.87	0.40	
	Fenerbahçe	255	3.07	0.92		
	Beşiktaş	166	3.10	0.93		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

4.10. Schadenfreude ve Takım Kimliği Faktörlerinin Demografik Özelliklere ve Müsabaka İzleme Davranışlarına Göre Farklılaşma Durumları

Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin müsabaka izleme davranışlarında katılımcıların, stadyumda müsabaka izleme, deplasmanda müsabaka izleme, takımı medya aracılığı ile takip etme, taraftarı olduğu takım, yaş, cinsiyet, medenini durum, gelir ve meslek gibi demografik değişkenlere göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya koyma amacı ile T-testi ve ANOVA analizi uygulanmıştır. Bununla beraber ANOVA analizinde anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile de Post-Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

4.10.1. Schadenfreude ve takım kimliğinin stadyumda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu

Schadenfreude ve Takım kimliği faktörlerinin bir sezonda stadyumda maç izleme sürelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.38.'da sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde taraftarların bir sezonda stadyumda maç izleme davranışlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık $p<0.01$ olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.38. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin stadyumda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Takım Kimliği	Hiç	495	2.33	1.06	38.42**	1-2,3,4,5
	3 maç veya daha az	120	3.34	0.96		
	4-7 maç	37	3.68	0.84		
	8-12 maç	15	3.53	0.90		
	12 maç veya daha fazla	16	3.31	1.31		
Schadenfreude	Hiç	495	2.98	1.37	10.09**	1-2,3
	3 maç veya daha az	120	3.63	1.13		
	4-7 maç	37	3.86	1.10		
	8-12 maç	15	3.48	1.03		
	12 maç veya daha fazla	16	3.81	1.28		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

Uygulanan ANOVA analizi sonrasında bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre takım kimliği faktörü için, hiç maç izlemeyenler ile 3 maç veya daha az maç izleyenler arasında, 4-7 maç izleyenler arasında ve ayrıca 8-12 maç izleyenler arasında son olarak 12 maç veya daha fazla maç izleyen bireyler arasında istatistiksel olarak $p<0,01$ düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Takım kimliği faktörüne ait ortalamalar incelendiğinde, hiç maç izlemeyen bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 4-7 maç izleyen bireylerin ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Schadenfreude faktörü için yapılan Tukey testi sonucu dikkate alındığında, hiç maç izlemeyen bireyler ile 3 maç veya daha az maç izleyen bireyler arasında ve 4-7 maç

izleyen bireyler arasında istatistiksel olarak $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Schadenfreude faktörüne ilişkin ortalamalar incelendiğinde, hiç maç izlemeyen bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 4-7 maç izleyen bireylerin de en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.10.2. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin deplasmanda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu

Schadenfreude ve Takım kimliği faktörlerinin bir sezonda stadyumda maç izleme sürelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.39.'de sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde taraftarların bir sezonda stadyumda maç izleme davranışlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu $p < 0.01$ belirlenmiştir.

Tablo 4.39. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin deplasmanda maç izleme davranışına göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Takım Kimliği	Hiç	587	2.56	1.13	5.85**	1-2
	3 maç veya daha az	60	3.14	1.06		
	4-7 maç	21	3.06	1.11		
	8-12 maç	7	3.57	0.68		
	12 maç veya daha fazla	8	2.42	1.27		
Schadenfreude	Hiç	587	3.11	1.37	2.33**	1-2
	3 maç veya daha az	60	3.64	1.16		
	4-7 maç	21	3.38	0.99		
	8-12 maç	7	3.36	1.02		
	12 maç veya daha fazla	8	3.38	1.58		
* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)						

Uygulanan ANOVA analizi sonrasında bu farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre takım kimliği faktörü için, hiç maç izlemeyenler ile 3 maç veya daha az maç izleyenler arasında istatistiksel olarak $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. 3 maç veya daha az maç izleyenlerin

ortalaması hiç maç izleyenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Takım kimliği faktörüne ait ortalamalar incelendiğinde, hiç maç izlemeyen bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 8-12 maç izleyen bireylerin ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Schadenfreude faktörü için yapılan Tukey testi sonucu dikkate alındığında, hiç maç izlemeyen bireyler ile 3 maç veya daha az maç izleyen bireyler arasında istatistiksel olarak $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 3 maç veya daha az maç izleyenlerin ortalaması hiç maç izleyenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Schadenfreude faktörüne ilişkin ortalamalar incelendiğinde, hiç maç izlemeyen bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 3 maç veya daha az maç izleyen bireylerin de en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.10.3. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin gelir durumuna göre farklılaşma durumu

Schadenfreude ve takım Kimliği ölçekleri faktörlerinin gelire göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.40’da sunulmuştur. Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde maç izleme davranışlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu $p<0.05$ belirlenmiştir.

Tablo 4.40. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin gelir durumuna göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Takım Kimliği	2000 TL veya daha düşük	261	2.62	1.10	2.51*	2-5
	2001-4000 TL	185	2.78	1.16		
	4001-6000 TL	117	2.68	1.19		
	6000-8000 TL	53	2.50	1.10		
	8001 TL ve daha yüksek	67	2.29	1.13		
Schadenfreude	2000 TL veya daha düşük	261	3.08	1.37	2.33	
	2001-4000 TL	185	3.32	1.28		
	4001-6000 TL	117	3.24	1.31		
	6000-8000 TL	53	3.26	1.50		
	8001 TL ve daha yüksek	67	2.96	1.35		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey testi sonucuna göre takım

kimliği faktörü için, 2001-4000 TL arası gelir durumuna sahip olanlar 8001 TL ve daha yüksek gelir durumuna sahip bireyler arasında istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. 2001-4000 TL arası gelir durumuna sahip olanların 8001 TL ve daha yüksek olan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Takım kimliği faktörüne ait ortalamalar incelendiğinde, 8001 TL ve daha yüksek gelir durumuna sahip bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 2001-4000 TL arası gelir durumuna sahip bireylerin ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Schadenfreude faktörü için yapılan Tukey testi sonucu dikkate alındığında, Schadenfreude faktöründe maç izleme davranışlarına göre istatistiki açıdan farklılık olmadığı bulunmuştur. Schadenfreude faktörüne ilişkin ortalamalar incelendiğinde, 8001 TL ve daha yüksek gelir durumuna sahip bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 2001-4000 TL arası gelir durumuna sahip bireylerin de en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.10.4. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu

Schadenfreude ve takım Kimliği ölçekleri faktörlerinin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile T-testi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.41.'de sunulmuştur. Uygulanan T-testi sonuçlarına göre, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde maç izleme davranışlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($p<0.05$; $p<0.01$) belirlenmiştir.

Tablo 4.41. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	T Değeri
Takım Kimliği	Kadın	78	2.28	0.99	-2.90**
	Erkek	605	2.68	1.15	
Schadenfreude	Kadın	78	2.81	1.29	-2.57*
	Erkek	605	3.22	1.35	
* $p<0,05$; ** $p<0,01$ (Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)					

Takım Kimliği faktörü için uygulanan T-testi sonucunda, maç izleme davranışlarında cinsiyete göre $p<0,01$ düzeyinde ters yönlü anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda VR davranışlarında erkeklerin tatmin düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Benzer şekilde schadenfreude faktörü için T-testi sonucu incelendiğinde, maç izleme davranışlarında cinsiyete göre $p<0,05$ düzeyinde ters yönlü anlamlı farklılık göstermiştir. Maç izleme davranışlarında erkeklerin schadenfreude algısının kadınlara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.10.5. Schadenfreude ve takım kimliğini oluşturan faktörlerin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu

Schadenfreude ve takım kimliğini ölçeceği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.42.'de sunulmuştur.

Uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde taraftarı olunan takıma göre istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.42. *Takım Kimliği ve Schadenfreude ölçeği faktörlerinin taraftarı olunan takıma göre farklılaşma durumu*

Faktör		N	Ort.	S.S.	F	Post-Hoc
Takım Kimliği	Galatasaray	262	2.63	1.15	0.84	
	Fenerbahçe	255	2.58	1.10		
	Beşiktaş	166	2.72	1.19		
Schadenfreude	Galatasaray	262	3.26	1.37	1.08	
	Fenerbahçe	255	3.08	1.33		
	Beşiktaş	166	3.19	1.33		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

4.10.6. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin takımı takip etme durumuna göre farklılaşma durumu

Schadenfreude ve takım Kimliği ölçekleri faktörlerinin takımı takip etme durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile T-testi uygulanmış olup, analiz sonuçları Tablo 4.43.'da sunulmuştur.

Uygulanan T-testi sonuçlarına göre, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde maç izleme davranışlarında takımı takip etme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu $p<0.01$ belirlenmiştir.

Tablo 4.43. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin takımı takip etme durumuna göre farklılaşma durumu

Faktör		N	Ort.	S.S.	t Değeri
Takım Kimliği	Evet	413	3.17	0.98	19.38**
	Hayır	270	1.81	0.83	
Schadenfreude	Kadın	413	3.62	1.18	11.49**
	Erkek	270	2.49	1.30	

* $p<0,05$; ** $p<0,01$
(Ort: Aritmetik ortalama; S.S: Standart sapma)

Takım Kimliği faktörü için uygulanan t-testi sonucunda, takımı takip etme durumuna göre $p<0,01$ düzeyinde takımlarını takip edenlerin lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda takımı takip etme davranışlarında takımlarını takip etmeyenlerin ortalamalarının takımlarını takip edenlere oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Benzer şekilde schadenfreude faktörü için t-testi sonucu incelendiğinde, takımı takip etme durumuna göre $p<0,01$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermiştir. Takımlarını takip edenlerin ortalamalarının takımlarını takip etmeyenlere göre schadenfreude algısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırma sonuçlarına göre ortaya konan yorumların genel sonuçlarına ve ileri araştırmalar için önerilere yer verilecektir. Bu çalışmada sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği arasındaki ilişkiler sınanmıştır. Araştırmada dört farklı ölçekten oluşturulan anket formu 683 katılımcıya ulaşabilmiştir. Türkiye’de sadizm, narsizm, schadenfreude düzeylerinin bireylerin davranışları üzerine yapılan az sayıda çalışma olduğu gibi spor bağlamında takım kimliği açısından inceleyen kısıtlı çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma bu boşluğu doldurma yönünde atılan bir adımdır. Dünya’da ise sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği kavramları üzerine çok az örnek çalışma gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de bu konuda literatür taraması yaptığımızda sadece spor ile ilgili çalışmalar için değil aynı zamanda spor taraftarlarının kişilik bozuklukları ile alakalı literatür için de araştırmaların oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Bu bakımdan gerçekleştirdiğimiz çalışmanın hem Türkiye hem de dünya literatürüne ciddi bir katkısı olacağı düşünülmektedir. Ülkemizde spora yön veren takımların (Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş) taraftarlarının sadizm, narsizm, schadenfreude ve takım kimliği davranışlarının faktörlerinin belirlenmesi, birbirleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, müsabaka izleme davranışlarına ve demografik özelliklerine ilişkin sonuçları ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Elde edilen verilen analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan taraftarların cinsiyetlere göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğu (% 88.6)’sı 605 kişi ile erkeklerden oluşmaktadır. Bu durumun Türkiye’de futbol branşına erkeklerin çok daha fazla ilgi göstermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmaya katılan taraftarların yaş aralığının (% 56.2)’si 384 kişi ile 20 yaş ve altı yaş grubunda yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim durumuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde çoğunluğun (% 55.6)’sı 380 kişi ile üniversite okuyan bireylerden olduğu belirlenmiştir. Katılımcılara ait medeni durum incelendiğinde ise katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (% 93.9)’u 641 kişinin bekâr olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcıların meslek durumları incelendiğinde (% 70.1)’i 479 kişi ile öğrenci olduğu görülmektedir. Demografik özelliklere ilişkin on olarak katılımcıların aylık gelir dağılımı incelendiğinde (% 38.2)’si 261 kişinin 2000 TL veya daha düşük gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durumun araştırmaya katılan büyük çoğunluğun öğrenci olmasından kaynaklandığı tahmin

edilmektedir. Araştırma kapsamında taraftarların maç izleme davranışları incelenmiştir. Katılımcıların maç izleme durumu incelendiğinde (% 72.5)'i 495 kişi bir sezonda stadyumda hiç maç izlemediğini belirtmiştir. Katılımcıların bir sezonda deplasmanda maç izleme durumu incelendiğinde (% 85.9)'u 587 kişi bir sezonda deplasmanda hiç maç izlemediğini belirtmiştir. Araştırma katılımcılarının taraftarı oldukları takımlarının maçlarını medya aracılığıyla (TV, internet vb.) takip etme durumları incelendiğinde (% 60.5)'i 413 kişi maçları takip ettiklerini belirtmiştir. Son olarak araştırma katılımcılarının taraftarı olunan takım durumları incelendiğinde (% 38)'i 262 kişi Galatasaray, (% 37.3)'i 255 kişi Fenerbahçe, (% 24.3)'ü 166 kişi Beşiktaş taraftarı olduklarını belirtmişlerdir. Çalışmada katılımcıların sadizm düzeyini ölçmek için Plouffe, vd. (2017) tarafından geliştirilen Sadistlik Kişiliğin Değerlendirilmesi Ölçeği (SKD) kullanılmıştır. Ölçeğin yapısal geçerliliğini ölçmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda faktör yükü beklenenin altında çıkan iki ifade hariç 3 faktörlü yapı doğrulanmıştır. Bu model üç boyut ve yirmi ifadeden oluşmaktadır. Bahsi geçen bu üç boyut; yakalama, zevk alma ve empati kurmama kavramlarından oluşmaktadır. Ayrıca bu üç faktörün birbiri arasındaki korelasyon matrisi incelendiğinde yüksek derecede ilişkiye sahip oldukları ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan değer yakalama faktörü (olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda üç faktöre ayrılan 18 ifadenin toplam güvenilirliği α değeri 0.86 olarak bulunmuştur. Birinci faktöre ait α değeri (5 ifade) 0.75, ikinci faktöre ait α değeri (8 ifade) 0.88, üçüncü faktöre ait α değeri (5 ifade) 0.83 olarak tespit edilmiştir. Her bir faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı α değeri 0.75 ile 0.88 arasında değişmektedir. Sadizm düzeyini etkileyen faktörlerin katılımcıların müsabaka izleme davranışlarına ve demografik özelliklere göre istatistiksel açıdan farklılaşma olup olmadığını ortaya koyma amacı ile T-testi ve ANOVA analizi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise Post-Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmada katılımcıların narsizm düzeyini ölçmek için Gentile, vd. (2013) tarafından geliştirilen Narsistik Kişilik Envanteri Ölçeği (NKEÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin yapısal geçerliliğini ölçmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda faktör yükü beklenenin altında çıkan 3 ifade hariç 3 faktörlü yapı doğrulanmıştır. Bu model üç boyut ve on üç ifadeden oluşmaktadır. Bahsi

geçen bu üç boyut; otorite, teşhircilik, sömürücülük kavramlarından oluşmaktadır. Ayrıca bu üç faktörün birbiri arasındaki korelasyon matrisi incelendiğinde yüksek derecede ilişkiye sahip oldukları ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan değer otorite faktörü olduğu belirlenmiştir. Birinci faktöre ait α değeri (4 ifade) 0.78, ikinci faktöre ait α değeri (3 ifade) 0.78, üçüncü faktöre ait α değeri (3 ifade) 0.55 olarak tespit edilmiştir. Her bir faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı α değeri 0.55 ile 0.78 arasında değişmektedir. Narsizm düzeyini etkileyen faktörlerin katılımcıların müsabaka izleme davranışlarına ve demografik özelliklere göre istatistiksel açıdan farklılaşma olup olmadığını ortaya koyma amacı ile T-testi ve ANOVA analizi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise Post-Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmada katılımcıların schadenfreude düzeyini ölçmek için Dalakas ve Phillips (2017) tarafından geliştirilen Schadenfreude Ölçeği (SÖ); katılımcıların takım kimliği düzeyini ölçmek için Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilen Takım Kimliği Ölçeği (TKÖ) kullanılmıştır. Ölçeklerin yapısal geçerliliğini ölçmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda iki faktörlü yapı doğrulanmıştır. Bu model iki boyut ve on ifadeden oluşmaktadır. Analiz sonucunda faktör yükü beklenenin altında çıkan 3 ifade hariç iki faktörlü yapı doğrulanmıştır. Bahsi geçen bu 2 boyut; schadenfreude ve takım kimliği kavramlarından oluşmaktadır. Ayrıca bu iki faktörün birbiri arasındaki korelasyon matrisi incelendiğinde yüksek derecede ilişkiye sahip oldukları ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan değer schadenfreude faktörü (olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda birinci faktöre ait α değeri (3 ifade) 0.82, ikinci faktöre ait α değeri (4 ifade) 0.95 olarak tespit edilmiştir. Her bir faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı α değeri 0.82 ile 0.95 arasında değişmektedir. Schadenfreude ve takım kimliği düzeyini etkileyen faktörlerin katılımcıların müsabaka izleme davranışlarına ve demografik özelliklere göre istatistiksel açıdan farklılaşma olup olmadığını ortaya koyma amacı ile T-testi ve ANOVA analizi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise Post-Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

Araştırma modelinde yer alan hipotezleri sınamak ve modeli doğrulamak için

Yapısal Eşitlik Modellemesinden (YEM) yararlanılmıştır. YEM' in temel amacı, belirlenmiş olan ilişkilerin araştırmanın verileri tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemektir (Şimşek, 2007). Yapısal eşitlik modellemesi yapılacak araştırmanın örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak tam bir görüş birliği olmamakla birlikte araştırmada yer alan gözlenen değişken sayısının 10 katı kadar olması gerektiği belirtilmiştir. Bu oranın 5 kat altına düşmediği örneklem büyüklükleri yeterli kabul edilmektedir (Kline, 1994). 683 geçerli anket sayısına ulaştığımız araştırmamız 10 kat şartını sağladığından YEM uygulanmıştır.

Araştırmanın hipotezlerini sınamak için yapılan YEM sonucu ortaya çıkan yol diyagramında yer alan değerler incelendiğinde; Sadizm ile narsizm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öyleki, H1 hipotezi kabul edilmiştir. Sadizm ile narsizm arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair literatürde araştırmalar bulunmaktadır. Çalışma bulgularına paralel olarak Vaknin (2012) çalışmasında narsizm ve sadizm kavramlarını ve aralarındaki ilişkiyi psikodinamik 'kuzenler' olarak belirtmiştir. Narsist bireyler kendilerini her şeyden üstün tutarlar ve zaman zaman acıdan zevk alırlar ancak bunu sadece bir cezalandırma aracı olarak kullanır ve böylece üstünlük duygusunu yeniden ortaya koyarlar. Acı vermektense zevk alma dürtüsünün sadistlere özgür bir haz olduğunu belirterek aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Sadizm ile narsizm arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen araştırmada sadizm ile narsizm arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara benzer olarak Chabrol vd. (2004) sadizm ile narsizm arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Güdücü (2016) yapılan analizlerin sonucunda sadizm ile narsizmin arasında ilişki olduğu ifade etmiştir; ancak saldırganlığın narsizme kıyasla sadizm ile çok daha yüksek ilişki gösterdiğini belirtmiştir.

H2 hipotezini destekler nitelikte narsizm ile schadenfreude arasında da anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre H2 hipotezi de kabul edilmiştir. Narsizm ile schadenfreude arasındaki anlamlı bir ilişki olduğuna dair sınırlı bir çalışma olmakla birlikte literatürde mevcut araştırmalar bulunmaktadır. Schadenfreude ve narsist kişilerin ortak özelliği kıskançlık ve kendilerini başkalarından üstün görme isteğidir. Bu duygular narsist kişilerde daha yoğun ve kışkırtıcıdır. Ancak schadenfreude' un temelinde yatan başkasının düştüğü olumsuz durumlara sevinme duygusu da narsistik bir kişilik özelliğidir. Çalışma bulgularına paralel olarak, 2016

yılında bisiklet kazalarına ilişkin yapılan bir çalışma narsizm ile schadenfreude arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Schumpe ve Lafreniere, 2016). Literatür incelendiğinde araştırmanın literatürde yer alan çalışmalarla paralel sonuçlar verdiği söylenebilir.

Son olarak YEM sonucu ortaya çıkan değerler incelendiğinde schadenfreude ile takım kimliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre H3 hipotezi de kabul edilmiştir. Sosyal kimlik teorisi açısından, kişi kendini bir grubun üyesi olarak hissettiğinde karşıt grup olarak gördüğü bir takımın talihsizliği durumunda, mutluluk duyacaktır. Burada schadenfreude kavramı ön plana çıkmaktadır. İnsanlar bir grubun niteliklerini temsil ettiklerinde schadenfreude duygusu ile sık sık karşılaşacaklardır (Hornsey ve Jetten, 2004). Kendilerini ait hissettikleri grup ile karşılaştırmak istedikleri bir rakip olması gerekir ve rakip topluluk ile ilgili yaşanacak her talihsizlikte coşkulu bir sevinç yaşanmasa bile schadenfreude duygusu hissedilir (Mahony ve Howard, 1998). Schadenfreude ile takım kimliği arasında doğrudan anlamlı bir ilişki olduğuna dair bir çalışma olmamakla birlikte schadenfreude ile gruplar arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Spears ve Leach, 2004). Dalakas ve Melancon' un (2012) yapmış oldukları çalışmalarında taraftar kimliği ile schadenfreude arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak araştırma kapsamında yapılan analizler neticesinde ortaya konulan hipotezler arasındaki ilişkilerin tamamı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve kabul edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda en yüksek ilişkinin schadenfreude ile takım kimliği faktörleri arasında olduğu görülmekle birlikte, daha sonra sadizm ile narsizm faktörleri arasında, narsizm ile schadenfreude faktörleri arasında yüksek sayılabilecek ilişkilere işaret eden, istatistiksel olarak güçlü anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda yapısal modele ait uyum iyiliği değerleri modelin uyum iyiliği için, χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranı sırasıyla (χ^2 / df) $1459.01 / 551 = 2.64$ olarak hesaplanmış ve bu değer daha önce de ifade edildiği üzere iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca RMSEA (0.04), SRMR (0.5), IFI (0.97), NFI (0.96), NNFI (0.97), CFI (0.97) uyum iyiliği değerlerinin, mükemmel model uyumu olarak kabul edilen kriterlere uygunluğu tespit edilmiştir (Brown ve Cudeck, 1993; Hair vd., 1998; Hu ve Bentler, 1998). Ayrıca GFI (0.89) ve AGFI (0.88) değeri de Chiu ve Wang (2008) göre kabul düzeyi olarak görülen 0.80'nin üzerinde uyum indeksi vermesi sebebiyle kabul edilebilir düzey olarak ifade edilmesi mümkündür. Sonuç olarak

modele ait uyum indeksleri genel olarak incelendiğinde, ilgili minimum kriterlerin yeterli derecede sağlandığı ve modelin genel uyumunun kabul edilebilir olduğu ifade edilebilir.

Sadizm ölçeği faktörlerinin yaşa göre istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre yakalama, zevk ve empati kurmama faktörlerinde yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Yakalama, zevk ve empati kurmama faktörlerine ilişkin katılımcıların değerlendirmelerinde en yüksek ortalama 20 yaş ve altı yaş grubuna aitken, en düşük ortalama 31 yaş ve üstü yaş grubuna ait olduğu belirlenmiştir. Çalışma bulgularına benzer olarak Eker' in (2016) çalışmasında yaş için gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna bağlı olarak sadizm düzeyinin düşük yaş grubu taraftarlarda diğer taraftarlara oranla daha fazla olduğu söylenebilir. Güdücü (2016)'nün araştırmasında sadizmin yaşa göre farklılaşma durumunu incelemiştir ve istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların sadizm algılarının, taraftarların bir sezonda stadyumda maç izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA testi sonucunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yakalama, zevk ve empati yapmama faktörlerine ilişkin katılımcıların değerlendirmelerinde, bir sezonda stadyumda izledikleri maç sürelerine ilişkin ortalamalar incelendiğinde, bir sezonda 8-12 maç izleyenlerin diğer gruplara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

T-testi sonuçları incelendiğinde; birinci faktör olan yakalama faktörünün cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre yakalama düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ikinci faktör olan zevk ve üçüncü empati kurmama faktörlerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Eker' in (2016) çalışmasında cinsiyet için gerçekleştirilen t-test sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklerin sadizm puanı, kadınların puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Schunpe ve Lafreniere (2016) yapmış oldukları çalışmada benzer şekilde cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmişlerdir.

Sadizm ölçeği faktörlerinin eğitim durumuna göre istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, yakalama ve zevk faktörlerinde eğitim durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Empati kurmama faktöründe eğitim

durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Eğitim durumu gruplarına ilişkin ortalamalar incelendiğinde, lise ve daha düşük eğitim durumuna sahip grubun diğer gruplara göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak sadizm düzeyinin eğitim durumu düşük taraftarlarda diğer taraftarlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Güdücü (2016)'nın araştırmasında sadizmin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemiştir ve istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Narsizm ölçeği faktörlerinin takımı takip etme durumlarına göre istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile T-testi uygulanmış olup, uygulanan t-testi analizi sonuçlarına göre, otorite faktöründe takımı takip etme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Teşhircilik ve sömürücülük faktörlerinde takımı takip etme durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Narsizm ölçeği faktörlerinin yaşa göre istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre sömürücülük faktöründe yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Otorite ve teşhircilik faktörlerine ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların üç faktöre ilişkin değerlendirmelerinde en yüksek ortalama 20 yaş ve altı yaş grubuna aitken, en düşük ortalama 31 yaş ve üstü yaş grubuna ait olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak narsizm düzeyinin düşük yaş grubu taraftarlarda diğer taraftarlara oranla daha fazla olduğu söylenebilir. Bizim çalışmamıza paralel olarak Salim (2009) araştırmasında narsizmin yaşa göre farklılaşma durumunu incelemiştir ve istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Benzer şekilde Kocakula (2012)'da narsistik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarının karar süreçlerine etkisi isimli çalışmasında bizim çalışmamıza paralel olarak narsizmin yaşa farklılaşma durumunu incelemiştir ve istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

T-testi sonuçları incelendiğinde; narsizm ölçeği faktörlerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmaya paralel olarak Salim (2009)'in çalışmasında araştırma kapsamında, katılımcıların demografik özellikleri ile narsistik yanıtları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı fark testleri ile incelenmiştir. Çalışma bulgularına paralel olarak katılımcıların cinsiyetlerinin narsizm puanları ile ilişkisi bağımsız t-testi ile

araştırılmış olup, anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Paulhus ve Jones (2016) çalışmasında cinsiyet için gerçekleştirilen t-test sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklerin narsizm puanı, kadınların puanından anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadan hareketle hipotez oluşturulmuştur. Cihangiroğlu vd., (2012) yapmış oldukları çalışmada benzer şekilde cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmişlerdir.

Narsizm ölçeği faktörlerinin meslek durumuna göre istatiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre, sömürücülük faktöründe meslek durumuna göre istatistiksel anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Otorite ve teşhircilik faktörlerinde meslek durumuna göre anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Sömürücülük faktörüne ilişkin meslek durumlarına ait ortalamalar incelendiğinde, öğrenci olan katılımcıların yöneticilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların schadenfreude ve takım kimliği algılarının bir sezonda stadyumda maç izleme davranışlarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA testi sonucunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerine ilişkin katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde, hiç maç izlemeyen bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 4-7 maç izleyen bireylerin ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Schadenfreude ve Takım kimliği faktörlerinin bir sezonda deplasmanda maç izleme davranışlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde taraftarların bir sezonda deplasmanda maç izleme davranışlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Takım kimliği faktörüne ait ortalamalar incelendiğinde, hiç maç izlemeyen bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 8-12 maç izleyen bireylerin ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Schadenfreude ve takım kimliği ölçekleri faktörlerinin gelire göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile ANOVA analizi uygulanmış olup uygulanan ANOVA analizi sonuçlarına göre schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde maç izleme davranışlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Schadenfreude ve takım kimliği faktörüne ait ortalamalar incelendiğinde,

8001 TL ve daha yüksek gelir durumuna sahip bireylerin en düşük ortalamaya sahip olduğu, 2001-4000 TL arası gelir durumuna sahip bireylerin ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

T-testi sonuçları incelendiğinde; Schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre schadenfreude ve takım kimliği düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Schadenfreude ve takım kimliği ölçekleri faktörlerinin takımı takip etme durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olup olmadığını belirleme amacı ile T-testi uygulanmış olup uygulanan T-testi sonuçlarına göre, schadenfreude ve takım kimliği faktörlerinde takımı takip etme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Takımlarını takip edenlerin ortalamalarının takımlarını takip etmeyenlere göre schadenfreude ve takım kimliği algısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

Araştırma kapsamı içinde yer alan katılımcıların sayısı sadece beş şehir ile sınırlıdır. Bu yüzden gelecekte yapılacak olan benzer çalışmaların daha geniş kapsamlı bir örneklem oluşturulup bu sonuçlarla karşılaştırma yapılabilir. Daha genellenebilir sonuçlara ulaşmak için ulusal ve uluslararası ortamlardaki daha geniş örneklem grubunda araştırma yapılabilir. Ayrıca farklı ülkelerde de aynı veya benzer çalışmalar yapılarak ülkeler arasındaki kültür farklılıkları ortaya çıkarılabilir. Araştırmanın örneklemini oluşturan futbol taraftarlarından farklı bir örneklem ile yapılması oldukça büyük önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında yer alan örneklemin taraftar kimliği düşük profil olan kişiler ile sınırlıdır. Yüksek profilli takım kimliğine sahip olan taraftarları içermemektedir. Taraftar kimliği özellikleri yüksek olan taraftar grupları ile uygulanabilir. Farklı branşlara yönelik gerçekleştirilecek benzer çalışmaların yapılması sadizm, narsizm, schadenfreude, takım kimliği kavramlarını spor taraftarları bağlamında daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Böylelikle araştırmanın sonuçları dahilinde taraftarların davranış ve tutumlarını pozitif yönde değiştirebilecek pazarlama stratejileri oluşturmak için spor kulüplerine ve sponsorlara büyük katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akgün A.E., Keskin H. Ve Özdemir M.(2004). Geçici Takımlarda Amacın Açıklığı, Hızlı Bilgi Yayılımı Ve Takım Performansı Arasındaki İlişkiler. *Atatürk Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Dergisi*. 18(3-4),299-316.
- APA VandenBos, G. R. (2013). *APA dictionary of clinical psychology*. American Psychological Association.
- Argan, M., Köse, H., Özgen, C., & Yalınkaya, B. (2019). Do sports, take photo and share: Phubbing, social media addiction and narcissism of body builders. *European Journal of Physical Education and Sport Science*.
- Argan, M. & Özgen, C. (2019). In good times and bad times: a model of fan loyalty drawn from Turkish Super League supporters. *International Sports Studies*, 41(1), 29–39. doi:10.30819/ iss.41-1.04
- Atay, S. (2009). Narsist KişilikEnvanterinin Türkçe'ye Standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- Averill, J. R. (2000). Intellectual emotions. *The emotions: Social, cultural and biological dimensions*, 2438.
- Aydın, M. B., Hatipoğlu, D., & Ceyhan, Ç. (2008). Endüstriyel futbol çağında taraftarlık. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26, 289-316.
- Bagozzi, R. & Yi, Y. (1988). On Evaluation of Structural Equation Modelse. 16 *Jurnal of the Academy of Marketing Science* 74
- Berner, W., Berger, P., & Hill, A. (2003). Sexual sadism. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 47(4), 383-395.
- Biale, D. (1982). Masochism and philosemitism: The strange case of Leopold von Sacher-Masoch. *Journal of Contemporary History*, 17(2), 305-323.
- Bolat, Y. (2016). Kavramsal Açıdan Narsizm ve Eğitimde Narsistik Kişilik. *Journal of International Social Research*, 9(46), 482-482.
- Brown, M.W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K.A. Bollen & J.S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136–162). Beverly Hills, CA: Sage
- Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(3), 358-368.

- Campbell, D. T. & Fiske, D. V. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*, 56, 81
- Cheung, C. M., Shen, X. L., Lee, Z. W., & Chan, T. K. (2015). Promoting sales of online games through customer engagement. *Electronic Commerce Research and Applications*, 14(4), 241-250.
- Cox, R. H., & Yoo, H. S. (1995). Playing position and psychological skill in American football. *Journal of Sport Behavior*, 18, 183-194.
- Cohen S.G. AndBailey D.E. (1997). What Makes Teams Work: Group Effectiveness Research From The Shop Floor To The Executive Suite. *Journal of Management*. 23 (3),239-290.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., & Guido, G. (2001). Brand personality: How to make the metaphor fit?. *Journal of economic psychology*, 22(3), 377-395.
- Cihangiroğlu, N. (2012). Narsistik Kişilik ile Kurumsal Bağlılık Arasında Bir İlişki Var mıdır?. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(2).
- Cikara, M., & Fiske, S. T. (2012). Stereotypes and schadenfreude: Affective and physiological markers of pleasure at outgroup misfortunes. *Social Psychological and Personality Science*, 3(1), 63-
- Child, D. (1970). The essentials of factor analysis. London: Holt, *Rhinehart and Winston*.
- Chuang, J. Y. (2011). A possible mechanism of sadism. *Medical hypotheses*, 76(1), 32
- Chabrol, H., Van Leeuwen, N., Rodgers, R., & Séjourné, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and individual differences*, 47(7), 734-739.
- Cunningham, J., Salomone, J., & Wielgus, N. (2015). Project Management Leadership Style: A Team Member Perspective. *International Journal of Global Business*, 8(2).
- Dalakas, V., & Phillips Melancon, J. (2012). Fan identification, Schadenfreude toward hated rivals, and the mediating effects of Importance of Winning Index (IWIN). *Journal of Services Marketing*, 26(1), 51-59.
- Dalakas, V. & Melancon, J. P. (2012). Fan identification, schadenfreude toward hated rivals, and the mediating effects of Importance of Winning Index (IWIN). *Journal of Services Marketing*, 26 (1), 51-59.

- Dutton, D. G., & Hart, S. D. (1992). Risk markers for family violence in a federally incarcerated population. *International Journal of Law and Psychiatry*, 15(1), 101-112.
- Elman, W., & McKelvie, S. (2003). Narcissism in football players: Stereotype or reality. *Athletic Insight*, 5(1), 38-46.
- Ellis, H. (1911). Studies in the Psychology of Sex. Vol. VI. *Sex in Relation to Society*.
- Eulenberg, A. V. (1911). Sadism and masochism. *New York, NY: Bell*.
- Eddy, B. (2018). *5 Types of People who Can Ruin Your Life: Identifying and Dealing with Narcissists, Sociopaths, and Other High-conflict Personalities*. Penguin.
- Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (2003). Sosyal psikoloji [Social psychology]. *A. Dönmez (Translated by) Ankara: İmge*.
- Eren E. (2001). Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi. *Beta Basım Yayım Dağıtım. İstanbul*. 459
- Freud, S. (1914). *Narsisizm Üzerine ve Scherber Vakası*. (M. Atakay, Çev.) (1. bs). İstanbul: *Metis Yayınları*.
- Funk, D. C., & James, J. (2001). The psychological continuum model: A conceptual framework for understanding an individual's psychological connection to sport. *Sport management review*, 4(2), 119-150.
- Foster, J. D., & Campbell, W. K. (2007). Are there such things as “narcissists” in social psychology? A taxometric analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 43(6), 1321-1332.
- Fornell C, Larcker DF. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error, *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Feather, N. T., & Sherman, R. (2002). Envy, resentment, schadenfreude, and sympathy: Reactions to deserved and undeserved achievement and subsequent failure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(7), 953-961.
- Greitemeyer, T., Osswald, S., & Brauer, M. (2010). Playing prosocial video games increases empathy and decreases schadenfreude. *Emotion*, 10(6), 796.
- Gefen, D., Straub, D., & Boudreau, M. C. (2000). Structural equation modeling and regression: Guidelines for research practice. *Communications of the association for information systems*, 4(1), 7.

- Gentile, B., Miller, J. D., Hoffman, B. J., Reidy, D. E., Zeichner, A., & Campbell, W. K. (2013). A test of two brief measures of grandiose narcissism: The Narcissistic Personality Inventory–13 and the Narcissistic Personality Inventory–16. *Psychological assessment*, 25(4), 1120-1136.
- Güdücü, B. (2016). “Erkek” Cinsel Kimliği, Sadizm Mazoşizm Üzerine Bir Saha Araştırması. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 2(2), 33-45.
- Gürbüz, S., Şahin, F., Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, *Seçkin Yayıncılık, Ankara*, 2015.
- Hair, J., R. Anderson, R. Tatham, and W. Black. (1998). Multivariate data analysis with readings. *New Jersey: Prentice Hall*.
- Hareli, S., & Weiner, B. (2002). Social emotions and personality inferences: A scaffold for a new direction in the study of achievement motivation. *Educational Psychologist*, 37(3), 183-193.
- Hacıoğlu, M. B. (2019). *Kişiler arası bağımlılık eğilimi ile kırılabilir ve büyülenmeci narsistik kişilik özellikleri: şema terapi modelinde bir inceleme* (Doctoral dissertation).
- Hasanoğlu, A. (2013). *İlişkilerin Günlük Hayatı*. İstanbul: *Remzi Kitapevi*.
- Hareli, S., & Weiner, B. (2002). Social emotions and personality inferences: A scaffold for a new direction in the study of achievement motivation. *Educational Psychologist*, 37(3), 183-193.
- Hucker, S. J. (1997). Sexual sadism: Psychopathology and theory. *Sexual deviance: Theory, assessment, and treatment*, 194-209.
- Hu, L., & Bentler, P. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity under parameterized model misspecification. *Psychological Methods*, 3, 424–453.
- Hornsey, M. J., & Jetten, J. (2004). The individual within the group: Balancing the need to belong with the need to be different. *Personality and Social Psychology Review*, 8(3), 248-264.
- Hickman, T., & Ward, J. (2007). The dark side of brand community: Inter-group stereotyping, trash talk, and schadenfreude. *ACR North American Advances*.
- Hucker, S. J. (1997). Sexual sadism: Psychopathology and theory. *Sexual deviance: Theory, assessment, and treatment*, 194-209.
- İlkay, E. (2002). *Cerrahpaşa Psikiyatri Çalışmaları*. 4326, 56.

- İnce M., Bedük A. Ve Aydoğan E. (2006). Örgütlerde Takım Çalışmasına Yönelik Etkin Liderlik Nitelikleri. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.423- 446
- Kelly, S. (2008). Sadism & socialisation of professional soccer players in the UK & Ireland.
- Kelloway, EK. (1998). Assessing Model Fit. Using Lisrel for Structural Equation Modeling (3rd ed.). USA: Sage Publications; p.23-40.
- Kılıç, Ö., & Balcıoğlu, İ. (2012). Seri Cinayet ve Cinsel Sadizm. *Adli Tıp Dergisi*, 27(1), 54-63.
- Kline, R.B. (1998). Principles and practice of structural equation modeling. New York, NY: Guilford Press.
- Kline, R.B. (1994). Principles and practice of structural equation modeling (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- Kemelgor, B. Ve Zurada, J. (2007). Who are the Difficult Employee Psychopathological Attributions of Their Co-workers. *Journal of Business & Economics Research*, 5(10), 47-62.
- Kernberg, O. (1975). *Durumlar ve Patolojik Narsisizm*. M. Atakay(Çev.) (1. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kramer, T., Yucel-Aybat, O., & Lau-Gesk, L. (2011). The effect of schadenfreude on choice of conventional versus unconventional options. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 116(1), 140-147.
- Küçük F.(2008). Kurumlarda Takım Çalışmasının Yenilik Üzerine Etkileri. *Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*. (2),103-120.
- Kunkel, T., Doyle, J. P., Funk, D. C., Du, J., & McDonald, H. (2016). The development and change of brand associations and their influence on team loyalty over time. *Journal of Sport Management*, 30(2), 117-134.
- Kocakula, Ö. (2012). Narsistik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarının karar süreçlerine etkisi (*Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Köroğlu, E. (1994). DSM-IV: Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı. E. Köroğlu(Çev.).Washington D.C: Amerikan Psikiyatri Birliği.
- Leach, C. W., & Spears, R. (2009). Dejection at in-group defeat and schadenfreude toward second-and third-party out-groups. *Emotion*, 9(5), 659.

- Leach, C. W., Spears, R., Branscombe, N. R., & Doosje, B. (2003). Malicious pleasure: Schadenfreude at the suffering of another group. *Journal of personality and social psychology*, 84(5), 932.
- Lock, D., & Heere, B. (2017). Identity crisis: A theoretical analysis of ‘team identification’ research. *European Sport Management Quarterly*, 17(4), 413-435.
- E., Longpre, RE, Macklin, ML, Poire, RE and Steketee, GS (1991). Post-traumatic stress disorder and psychiatric complications. *The journal of clinical psychiatry*.
- Paulhus, D. L., & Jones, D. N. (2016). Individual differences in aggression. *Aggression and Violence: A Social Psychological Perspective*, 105-118.
- Mahony, D. F., & Howard, D. A. (1998). The impact of attitudes on the behavioral intentions of sport spectators. *International Sports Journal*, 2(2), 96.
- Mackie, D. M., Devos, T., & Smith, E. R. (2000). Intergroup emotions: Explaining offensive action tendencies in an intergroup context. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79,602-616.
- Minibaş-Poussard, J., & İdiğ-Çamuroğlu, M. (2009). Psikolojik taciz iş yerindeki kabus. *Nobel Yayın Dağıtım, Ankara*.
- Masterson, J. (2006). *Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları*. B. Açıl(Çev.). İstanbul: İstanbul Litera Yayınları.
- Mokros, A., Osterheider, M., Hucker, S. J., & Nitschke, J. (2011). Psychopathy and sexual sadism. *Law and human behavior*, 35(3), 188-199.
- McNamee, M.J. (1995). “Sporting Practices, Institutions and Virtues: A Restatement and a Critique.” *Journal of the Philosophy of Sport*. XXII:61-83.
- Monk, D., Russell, D. (2000). Training Apprentices: Tradition Versus Modernity in the Football Industry. *Soccer and Society*, 1 (2), 62-79.
- Murrell, A. J., & Dietz, B. (1992). Fan Support of Sport Teams: The Effect of a Common Group Identity. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 14(1).
- Meloy, J. R. (1997). The psychology of wickedness: Psychopathy and sadism. *Psychiatric Annals*, 27(9), 630-633.
- Moore, A. (2009). The invention of sadism? The limits of neologisms in the history of sexuality. *Sexualities*, 12(4), 486-502.
- Muehlenkamp, J. J. (2005). Self-injurious behavior as a separate clinical syndrome. *American Journal of Orthopsychiatry*, 75(2), 324.

- Mullen, B., Brown, R., & Smith, C. (1992). Ingroup bias as a function of salience, relevance, and status: An integration. *European Journal of Social Psychology*, 22, 103-122.
- Morf, C. ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling TheParadoxes of Narcissism: A Dynamic Self-Regulatory Processing Model. *Psychological Inquiry*, 4(12), 179.
- Nietzsche, F. (1967). On the genealogy of morals (Translated by W. Kaufmann & R.J. Hollingdale, originally published 1887). New York: Random House.
- Nunnally, J.C. & Bernstein, I. (1994), *Psychometric Theory*, McGraw-Hall, New York.
- Özçetin, A., Maraş, A., Ataoğlu, A. ve İçmeli, C. (2008). Deprem Sonucu Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu İle Kişilik Bozuklukları Arasında İlişki. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, (8), 45.
- Ortony, A., Clore, G.L., & Collins, A. (1988). The cognitive structure of emotions. New York, NY: Cambridge University.
- Paris, B. J. (1996). Response to Reviews of Karen Horney: A Psychoanalyst's Search for Self-Understanding. *American journal of psychoanalysis*, 56(1), 116-119.
- Pitman, R. K., Altman, B., Greenwald, E., Longpre, R. E., Macklin, M. L., Poire, R. E., & Steketee, G. S. (1991). Psychiatric complications during flooding therapy for posttraumatic stress disorder. *The Journal of clinical psychiatry*.
- Portmann, S., & Lüthi, H. P. (2000). MOLEKEL: an interactive molecular graphics tool. *CHIMIA International Journal for Chemistry*, 54(12), 766-770.
- Plouffe, R. A., Saklofske, D. H., & Smith, M. M. (2017). The assessment of sadistic personality: Preliminary psychometric evidence for a new measure. *Personality and individual differences*, 104, 166-171.
- Raskin, R. ve Howard, T. (1988). A Principal-Components Analysis of the Narcissistic Personality Inventory and Further Evidence of its Construct Validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, (5), 54.
- Rathvon, N., & Holmstrom, R. W. (1996). An MMPI-2 portrait of narcissism. *Journal of Personality Assessment*, 66, 1-19.
- Salim, A. T. A. Y. (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1).
- Sayar, K. (2003). Benlik; O Yakın Soru, O Uzak Ülke. *Bilge Adam*, (1), 1-11.

- Smith, R.H., Turner, T.J., Garonzik, R., Leach, C.W., Urch, V., & Weston, C. (1996). Envy and schadenfreude. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 158-168.
- Spears, R., & Leach, C. W. (2004). Intergroup schadenfreude: Conditions and consequences. *The social life of emotions*, 336-355.
- Spencer, T. (2001). *Should We Call Them Human? Narcissistic Personality Disorder and Co-morbid Diagnoses*. Gale Encyclopedia Of Psychology. 2nd Ed. In Association With The Gale Group And Looksmart.
- Stekel, W. (2013). *Sadism and Masochism-The Psychology of Hatred and Cruelty* (Vol. 2). Read Books Ltd.
- Seward, S.K. (2007). *Are Narcissists Bad For Relationships or are Relationships Bad For Narcissists?* Department of Psychology St. Francis Xavier University Narcissism And Relationships, Canada.
- Sherman, D. K., & Cohen, G. L. (2006). The psychology of self-defense: Self-affirmation theory. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 38, pp. 183–242). New York, NY: Academic Press.
- Smith, E. R., Seger, C. R., & Mackie, D. M. (2007). Can emotions be truly group level? Evidence regarding four conceptual criteria. *Journal of personality and social psychology*, 93(3), 431.
- Sudhakar P.G.,Frooq A.AndPatnaik S. (2011). “Soft Factors Affecting The Performance Of Software Development Teams. *Team Performans Management*. 17(3/4),187-205.
- Sandnabba, N., Santtila, P., & Nordling, N. (1999). Sexual Behavior and Social Adaptation among Sadomasochistically-Oriented Males. *The Journal of Sex Research*, 36(3), 273-282
- Shimotsukasa, T., & Oshio, A. (2016). Development and validation of the Japanese version of the Short Dark Triad (SD3-J): Comparing with the Japanese version of the Dark Triad Dirty Dozen. *Personality and Individual Differences*, 100(101), 514.
- Schumpe, B. M., & Lafrenière, M. A. K. (2016). Malicious joy: Sadism moderates the relationship between schadenfreude and the severity of others' misfortune. *Personality and Individual Differences*, 94, 32-37

- Şekercioğlu, G., (2009). Çocuklar için benlik algısı profilinin uyarlanması ve faktör yapısının farklı değişkenlere göre eşitliğinin test edilmesi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ölçme ve Değerlendirme, Psikometri Bilim Dalı.
- Şimşek, Ö. F., & Giriş, Y. E. M. (2007). temel ilkeler ve LISREL Uygulamaları. *Ankara: Ekinoks Yayınları*.
- Talimciler, A. (2014). Medyanın biçimlendirdiği taraftarlık. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 29 (5), ss.381-386.
- Tarhan, N. (2014). Şiddetin Psikososyopolitik Boyutu. *Bünyamin Erul, Dib. Yay., Ankara*.
- Tidefors, I., & Kordon, S. (2009). Rape and murder-acts of desire or disgust? Narratives by rapists and sexual murderers during group-psychotherapy. *Sexual Offender Treatment*, 4(2).
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Keith Campbell, W., & Bushman, B. J. (2008). Egosinflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of personality*, 76(4), 875-902.
- Timuroğlu, K., & İşcan, Ö. F. (2008). İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 239-264.
- Underwood, R., Bond, E., & Baer, R. (2001). Building service brands via social identity: Lessons from the sports marketplace. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 9(1), 1-13.
- Üçüncü E. Ve Balcı V. (2003). Türkiye Süper Liginde Mücadele Eden Bir Futbol Takımının (Gençlerbirliği) Ekip Etkenlerinin Değerlendirilmesi. *Spormetre*.1(1), 31-38.
- Vaknin, S. (2012), *Relationships with Abusive Narcissist*.
- Van Dijk, W. W., van Koningsbruggen, G. M., Ouwerkerk, J. W., & Wesseling, Y. M. (2011). Self-esteem, self-affirmation, and schadenfreude. *Emotion*, 11(6), 1445.
- Van der Hart, O., Nijenhuis, E. R., & Steele, K. (2006). *The haunted self: Structural dissociation and the treatment of chronic traumatization*. WW Norton & Company.
- VanDyke, R. R. (1980). Aggression in sport: Its implications for character-building. *Quest*, 32(2), 201-208.

- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yavuz, H. (2007). Çalışanlarda Mobbing (Psikolojik Şiddet) Algısını Etkileyen Faktörler: SDÜ Tıp Fakültesi Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta*.
- Wann, D.L. and Branscombe, N.R. (1993), "Sports fans: measuring degree of identification with their team", *International Journal of Sports Psychology*, Vol. 24 No. 1, pp. 1-17.
- Wann, D. L., & Pierce, S. (2003). Measuring Sport Team Identification and Commitment: An Empirical Comparison of the Sport Spectator Identification Scale and the Psychological Commitment to Team Scale. *North American Journal of Psychology*, 5(3).
- Wallace, H. M. ve Baumeister, R. F. (2002). The Performance of Narcissists Rises and Falls With Percieved Opportunity For Glory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(82), 831.
- Wenger, J. L., & Brown, R. O. (2014). Sport fans: Evaluating the consistency between implicit and explicit attitudes toward favorite and rival teams. *Psychological reports*, 114(2), 572-584.
- West M.A. (2008). Effective Team work Practical Lessons From Organizational Research. Bps Black Well, Second Edition, Australia, 28.
- Weinberg, M. S., Williams, C. J., & Moser, C. (1984). The social constituents of sadomasochism. *Social problems*, 31(4), 379-389.

İnternet Kaynakları:

- http-1: <https://www.hxbenefit.com/sadistic-personality-disorder.html> (Erişim tarihi: 08.02.2020)
- http-2: <https://www.haberturk.com/spor/futbol/haber/1210919-turkiyenin-en-kapsamli-taraftar-arastirmasi> (Erişim tarihi:05.06.2020)

ANKET FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışma Başkalarına Davranış Şekli, Takım Kimliği ve Narsist Kişilik Özelliklerini ölçmeye yöneliktir. Ankete vereceğiniz cevaplar toplu olarak değerlendirilecektir. Anketlere vereceğiniz yanıtların doğruluğu çalışmanın bilimselliğine büyük katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatli bir biçimde okuyarak ifadelere katılma düzeyinizi işaretleyiniz. Ankete katılımınızdan dolayı sizlere teşekkür ederiz.

SORU-1. Aşağıda başkalarına davranış şekli ile ilgili bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen verilen her bir ifadeye katılma tercihinizi işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Kontrolün bende olduğunu bilmeleri için insanlarla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
İnsanlar benden korktukları için istediklerimi yapıyorlar.	5	4	3	2	1
İnsanlara ne yapmaları gerektiğini söylediğimde, yapmayı biliyorlar.	5	4	3	2	1
İnsanları itip kakmaktan asla bıkmam.	5	4	3	2	1
Kontrolü elime almak için birine zarar verebilirim.	5	4	3	2	1
Arkadaşlarımı yıldırarak kontrol ederim.	5	4	3	2	1
Biriyle dalga geçtiğimde, üzüldüğünü görmek çok keyifli.	5	4	3	2	1
Başkalarına karşı kaba olmak heyecan verici olabilir.	5	4	3	2	1
Sinirlendiğimde, insanlara işkence etmek beni daha iyi hissettiriyor.	5	4	3	2	1
Etrafımdaki insanları zevk için incitirim.	5	4	3	2	1
Başkalarını küçük düşürmekten hoşlanırım.	5	4	3	2	1
Kendi arkadaşlarının önünde insanlarla dalga geçmekten zevk alırım.	5	4	3	2	1
Zevk almak için başkalarını rahatsız etmeyi düşünürüm.	5	4	3	2	1
Başkalarını kandırım, çünkü hoşuma gidiyor.	5	4	3	2	1
Beni rahatsız eden insanlara zarar vermeyi düşünürüm.	5	4	3	2	1
Birini üzme için yalan söyleyebilirim.	5	4	3	2	1
Sonuçlarını düşünmeden başkalarından çalarım.	5	4	3	2	1
İnsanların kendilerini kötü hissetmelerini sağlamak beni iyi hissettiriyor.	5	4	3	2	1
Başkalarını küçük düşürmekte hızlıyım.	5	4	3	2	1
Pişmanlık duymaksızın başkalarına eziyet ederim.	5	4	3	2	1

SORU-2. Aşağıda tarafdar kimliği ve başkalarının yaşadığı kötü durumdaki tutum ve davranış ile ilgili bazı ifadeler bulunmaktadır. Lütfen bu ifadelerin her birini değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Kendimi desteklediğim takımın büyük bir taraftarı olarak görüyorum.	5	4	3	2	1
Diğer insanlar beni desteklediğim takımın büyük bir taraftarı olarak görüyor.	5	4	3	2	1
Desteklediğim takımın logo veya renklerini taşıyan kıyafetleri sıklıkla giyerim.	5	4	3	2	1
Desteklediğim takımı medyadan takip ederim.	5	4	3	2	1
Nefret ettiğim takım maç esnasında zor duruma düşerse bundan büyük keyif alırım.	5	4	3	2	1
Nefret ettiğim takımın kötü performansını beni mutlu eder.	5	4	3	2	1
Nefret ettiğim takımın futbolcusu sakatlandığında sevinirim.	5	4	3	2	1
Nefret ettiğim takım kaybedince müthiş bir zevk alırım.	5	4	3	2	1
Nefret ettiğim takımın oyuncusu kırmızı kart gördüğünde keyif alırım.	5	4	3	2	1
Nefret ettiğim takım gol yediğinde keyif alırım.	5	4	3	2	1

Lütfen arka sayfaya geçiniz =>

SORU-3. Aşağıda güç düzeyinizi değerlendirmek için bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Diğer insanlar üzerinde otorite sahibi olmayı seviyorum.	5	4	3	2	1
Güç elde etmek için güçlü bir istek duyuyorum	5	4	3	2	1
İnsanlar her zaman otoritemi kabul eder.	5	4	3	2	1
Ben doğuştan bir liderim.	5	4	3	2	1
İyi bir insan olduğumu biliyorum, çünkü herkes bana öyle söylüyor.	5	4	3	2	1
Vücutumu göstermeyi severim.	5	4	3	2	1
Vücutuma bakmaktan hoşlanırım.	5	4	3	2	1
Eğer bir şans yakalarsam genellikle bunu gösteririm.	5	4	3	2	1
Aynada kendime bakmaktan hoşlanırım.	5	4	3	2	1
İnsanları manipüle etmeyi kolay buluyorum.	5	4	3	2	1
Bana saygı duyulması üzerine ısrar ediyorum.	5	4	3	2	1
İnsanlardan daha fazla davranış/muamele bekliyorum.	5	4	3	2	1
Hak ettiğim her şeyi alana kadar asla tatmin olmam.	5	4	3	2	1

Soru 4. Bir sezonda STADYUMDA ortalama kaç maç izlersiniz?

- Hiç
- 3 maç veya daha az
- 4 – 7 maç
- 8 – 12 maç
- 12 maç veya daha fazla

Soru 5. Bir sezonda DEPLASMANDA ortalama kaç maç izlersiniz?

- Hiç
- 3 maç veya daha az
- 4 – 7 maç
- 8 – 12 maç
- 12 maç veya daha fazla

Soru 6. Taraftarı olduğunuz takımın maçlarını medya aracılığıyla (TV, internet vb.) izler misiniz?

- Evet
- Hayır

Soru 7. Cinsiyetiniz?

- Kadın
- Erkek

Soru 8. Yaşınız? 30

Soru 9. Eğitim durumunuz?

- İlkokul veya daha düşük
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite (~~Orta~~ Lisans/Lisans)
- Lisansüstü (Yüksek Lisans/Doktora)

Soru 10. Mesleğiniz?

- Memur
- İşçi
- Emekli
- Ev Hanımı
- Yönetici
- Esnaf
- Serbest Meslek
- Öğrenci
- Diğer (Öğrenci)

Soru 11. Medeni durumunuz?

- Bekâr
- Evli
- Diğer

Soru 12. Aylık ortalama hane gelir durumunuz?

- 2000 TL veya daha düşük
- 2001-4000 TL
- 4001-8000 TL
- 8001-16000 TL
- 16001 TL ve daha yüksek

SORU 13. Taraftarı olduğunuz takım?

- Galatasaray
- Fenerbahçe
- Beşiktaş

Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz...

Öğrencinin
Adı SOYADI : Ahmet Ferdi KOC
Numarası : 34261633424
Program/Anabilim Dalı : Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

TEZ TESLİM KONTROL LİSTESİ

Ön Bölüm	<input type="checkbox"/>
Dış ve İç kapak Sayfası Uygunluğu (İlk sayfası iç kapak olur)	<input checked="" type="checkbox"/>
Başlık Sayfası (Tezin Adı, Yazarı, Programın Adı, Danışmanın Adı, Varsa İkinci Danışmanın Adı, Üniversite, Enstitü, Tezin Onaylandığı Ay ve Yıl Bilgisi ile Şehir Bilgileri yer alır.) Şekil Şartları yok?	<input type="checkbox"/>
Jüri ve Enstitü Onay Sayfası (Danışmanın, Jüri Üyelerinin ve Enstitü Müdürünün İslak imzaları ve mühür bulunur.)	<input type="checkbox"/>
Özet ve Abstract (Tezin Adı, Yazarı, Programın Adı, Danışmanın Adı, Varsa İkinci Danışmanın Adı, Üniversite, Enstitü, Tezin Onaylandığı Ay ve Yıl Bilgisi yer alır. 100 sözcükten az, 250 sözcükten fazla olmayacak şekilde tek sayfadır.) (En az üç, en çok beş sözcükten oluşan anahtar sözcükler kısmı eklenir. Eklenen her anahtar sözcüğün ilk harfi büyük yazılır. Metinden sonra 1,5 satır aralığı ile yazılır.)	<input checked="" type="checkbox"/>
Önsöz sayfası veya Teşekkür sayfası	<input checked="" type="checkbox"/>
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyanname Sayfası (%20'nin altında benzerlik olması)	<input type="checkbox"/>
İçindekiler Sayfası (Times New Roman, 12 Punto, 1,5 satır aralığı, Kalın olarak yazılır. İtalik karakter kullanılmaz. Çizgi şekli; sayfa numarası ve konu başlıkları arasında 1 cm boşluk ?)	<input checked="" type="checkbox"/>
Tablo/çizelge, Şekiller ve Görseller Dizini (Büyük harflerle ve kalın olarak sayfa ortasına yazılır.)	<input type="checkbox"/>
Denklemler (1,5 satır aralığıyla yazılır. Denklemlerden önce ve sonra 6 nokta aralık bırakılır. Denklemlerden önce ve sonra boş satır bırakılmaz. Denklemlerle ilgili bölüm içinde bölüm numarası ilk numara olmak koşuluyla numaralandırılır. Numaralandırılacak olan veya vurgu için tek bir satırda yer alması istenilen denklemler ilgili satırda ortalı bir şekilde yer alır. Bu numaralar alt bölüm numaraları dikkate alınmadan kalın olarak birinci bölümde ikinci bölümde gerekiyorsa aynı denklemin alt ifadeleri denklemin bulunduğu satırda sağa dayalı olarak yazılır. Tek satıra sığmayan denklemler uygun yerden bölünerek tek satır aralığında yazılır. Numara verilecekse numara denklemin son satırında yine sağa dayalı olarak verilir.)	<input type="checkbox"/>
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini (Alfabetik sırayla, sol çerçeve boşluğundan sonra alt alta verilir. Sembollerin tanımları ve açıklamaları 1 cm boşluk bırakılarak blok halinde yazılır. Kısaltmalarda Türk Dil Kurumu yazım klavuzu kaynakça olarak kullanılır.)	<input type="checkbox"/>
Ana Bölüm (Tez metninin bölümlerinden oluşur. Tez metninde yer alan her bir bölüm yeni bir sayfadan başlar.)	<input type="checkbox"/>
Arka Bölüm (Kaynakça ve Eklerden oluşur.)	<input type="checkbox"/>
Kaynakça (Kaynakça büyük harflerle ve kalın olarak yazılır. Kaynakçaya bölüm numarası verilmez. Yararlanılan kaynaklar soyada göre, alfabetik sırayla ya da tezin içinde yer aldığı sayfaya göre rakamla numaralandırılarak kaynakçada yer alır. Numara ile atıf vermede, metin içinde [] köşeli parantez içinde numaralandırma yapılır. Tezde ilk verilen kaynak [1] numara ile başlar ve veriliş sırasına göre numaralandırılır (EK-14a, EK-14b ve EK-14c.)	<input type="checkbox"/>
Ekler (Uygun bir başlık seçilir ve bunlar tezin içinde yer aldığı sayfaya göre "EK-1, EK-2, ..." biçiminde ve her biri ayrı bir sayfadan başlayarak verilir.) Büyük/küçük -şekil şartları yok ?	<input type="checkbox"/>
Aktarmalar (Aktarmada metin içi gösterim (parantez içi) veya dipnot sistemi kullanılabilir.) Doğrudan Aktarma "Alıntı yapılacak bilginin içeriği değiştirilmeksizin aynen kaynakta olduğu gibi metinde gösterilmesi" Doğrudan Kısa Aktarma "3 satır uzunluğunu veya 40 sözcüğü geçmeyen) metin akışına göre çift tırnak işareti içinde verilir ve aktarma sonunda ilgili kaynağa atıfta bulunulur. Doğrudan Uzun Aktarma "Doğrudan yapılan uzun aktarma (3 satır veya 40 sözcüğü geçen); aynı bir paragraf olarak ana metinde kullanılan yazı boyutundan 2 punto küçük ve soldan 2 cm içerden başlanarak yapılır. Aktarma sonunda uygun kaynakçaya atıfta bulunulur." Dolaylı Aktarma "herhangi bir tırnak işareti ya da sıkıştırılmış paragraf gibi bir	<input type="checkbox"/>

gösterim biçimi kullanılmaz. Birkaç kaynaktan dolayı aktarma yapıyorsa bu kaynakları alfabetik olarak ve noktalı virgülle ayrılarak kaynakçaya atıfta bulunur.” Aktarmaların Biçimsel Kuralları (Tek yazarlı kaynağın metin içi gösterimi: "(Yazarın Soyadı, yayın yılı)" veya "(Yazarın Soyadı, yayın yılı, s. sayfa numarası)" biçimindedir. • İki yazarlı kaynağın metin içi gösterimi: "(Yazarların Soyadı, yayın yılı)" veya "(Yazarların Soyadı, yayın yılı, s. sayfa numarası)" biçimindedir. İki yazarlı kaynaktaki yazarlar arasında "ve" kullanılır. • Üç yazarlı kaynağın metin içi gösterimi: "(Yazarların Soyadı, yayın yılı)" veya "(Yazarların Soyadı, yayın yılı, s. sayfa numarası)" biçimindedir. Üç yazarlı kaynaktaki ilk yazarın soyadından sonra "ve diğerleri (vd.)" kullanılır. Bununla birlikte üç yazarlı kaynaklara metin içinde atıf yapılırken tüm yazarların soyadları da verilebilir. • Dört ve daha fazla yazarlı kaynağın metin içi gösterimi: "(Birinci Yazarın Soyadı vd., yayın yılı)" veya "(Birinci Yazarın Soyadı vd., yayın yılı, s. sayfa numarası)" biçimindedir.	<input type="checkbox"/>
Özgeçmiş Sayfası (Özgeçmişte yer alan her bilgi kümesi sayfada sola yaslanmış olarak başlıklarla birbirinden ayrılır. Tezin sonunda yer alan özgeçmişteki yayın tarih sıralaması bugünden geçmişe doğru olmalıdır. Özgeçmişte yer alacak yayınlar kaynakça kurallarına göre verilmelidir.	<input type="checkbox"/>
Kağıt Ölçüsü ve Özellikleri (Alt 2,5 cm., Üst 3,0 cm., Sağ 2,5 cm., Sol 3,5 cm.) Tez tek taraflı olarak basılmalıdır.	<input type="checkbox"/>
Yazı Biçimi (Times New Roman 12 Punto, Noktalama işaretlerinden sonra bir karakter boşluk bırakılmalıdır.)	<input checked="" type="checkbox"/>
Başlıklar (Başlıklardan sonra üç nokta aralık verilmelidir. Metin içindeki başlıkların tamamı sola dayalı olmalıdır. Yöntem ve Uygulama 1.düzyen başlık, Araştırmanın Yöntemi ve Uygulanması 2.düzyen başlık, Araştırmanın veri toplama araçları 3.düzyen başlık, Veri toplama aracının hazırlanması 4.düzyen başlık, Uzman Panel 5.düzyen başlık, 5.düzyenden sonraki başlıklar girinti yapılmadan ve numara verilmeden <i>kalin italik olarak</i> , ilk harfi büyük olacak şekilde yazılarak devam etmelidir.)	<input type="checkbox"/>
Tablolar/Çizelgeler ile Şekiller ve Görseller (Esere ait alıntılar sayfa numaraları verilerek ve sayfa ortalanarak hazırlanmalıdır. Metin içinde her tablo/çizelge ve görselin bir numarası ve başlığı bulunur. Tablo/çizelge ve görselin sözcükleri ve numaraları <i>kalin</i> harflerle, başlık ve açıklamalar ise <i>kalin</i> olmayan harflerle <i>italik</i> yazılır. Tablo/çizelge ve görsel arasında 6 nk boşluk verilir. Tablo/çizelge ve görselden sonra bir boşluk verilir. Tablo/çizelge ve görselde yazı büyüklüğü ana metinden 2 punto küçük olmalıdır. Paragraf sekmesinde girintiler bölümünde; önce ve sonra alanı 0,5 satır aralığı tek olmalıdır.	<input checked="" type="checkbox"/>
Dipnot (Tek satır aralığı ve Yazı karakteri değişmeksizin 10 Punto ile yazılır. Dipnot yazı çizgisi yazı alanın sol kenarından başlayan yaklaşık olarak 4 cm uzunluğunda yatay çizgidir. Dipnot rakamla numaralandırılır. Dipnot ve numara arasında boşluk bırakılmaz. 12 satırı aşan dipnotlar ek olarak verilir.)	<input type="checkbox"/>
Satır Aralıkları ve Hizalama, Satır Başı (Tez metni 1,5 satır aralığında ve iki yana yaslanmış yazılır. 3 satırdan uzun olan doğrudan alıntılar aynı bir paragraf olarak soldan 2 cm içeriden başlar. Alt başlıklardan önce 1 satır boşluk bırakılır. Her paragraf soldan 1 cm içeriden satır başından başlar. Paragraflar arasında boşluk bırakılmaz.)	<input checked="" type="checkbox"/>
Sayfaların Numaralandırılması (Sayfaların alt ve ortasında yer alır. Ön bölümleri oluşturan sayfalar i, ii, iii, iv...ile numaralandırılır. Başlık sayfası ile Jüri Onay Sayfasına numara yazılmaz. Sayfa numaralandırılması Özet sayfasından itibaren iii ile başlar. Ekler ve Özgeçmişe sayfa numarası verilmez.	<input type="checkbox"/>

Tez, tarafımızca kontrol edilmiştir.

Tarih:

09.06.2020

TEZ BİRİMİ ONAYI
Aysun KILIÇ
Memor

BİRİM YETKİLİSİ ONAYI

Doc. Dr. A. Emre Demir